

D-277

JÓZSEF ATTILA
TUDOMÁNYEGYETEM
PEDAGÓGIAI-PSZICHOLÓGIAI
SZAKCSOPORT KÖNYVTÁRA

A KÖZOKTATÁSI ÉS KÖZMŰVELŐDÉSI INTÉZMÉNYEK
EGYÜTTMŰKÖDÉSÉNEK ÉS INTEGRÁLÁSÁNAK
PEDAGÓGIAI KÉRDÉSEI

/A BESENYŐTELEKI NEVELÉSI KÖZPONT TAPASZTALATAI/
/1974 - 1982./

Készítette:

Bácskai László

P R O G R A M:

I.	<u>A téma feldolgozásának indoklása, aktualitása.....</u>	1
II.	<u>A közoktatási és közművelődési intézmények együttműködésének igénye és lehetőségei - integrációs tendenciák</u>	
1./	A differenciált művelődési intézmények munkájának esetenként történő integrálása.....	6
2./	Részleges integráció.....	7
3./	Teljes integráció	8
III.	<u>Korszerű pedagógiai és közművelődési elvek érvényesítése a nevelési központokban: .....</u>	11
1./	A "nyitott intézmény" koncepció.....	11
2./	A permanens nevelés-művelődés alapozása és kiteljesedése.....	12
3./	Az iskola belső világának, tevékenységi rendszerének átalakulása.....	13
4./	A munka /tanulás/ és szabadidő arányainak változása	15
IV.	<u>A közoktatási és közművelődési intézmények együttműködésének igénye és lehetőségei - integrációs tendenciák Heves megyében: .....</u>	16
1./	A kísérletet megelőző helyzetkép Besenytőteleken /1973/74./.....	20
A/	A község elhelyezkedése és néhány történeti adata.....	20
B/	Besenytőtelek oktatási és közművelődési alapintézmény ellátottsága 1973/74.évben.....	20

a/ Napköziotthonos óvoda:.....	23
b/ Általános iskola.....	23
c/ A közművelődési intézmények helyzete.....	25
2./ A közoktatási-közművelődési integrációs kísérlet kezdetei Besenyőteleken /1974/75./.....	27
V. <u>A közoktatási és közművelődési intézmények integrálá- sának állomásai és eredményei Besenyőteleken: ennek pedagógiai konzekvenciái /1974-1982./.....</u>	32
1./ Telepítési-építészeti alapvetés.....	32
2./ Az iskolai és iskolán kívüli /közművelődési/ tér- és időtervezés; az eszközrendszer koncentrálása a kísérleti intézményben.....	35
VI. <u>Az együttműködés és integráció tartalmi kérdései:.....</u>	42
1./ A tervezőmunka elméleti kérdései és gyakorlati megvalósulása a Besenyőteleki Nevelési Központban.....	43
2./ Irányítási-vezetési modell.....	51
3./ A tanítási-tanulási folyamat néhány specifikuma a nevelési központban.....	60
4./ A tanítási órán kívüli oktatás-nevelés lehetősé- gei, gyakorlata a Besenyőteleki Nevelési Központ- ban.....	69
5./ A felnőttoktatás és közművelődés formái és ered- ményei a Besenyőteleki Nevelési Központban.....	85
A/ Iskolarendszerű felnőttoktatás.....	86
B/ Szakmai képzés - továbbképzés.....	87
C/ Ismeretterjesztés - az intézményi önálló TIT csoport működése.....	87

D/ Felnőtt kiscsoportos tevékenység /szakkör, klub, tanfolyamok, művészeti csoportok/.....	88
E/ Művészeti tevékenység.....	89
F/ A rekreáció lehetőségei az intézményben.....	90
6./ A Besenyőteleki Nevelési Központ társadalmi kap- csolatai.....	92
VII. Összegzés és következtetések:..	94
VIII. Felhasznált irodalom	
IX. Tanulmányozott irodalom	
X. Mellékletek	

I. A téma feldolgozásának indokolása, aktualitása:

A közoktatási és közművelődési intézmények együttműködésének szükségességének - előtörténete, jelene és jövője - hosszú idő óta létező, olykor mellőzött, esetenként újra erőteljesen jelentkező probléma.

A kérdést két tendencia jellemezte és gyakorta napjainkban is jellemzi: az intézmény-differenciáció és az integráció.

A mindenkori társadalmi, gazdasági szükségletek által megkívánt módon és mértékben közülük időnként egyik vagy másik érvényesül erőteljesebben.

A két rendszer együttműködésének intenzitása, az integrációs törekvések a 70-es évektől egyre fokozódóan jelentkeztek.

Oka természetesen kettős:

- a közoktatás megújulási folyamatát jelző reform és oktatás-korszerűsítési törekvések, ehhez kapcsolódóan a világszerte jelentkező ún. permanens nevelés eszménye. Ez szervezeti - szerkezeti, tartalmi - minőségi kérdések egész sorát veti fel.

- A közművelődési intézmények munkájában jelentkező elszigeteltség, megtorpanás, néhány területen mélyülő válság. Ez utóbbi szinte alapjaiban érinti az "intézményes nevelésen" tuli magyar művelődés teljes keresztmetszetét.

/Műv. házak, könyvtár, mozi, muzeumok stb./

A kérdés közelítése és vizsgálata sokféle lehet. A szakemberek álláspontja azonos abban, hogy a kérdéskör összetett és bonyolult társadalmi jelenség. A pedagógia és népműve-

lés körén tulmutatva számos tudományt, előbbieket segítő határtudományt mozgósít. A társadalmi elmélet és gyakorlat számos területét vonja a vizsgálódás körébe. /Filozófia - nevelésfilozófia, szociológia, közgazdaság-tervezés, igazgatás - vezetéselmélet, építészet stb./ A pedagógia szinte teljes rendszerét inspirálja a kérdéskör áttekintésére és vizsgálatára.

Ahhoz tehát, hogy a közoktatás és közművelődés együttműködése - fejlettebb szinten integrációja - megalapozottan bővüljön, intenzívebbé váljon, a társadalomtudományok több ágának hozzájárulása és segítsége szükséges.

Egyértelművé vált - a társadalmi szükségletek követeléseként - az iskolának meg kell újítania tartalmát, módszereit, szervezetét. A ma és a jövő igényeinek megfelelően rendeznie, rendszereznie kell kapcsolatait, koordinálnia szükséges hatásrendszerét az iskolán kívüli nevelési tényezőkkel.

Különösen a közművelődési intézményrendszerrel kialakított együttműködés a leginkább kifejezett és tendenciájában, hatásaiban is tartósnak mutatkozó. Ez abból a felvetődő és választ, bizonyítást váró hipotézisből ered, amit a jövő iskolájától joggal remél a társadalom: az iskola elsőrendű feladata az alapvető ismeretek nyújtása, a személyiségformálás és a szocialista magatartás mellett az egész életen át folyó művelődés megalapozása, a permanens önművelés igényének, készségeinek, szokásainak kialakítása.

A közművelődés minden akciója, sikere az iskolában gyökerezik. A permanens önművelés elindítója, megalapozója az iskola. Ébren tartása és táplálása az "intézményes" nevelésen

tulmutat: a közművelődési intézmények feladata.

A 70-es évek elejétől számitható a közoktatási és közművelődési intézmények megújulási, megújítási folyamatának kezdete.

2 A két intézményrendszert integráló alapgondolat, az első ugynevezett "komplex-intézmények" 1974-ben jöttek létre. Előttörténet és előzmények nélküli kísérlet indult ezzel, de követelményeiben egységet képviselt. Alapvető kritérium: mind az iskola, mind a közművelődési intézmények funkciórendszere sértetlen marad, teljesül. Az integrációból következően viszont mindkettő váljon tartalmában többé.

Az elméleti alapvetést, az integrálást célzó hipotéziseket a gyakorlat, néhány éves késéssel követte.

Az ország több megyéjében /Bács, Békés, Heves, Szolnok, Somogy/ a helyi sajátosságok függvényében létrejöttek az integrálás mértékében igen különböző intézménytípusok.

2 Közülük kiemelkedik Heves megye füzesabonyi járása. A járás 14 települése közül 7 komplex intézmény. A kísérlet eddigi eredményeit és problémáit a legjobban a füzesabonyi járás gyakorlati munkája reprezentálja.

A kísérletet ezideig elsősorban népművelési szakemberek értékelték, minősítették /F. Vankó Ildikó, Vaikó Éva, Vészi János, Csoma Gyula stb./. A kezdettől /1974./része se, egyik irányítója vagyok a közoktatási-közművelődési kísérletnek. Nyolc év tapasztalati anyagának számvetése, összegzése a dolgozat. Az együttműködés és integráció eddigi minden mozzanatát, eredményeit és gondjait a pedagógus és a pedagógia nézőpontjából tekintem át, elemzem.

A tények és adatok, a valós következtetések igazolják a későbbiekben ezen új intézmény-együtteseket a jövő modelljeit.

Minőségileg új, korszerű iskola és közművelődési rendszer modelljei ezek.

Ez adja a téma feldolgozásának fő aktualitását.

II. A közoktatási és közművelődési intézmények együttműködésének igénye és lehetőségei - integrációs tendenciák:

"A közoktatási és közművelődési intézmények céljai egybeesnek formái, módszerei természetes különbözősége mellett boldogulásában segíteni az embert: támogatni a természet felhasználásában, formálásában a társadalom és önmaga átalakításában. Az ehhez szükséges akarat kifejlesztése és megtartása a tudás szakadatlan növelése a teljes életpályára kiterjed. Ez a permanencia nem valósulhat meg másként, csak az emberi személyiség és életutat egészére, valamint az egyén közösségi voltára tekintettel levő közoktatási-közművelődési szervezetre." /1./

Az 1972-es közoktatási és az 1974-es közművelődési párt-határozat előmozdította a két terület átgondoltabb, többoldalúan előnyös együttműködését. Sarkalló tényező a demográfiai hullámváltozás, a nemzetközi kitekintés adta tapasztalatok, a szerkezeti, irányítási korszerűsítés, az ország gazdasági helyzete és kiemelten a két területet egyaránt érintő tartalmi, megújulási szándék.

Nem véletlen, hogy az 1970-es évektől a művelődés minden szektorában az integráció felé megkülönböztetett figyelem fordult. Az Oktatási és Kulturális Minisztérium állásfog-

lalása újabb ösztönzést ad az új típusú művelődési intézmények kialakításához. 1981-ben a Művelődési Minisztérium rendeletben szabályozta az integráció alapvető kérdéseit. /Változatlanul hagyva sajnos több a kibontakozást akadályozó jogszabályt./ Az általános iskolai nevelés és oktatás terve a tanórán kívüli nevelési - ismeretszerzési lehetőségek között a közművelődési kapcsolatrendszert egyik legfontosabbnak említi. A tanórán kívüli nevelés programja az általános iskolások nevelésében a legjelentősebb szerepet játszó, széleskörben megvalósítható kulturális és sport-programokra hívja fel a figyelmet a pedagógusok, a közművelők és a sportvezetők együttműködésének legfontosabb lehetőségeire mutat rá.

A közművelődés és közoktatás távlatait bejáró koncepciók és tervek nyomán pedagógusok, közművelők, építészek foglalkoznak elméleti és gyakorlati kérdéseivel. /1977. Tárcaközi Bizottság alakul az OM. és a KM. között, pedagógiai, építészeti, közművelődési folyóiratok számos cikke foglalkozik a témával stb./

Egy adott település művelődési intézményei együttműködésének, integrációjának egyik alapja a fenntartó és irányító tanácsai szervek józan mérlegelése, jobbitó kezdeményezése. Törekvés a meglevő objektumok jobb kihasználására, kiegészítésükre olyan épületekkel, vagy épületrészekkel, amelyek együttesen lehetővé teszik a szükséges eszköz és funkció koncentrációt.

Az erők egyesítésére ösztönöznek a népgazdaság anyagi - fejlesztési gondjai, a szakember ellátás nem kielégítő mennyisége és színvonala.

Az említetteken túl számos sarkalló tényező segíti az intézmények közelítését, eltérő szintű és tartalmu együttműködésre. Az együttműködés és integráció számos szempont szerint kategorizálható. Kialakulásában az integráció három fejlődési szakasza /többféle változatban/ különböztethető meg. /Nem jelent szükségszerűséget egy adott intézmény esetében a fokozatok érvényesülése, csak részben tételezik fel egymást./

1./ A differenciált művelődési intézmények munkájának esetenként történő integrálása:

/Additív, kumulatív "nevelési központ"/

Bizonyos közművelődési formák beépülése az iskolai oktatási-nevelési folyamatba, annak/szerkezeti, szervezeti stb./ megváltoztatása nélkül, a közművelődési intézmények segítségével. /Múzeumlátogatások, színházi és filmprogramok, amatőr művészeti körök és kiscsoportok, a könyvtár és szolgáltatásai, iskolarádió és iskolatelevízió, tudományos-ismeretterjesztő TV adások és egyéb együttműködési formák./

Alapvető törekvés, hogy e formák hatásaikban szervesen épüljenek az iskolai oktatás-nevelés folyamatába. Az iskola és a közművelődés együttműködésének "hagyományos" fentebb említett lehetőségei reális és megvalósítható igényekből táplálkoznak. Az iskolák és közművelődési intézmények adott lehetőségeit használják fel, nem igényelnek gyökeres változást az iskolák működésében.

A tantervek keretjellege, a kiteljesedő fakultáció megerősíti az együttműködés szükségességét.

Jelentőségük többek között az, hogy megnyitják az iskolát bizonyos iskolán kívüli eljárások számára. Olyan formák és eljárások számára, amelyek egyben alkalmasak a tanulói önállóság és aktivitás, alkotóképesség fejlesztésére és egyben az iskolán kívüli személyiségformáló hatások egy részének iskolai integrálására. Ahhoz azonban, hogy a bennük rejlő lehetőségeket az iskola valóban kiaknázhassa, szükség van elméleti elemzésükre, el kell érni, hogy jól tervezett stratégia részeként illeszkedjenek a nevelés-oktatás folyamatába. E forma elsősorban térbeli, ill. eszköz koncentrációt tételez fel.

Az oktatási szerkezet változatlan. A szaktermek, klubok azok berendezéseinek közös használatát biztosítani lehet. A részleges tartalmi integráció, a szerkezeti egységek feladatrendszerét alapvetően nem érinti.

2./ Részleges integráció:

/Kooperatív v. föderatív nevelési központ./

Az alapellátást végző közoktatási-közművelődési és sport-intézmények szervezeti összevonása. Egységes irányítás és koordinált tevékenység megszervezésére irányul, megtartva a részegységek önállóságát. A több funkciót ellátó komplex művelődési intézmények /nevelési központ, általános művelődési központ/ léte és működése első megközelítésben szervezési - igazgatási - építészeti egységet jelent. Gazdasági és tevékenységi lehetőségeit illetően hatékony, koncentrált megoldás. Az igazgatási-szervezeti, építészeti keretek és koncepciók - elsősorban a Skandináv államokban

szerzett tapasztalatok alapján - kidolgozottak. Ezt csak jelentős fáziskéséssel követte a nevelési-közművelődési gyakorla t, a tartalmi - funkcióbeli változás.

Az iskola számára nyilvánvalóan új lehetőséget teremt a komplexitás olyan területeken, mint a szaktantermi oktatás, a szakköri munka, a könyvtárhasználat a tanulók szabadidejének szervezése, a tömegsport, az iskola és a szülők együttműködése, a mozgalmi keretek bővülése és sorolhatók tovább más területek. Sok új tartalmi vonást, megoldást hordoz: az oktatás-nevelés módszereiben, a nevelési szinterek és hatások kiszélesítésében és hatékony összekapcsolásában, az iskola hatókörének megnövekedésében, a felnőttoktatásban, a nevelők attitűd-változásaiban, stb.

A kísérletbe bevont intézmények közül Heves megyében a sarudi és a besenyőteleki tapasztalatok igazolják a már integrált, beépült művelődési formák számára kedvező terepet biztosít a nevelési központ. Ennek összetevőit gyakorlati megvalósulását a későbbiekben elemzem.

3./ Teljes integráció:

/Integrált művelődési központ, alfa-integráció./

A harmadik típus tulajdonképpen egyajta iskolamodell körvonalainak kialakulása, amely egyaránt nyitott a munka és a közművelődés irányába, s egyben mint nevelési /vagy közművelődési/ modell /a szó legtágabb értelmében/ együtt látja el a felnövekvő és a felnőtt nemzedékek nevelésének, művelődésének feladatait. Ez utóbbi tehát nemcsak iskolamodell, hanem új közművelődési-felnőttnevelési tevékenységi és intézménymodell is.

"Ha az iskola felől közelítjük, akkor új iskola modell /alsó v. középfoku/, ugyanakkor a jövőnek szóló közművelődési intézménymodell - mindkét területet nézve előzmények nélküli integráció. E forma egyszerre integrál és differenciál, a permanens nevelés-művelődés folyamatának jelentős és meghatározó területei integrálódnak általa egyetlen intézményben."/2./

Ha az iskola szempontjából vizsgáljuk, a nevelési központ /általános művelődési központ/ olyan iskolamodell, amely a közművelődés irányába nyitott. Ez a nyitottság egyben társadalmi nyitottságot jelent, hiszen iskolán kívüli művelődési /társadalmi/ tevékenységet kapcsol be az iskolai nevelési folyamatba.

Olyan tevékenységi formák válhatnak a nevelés számára hozzáférhetővé, amelyet a hagyományos iskolában lehetetlen kézben tartani. Kiterjedtebb lehetőséget nyújt a nyitott tantervek kínálta mozgékonyság megvalósítására, sőt inspirálja a tantervek "megnyitását".

A tanulók személyiségének fejlődését számosabb tevékenység alapján és differenciáltabban lehet elemezni és értékelni, hiszen megnő a pedagógus által tervezhető és koordinálható, irányítható tevékenységek választéka.

A nevelési központ-mint iskolamodell-a közművelődés mellett a munka irányába is nyitott, a szocialista munkaiskola és a nevelési központ modellje jól összeilleszthető.

A közoktatás és közművelődés kapcsolatrendszerének kibővítése, együttműködésük összehangolása és integrálása napjaink gyakorlata; valós és előremutató elemzését, értéke-

lését követően a jövő szükségszerűsége.

Az integrációs törekvéseknek a bevált és gyakorlattá lett formái adnak alapot a továbbépítéshez, értékes iránymutatást az elméleti és gyakorlati fejlesztéshez.

Összefoglalva:

A fenti három együttműködési, részben integráló forma elméleti elemzése több csatornán folyik. A gyakorlati megvalósítás és feltárás - a tényleges eddigi eredmények ellenére - elmarad az elméleti koncepciók mögött. Megalapozott és komplex összegzés az eddigi tapasztalatokról nem készült. A füzesabonyi járásban folyó kísérlet a 2. és 3. integrációs alternatíva elméleti és gyakorlati szintére. A Besenyőteleki Általános Művelődési Központ az integráció második típusának, illetve néhány kérdésben a teljes integráció megvalósítója.

A komplex kísérlet tapasztalatainak összegzését eddigi eredményeit iskolai-közoktatási vetületeiben, az oktatási-nevelési folyamat formáiban és tartalmában elemzem, értékelem.

A kísérlet jellegéből következően a nevelés és művelődés egyes területeit időben és tartalmában tágabb értelmezés szerint összegzem. Természetesen a teljesség és befejezettség vagy időtálló konklúziók nélkül, remélve a kísérlet sok újat, esetleg gondot tartogat, amelyek megerősítik, megújítják vagy korrigálják az eddigi tendenciákat.

III. Korszerű pedagógiai és közművelődési elvek érvényesítése a nevelési központokban:

1./ A "nyitott intézmény" koncepció

Az általánosan művelő iskola csak úgy képes centralis szerepének megfelelni, ha képes egyoldaluan oktató intézményből a társadalmi élet sokrétű funkcióira nyitottá válni a társadalom minden szférája és szerepe felé. Ez társadalmi szerepek elsajátítását jelenti egyén és közösség által, reprodukáló képességet, az intézményi "falak" ledöntését, azok alkotó kontinuitását.

A nyitottság szükségképpen túllép sablonokon, szorító kereteken, nem tárgyakban és eszközökben létezik, csak jelen időre vonatkozó. A nyitottság folyamat, alapvetően funkció és tartalom, érdekeket ébresztő és kielégítő művelődési folyamat. Esetenként az együttjár /de korántsem szükségszerű/ az általánosan nevelő-képző iskola szervezeti, szerkezeti módosulásával. Követelmény, hogy a formális és nem formális nevelési szinterek és hatások szerves egysége, összekapcsolódása megvalósuljon. Elsősorban azoknak a vonzási és azonos előjelű hatásoknak kell kapcsolódnia, amelyek felerősítik és előreviszik a teljes folyamatot.

"Ennek érdekében erősíteni kell az iskola és a család, az iskola és a lakóhelyi közösség, az iskola és a termelőüzemek, az iskola és a helyi társadalmi, kulturális intézmények és szervezetek; az iskola és a tömegkommunikációs "szolgáltatások"; a tantervi anyag és az iskolán kívüli tanulási tevékenységek;

a különböző iskolai és nem iskolai csoportok /közösségek/, valamint az egyes tudásterületek /tantárgyak, tantárgyblokkok, komplex tantárgyak/ közötti együttműködést és ki kell munkálni ezek integrálásának konkrét lehetőségeit".

/3./

Az általános művelődési központok a bonyolult társadalmi-művelődéspolitikai célok és feladatok gyakorlati megvalósítói.

2./ A permanens nevelés-művelődés alapozása és kiteljesedése:

A permanens nevelés-művelődés: az iskolai alapokon nyugvó és azt túlhaladó, továbbépítő elmélet és gyakorlat megfogalmazása.

Melyek a legfőbb összetevői? Hogyan vázolható rendszere?

A permanens nevelés-művelődés mint rendszer:

A nevelési-képzési-művelődési tevékenységek valamennyi formáját és szintjét kétirányúan, horizontálisan és vertikálisan /életkornak megfelelően/ fogja át. Jelenti a megvalósító intézmények együttesét is, lényegét azonban az abban várt és teljesített tevékenységek rendszere adja. Tervezni és szervezni tehát az egyén és a különböző közösségek tag értelmében vett tanulási folyamatait, művelődési tevékenységét.

Az integrációs törekvésekben a nevelés többé nem szűkíthető a képzésre, oktatásra. Az egyén teljes és minden irányu tevékenysége és öntevékenysége lehetőségeinek pedagógiai /tehát személyiségformáló/ megszervezését jelenti.

A permanens nevelés-művelődés, mint rendszer és folyamat nem tűr kettősséget. Feltételezi a művelődés dualizmusának /közoktatás-közművelődés/ felszámolását, ill. szoros együttműködését, integrálását.

Ez a koncepció új szervezeti, funkcionális egységek létrehozását követeli. /Nevelési központok, általános művelődési központok./ A szervezési-irányítási integráció csak akkor életképes, ha alapját adja /és nem lényegét!/ a funkció és tevékenység organizációjának, integrációjának.

7 1 Ez utóbbi által valósulhat meg a tér tartalmában és technológiájában időstruktúra megváltozása, válhat komplexebbé a társadalmi-egyéni művelődési folyamat.

A permanens művelődés és az iskolai nyitottság egymást feltételező kategória. Az iskola jelenlegi szerepének megváltozását jelenti.

"A permanens nevelés-művelődés rendszerébe ágyazott iskola a képzés minden szintjén - természetesen eltérő módon és mértékben - elveszti az ismeretközlésben fennálló monopóliumát, ezzel együtt fokozódnak feladatai mind a tanulás, mind a nevelés területén, s e kétirányú tendencia kikényszeríti az iskola "különállásának", "befeléforduló" jellegének oldódását, majd arra kényszeríti, hogy egy nagyobb rendszer részeként, egyes életszakaszokat tekintve centrális részeként funkcionáljon". /4./

3./ Az iskola belső világának, tevékenységi rendszerének átalakulása:

Az iskolának át kell fognia a személyiség egész fejlődését.

Ez csak dinamikus strukturában valósulhat meg. A közép-pontban a tevékeny - öntevékeny egyed nem jelenhet meg egy izolált rendszerben, társadalmi-közéleti voltában lehet részese e bonyolult strukturának. Az iskola belső világa megújulni kénytelen, ha e követelményt teljesíteni akarja. Az út a nevelő iskola fokozatos megvalósítása útján vezet. A "jól tanító" iskola nem azonosítható a nevelő iskolával. Még akkor sem, ha a hatékony oktatás a nevelés egyik alapvető megvalósítója.

Ehhez elengedhetetlen a tanulás-tanítás folyamatának észszerű szabályozása, a tanulók /egyén/ teljes életének, tevékenységének szervezése.

Az általánosan képző iskolának a teljes személyiség nevelését kell szolgálnia - ez a személyiség fizikai, szellemi, jelkémbeli fejlesztését jelenti. A sokirányú rendszerben kiteljesedő és szerveződő komplex intézményekben e feladatok jól tervezhetők és megvalósíthatók. A személyiségfejlesztés olyan kategóriái valósíthatók meg, mint a: komplex általános munkaképesség fejlesztése, a társadalmi és egyéni fejlődés iránti elkötelezettség és az ezzel összefüggő magatartásminták és képességek kialakítása, a belső pszichikus stabilitás megvalósítása, az ismeretek, tudás és képesség megújítására való beállítódás és képesség.

Az iskola belső világa e feladatoknak megfelelni több formális és informális intézménytípust idesorolva csak így és akkor képes, ha belső rendszere /nem szerkezeti!/
f

7 változni képes, dinamikus, ha a nevelési pólusok egy időben és térben egy nevelési tevékenységre orientáltak.

4./ Munka /tanulás/ és szabadidő arányainak változása:

Társadalmi szinten e kérdéskör a kötelező és választható, önkéntes tevékenység arányait jelenti. Az iskolában és azon túl is egyre fokozódó érdeklődést kiváltó kérdés. Időtartamában összefügg az 5 napos munkahéttel, a szabadidő növekedésével.

A másik oldalon szükségképpen adódik a koncentráltabb, hatékonyabb tanulás, munkavégzés.

Ideális esetben /integrált intézmények/ a szabadon választott tevékenységnek az iskolai /formális/ tevékenységek szerves részét kell alkotniuk. Megvalósíthatatlan az egyéni nevelés és az egyéniség nevelése az egyénre szabott fejlesztés, és eseti korrekciók, a kiemelkedő és fejleszthető képességek ismerete és módszeres fejlesztése nélkül. Ez a fő tevékenységi /érdeklődési/ irányok egymást fedő voltát tételezi fel.

A közművelődés jelenlegi álláspontja: eredményeit az jelzi, mennyit tud átfogni és fedni a jelenlegi igényekből. Ez helytelen nézet, sokkal inkább helytálló az a kiindulási helyzet, hogy milyen igényeket mobilizál, az érdeklődést milyen mértékben képes felkelteni és orientálni, hogyan képes az igények és lehetőségek egybevágóságát megteremteni.

A munkán és tanuláson túl /de ezzel szoros összefüggésben/ alapvető funkciókat kell teljesítenie a szabadidős "szolgáltatásoknak":

- A tevékenységek szabad megválasztása, amely élmény és siker forrása lehet, oldja a kötöttségből adódó feszültséget gyermeknél, felnőttél egyaránt.
- Exponálója és kielégítője az egyéni érdeklődésnek és tehetségnek.
- Biztosítja az aktív pihenés, szórakozás változatos lehetőségeit.
- Folyamatosság esetén a "szolgáltatások rendszeres fogyasztóivá" nevel.
- Szembetűnő kétirányú hatása a szülő - iskola, gyermek - szülő aspektusban.

IV. A közoktatási és közművelődési intézmények együttműködésének igénye és lehetőségei - integrációs tendenciák Heves megyében

Az 1970-es évektől a művelődés minden szektorában megkülönböztetett figyelem fordult az integráció felé. Az intenzívebb együttműködést, az integrációs törekvéseket megerősítette és ösztönözte az 1972-es közoktatási és az 1974-es közművelődési párthatározat.

Heves megye művelődésügyi vezetése a kezdetektől felismerte az integráció szükségességét, országos szinten is az elsők között hozott létre ún. komplex intézményeket.

1974-ben a Heves megyei Tanács VB. Művelődésügyi Osztálya felmérte az oktatás és közművelődés tárgyi és személyi ellátottságát.

A megállapítások lényege:

A megye 157 iskolája 278 épületben működik, amelyből 101 nem felel meg a korszerű követelményeknek. További hiányosság, hogy kevés az előadóterem, a szertár, a napközis terem, uttorószoba, különösen pedig a tornaterem. Könyvtári helyiség az iskolákban csak elvétve található.

A közművelődési hálózat korszerűségi szintje alacsony: a művelődési otthonoké 43,9 %, a közművelődési könyvtáraké 16,9 %, a moziké 55,3 %-os.

A személyi ellátottság sem volt kielégítő. Az iskolák ellátottsága jó, viszonylag kevés a képesítés nélküliek száma. Lényegesen kedvezőtlenebb a helyzet a közművelődési intézményekben. Az esetek többségében tiszteletdíjas pedagógusok látták el a művelődési otthonok irányítását, ill. több helyen képesítés nélküliek dolgoztak az intézményekben. A helyzetelemzés alapján világossá vált, hogy egy ésszerűbb fejlesztési koncepcióval, a meglevő oktatási és közművelődési intézmények szellemi és anyagi adottságainak egybehangolt felhasználásával gyorsabban léphetünk előre.

Heves megye Tanácsa 1976-ban határozatot fogadott el a komplex művelődési intézményekről.

A tanácshatározat fejlesztési alapelveként rögzíti az alábbiakat: "Az alsófoku központokban /iskolákkal együtt telepített/ komplex vagy azzá fejleszthető létesítményt, nevelési központot /iskola, könyvtár, klub, mozi, sportfunkciókat egyesítő létesítményt/ kell megvalósítani, az anyagi erők megfelelő koordinálásával".

A tanácshatározat óta készülő község és városrendezési programok ezt az ésszerű elképzelést a gyakorlatban érvényesítik az oktatási, közművelődési, sportobjektumok építésénél, felújításánál. Heves megyében 1979-ig új beruházással ilyen jellegű intézmény nem került megvalósításra.

Építészetiileg integrált első komplex intézmény Besenyőteleken jött létre, az Országos Közművelődési Tanács pénzügyi támogatásával.

Ezzel egyidejűleg a füzesabonyi járás 4 településén - kísérleti jelleggel - közös irányítású intézmény kezdte meg működését. Közülük Besenyőtelek és Sarud - a Népművelési Intézet irányításával - országos kísérleti intézménnyé vált.

A Kulturális és Oktatási Minisztérium 1977-ben kiadott közös dokumentuma - Irányelv a kistelepülések kulturális ellátásának javítására és komplex művelődési intézmények létesítésére - alapján, Heves megyében újabb 7 településen /községben/ jött létre közös igazgatású komplex intézmény. Jelenleg a megyében az oktatási-közművelődési alapellátást 11 településen biztosítja ilyen rendszerben, szervezeti keretben:

1./ Besenyőtelek	1974/75. tanév elejétől.	
2./ Nagyt	- " -	- " -
3./ Poroszló	- " -	- " -
4./ Sarud	- " -	- " -
5./ Detk	1977/78.	- " -
6./ Feldebrő	- " -	- " -
7./ Gyöngyössolymos	- " -	- " -
8./ Mezőtárkány	- " -	- " -
9./ Kömlő	1978/79.	- " -
10./ Karácsond	- " -	- " -

11./ Szihalom

1980/81. tanév elejétől.

A 11 település nagyságrendben /900-4500 lakos/ nagyon különböző adottságok, sajátos feltételek között kezdte meg működését. Besenyőtelek kivételével jelentősebb beruházás, fejlesztés nélkül, a meglevő adottságokra építve alakított ki komplex intézményt. Ezt szükséges kiemelni, hiszen fejlesztési lehetőségeink szűkülése az oktatásügy és a közművelődés terén egyaránt érezhető.

A komplex intézmények működtetése az eltelt 8 év alatt nem volt problémamentes. Az eredmények azonban már egyértelműen megállapíthatók. Az integrált intézmények nemcsak az együttes, hanem a sajátos feladataikat is fokozott hatékonysággal látják el, elsősorban meghatározó alapintézménye az iskola. A füzesabonyi járás külön említésre méltó, hiszen Heves megye 11 kísérleti intézménye közül 7 ebben a járásban található. A 14 iskolával rendelkező kis járás 7 intézménye vállalkozott a közoktatás-közművelődés integrációjára. E témakörben országosan is elismerést vívott ki eredményeivel ez a járás. Alapvető kérdések hosszabbtávú vizsgálatára, kísérletezésre vállalkozott, amelyek az oktatásügy és közművelődés fejlesztésének koordinális problémái:

- az intézményi önállóság problémája
- a tanácsi irányítás, ellenőrzés - felügyelet kérdései
- tárgyi-eszközi feltételek koordinációja
- társadalmi kapcsolatok változása a komplex intézményekben
- az oktató-nevelőmunka tartalmi-minőségi kérdései különös tekintettel a tanórán kívüli nevelési, ismeret-

szerzési lehetőségekre

- a könyvtár, film, közművelődési tevékenység-rendszer tervszerű-tudatos felhasználása a nevelésben
- új vezetési modell kimunkálása
- a felnőttoktatás szervezeti kereteinek és folyamatának megteremtése és elemzése.

Csak néhány problémakört emeltem ki, amelyek a komplex intézmények feladatrendszerében sajátosan jelentkeznek. A mindennapi munkában és a távlati tervezésben ezek vizsgálata, elemzése meghatározó jellegű lehet.

Heves megyében, a füzesabonyi járásban a közoktatás-közművelődés együttműködését, integrációját tipikusan a besenyőteleki példa reprezentálja. A továbbiakban a Besenyőteleki Általános Művelődési Központ /Komplex intézmény, nevelési központ/ közel egy évtizedes munkáját összegzem kiemelve a kísérlet alapvető eredményeit és problémáit.

1./ A kísérletet megelőző helyzetkép Besenyőteleken 1973/74.

A/ A község elhelyezkedése és néhány történeti adatai

Besenyőtelek önálló tanácsu község. Heves megye Füzesabony-i járásának délkeleti részén. Földrajzi hosszúság $20^{\circ}28'15''$ -től $20^{\circ}28'15''$, illetve $20^{\circ}28'30''$ -tól $20^{\circ}33'50''$ és a földrajzi szélesség $47^{\circ}39'45''$ -étől $47^{\circ}43'00''$, illetve $47^{\circ}37'30''$ -tól $47^{\circ}41'50''$ által meghatározott helyen terül el.

A községhatár nem alkot területi egységet. A besenyőteleki hattárrész és a Tepélypusztai hattárrész közé Mezőtárkány község határa ékelődik be. A község határa Dormánd, Mezőtárkány, Egerfarmos, Poroszló, Ujlőrincfalva, Sarud, Kömlő, Heves, Átány, Erdőtelek községek

határaival érintkezik.

A községen keresztülvezet a Füzesabony-Debrecen közötti 33-as műút, ill. az egri 25-ös út. A járási székhely Füzesabony 5 km-re fekszik. A megyeszékhely Eger 25 km-re található, hasonló a távolsága Mezőkövesdnek, amely a szomszédos Borsod-megye járási székhelye.

Besenyőtelek község kialakulása, illetve fejlődése hosszú évszázadokra nyúlik vissza. A község nevének írásos említése először 1278-ban történik Beseneu alakban. Birtokosa az 1278. évet megelőző időben Tekme volt, akit az Egerpatak partján ősi módon temetkező besenyők leszármazottjának tekintettek.

A község fejlődését a történelmi korszakok változásával elvándorlás, illetve népszaporulat jellemezte.

Különösen nagymérvű volt a kipusztulás az 1596. és 1686. közötti időszakban. A község két alkalommal pusztult el az Eger ellen vonuló török seregek pusztítása során.

A község a feudalizmus válsága idején benépesült lakosú községek kategóriájába tartozott, több nemesi család lakott Besenyőtelek területén. 1901-ig a község neve Besenyő volt, neve előtt gyakran szerepel a nemes jelző.

A kapitalizmus korszakában a közigazgatás szempontjából polgári korszak következett, ez együttjárt az itt élő feudális urak, ill. középnemesek kedvezményeinek csökkenésével. A községben jelentős nagybirtok nem volt, a nemesek földterülete 200 kh alatti.

A 40-60 nemes mellett a község lakóinak zöme nincstelen zsellér, kubikus, akik brigádokba verődve járták az ország

minden táját. A háboru idején jelentősen csökkent a lakosság. Mintegy 80-90 család költözött Nagykovácsiba, a kitelepített németajku lakosság helyére.

Besenyőtelek községet a második ukrán front 53. hadserege, 57. hadtestének alakulatai szabadították fel a német megszállás alól 1944. november 8-án. A felszabadulás után megkezdődött a szocialista átszervezés Besenyőtelek községben is.

Az 1945. március 17-én elfogadott földreform-törvény, melyet a község szegény lakossága olyannyira várt, alig hozott változást. A törvény a 200 kh alatti paraszti gazdaságokat érintetlenül hagyta, a községben pedig komoly nagybirtok nem volt. A földosztás során így mindössze 70 kh földet osztottak fel 61 személy között, 107 család házhely juttatásban részesült. Így került sor arra, hogy Besenyőtelek községben 1949 őszén megalakult az első termelőszövetkezet "Honfoglalás" néven 16 taggal, 124 kh területtel, addig nincstelenekből és újonnan földhöz jutottakból.

Besenyőtelek község a megyén belül azon községek közé tartozik, amelynek lélekszáma nem csökken. Ennek egyik feltétele, ill. feltehető oka, hogy a község földrajzi fekvése, közlekedési kapcsolata a környező városokkal igen jó. A lakosság helyben, vagy rövid utazással megközelíthető központokban megtalálja munkalehetőségét. Oka lehet a helyi "lokál patriotizmus", ami erős elsősorban a kiterjedt nagy létszámú családok kötődése erőteljes.

Besenyőtelek történetének néhány fontosabb jellemzőjét indokoltnak tartottam megemlíteni. Ezek a helyi társadalmi változásokat jelzik: ebből következően közvetve, részben közvetlen módon befolyásolták az egyes korszakok kulturális életét, benne a meghatározó iskolát. A ma sem kivétel az alól, jó iskola és hatékony közművelődés csak ott lehet, ahol megvalósul a művelődéspolitikai célkitűzések ésszerű, helyi adaptációja.

B/ Besenyőtelek oktatási és közművelődési alapintézmény ellátottsága 1973/74. évben.

a/ Napköziotthonos Óvoda:

5 csoportos 125 férőhelyes, többszöri bővítéssel korszerűsített önálló igazgatású intézmény. Nagyon lényeges az általános iskolai szakasz szempontjából, hogy minden jelentkező 3-6 éves gyermeket fel tud venni. Iskolaelőkészítőre évek óta nincs szükség, 1-2 gyermek kivételével az iskolába kerülő tankötelesek 1-3 évig óvodába járnak. Az óvoda a Nevelési Központtól 1 km távolságra van. A komplex intézményegyüttesnek 1974. évben szervezetileg még nem része, szolgáltatásait esetenként igénybe veszi /mozi, könyvtár, báb előadások stb/.

b/ Általános Iskola:

1974. évben az iskola és napköziotthon 6 épületben működik. Az 1960-ban épült 4 tantermes típusiskola, ill. az 1971. évben felszerelt politechnikai műhely korszerű, míg a másik négy elavult, csak tetemes költséggel fenntartható épület. Utóbbiak kihatnak a felszereltségre

is, hiszen éves tatarozásuk egyértelműen gátolja az oktatási eszközök körének indokolt bővítését.

Tornaterem, előadóterem, úttörőszoba, szaktantermek, könyvtár nincs az intézményben. A szükségtermekkel együtt 12 tanterem áll a 16 tanulócsoporthoz /378 tanuló/ és a 2 napközis csoport /66 napközis tanuló/ rendelkezésére.

Ebből következően 4 alsótagozati csoport délelőtt-délutáni váltakozással tanul. A váltakozó tanítás nem kevés pedagógiai hátrányát ismerjük.

A hatásait tekintve nagyon fontos egységes nevelői közösség kialakítása jelentős akadályba ütközik. A nevelői szoba 16 férőhelyes, csak a központi épületben dolgozó pedagógusok dolgoznak együtt nap, mint nap, az egészséges információcsere nem biztosított. A taneszközök használata a szétszórt épületekben problematikus, a minimális szint alatti. A 24 fős tantestületből 4 a képesítés nélküliek száma, az évenkénti fluktuáció magas /10-30 %/. Az Egri Tanárképző Főiskola közelsége sem jelent megoldást egyéb okok miatt /Szolgálati lakás, munkafeltételek, bérezés, stb/.

Az oktató-nevelőmunka színvonala több összegező ellenőrzés beszámolója, jegyzőkönyve szerint közepes színvonalú.

Több faktortól függően egyes tantárgyakból nevelési területeken közepesnél jobb, esetenként gyengébb. Példa erre a testnevelés és testi nevelés, amelynél a jó gyermekanyag mellett sem mutatkozik jelentősebb eredmény. Oka a személyi és tárgyi feltételek nem kielégítő voltában keresendő. Az iskola jelentős bővítése /8 tanterem + tornaterem/ egyre sürgetőbbé válik.

c/ A közművelődési intézmények helyzete:

A községben három ilyen intézmény működött a "Művelődési Ház", a községi és az ifjúsági könyvtár. /Az idézőjel kényszerű besorolást jelent, feltételei, működése korántsem elégitik ki ezt a közművelődési kategóriát./

A Művelődési Ház 210 személyes nagyteremmel és egy 40 m²-es klubszobával rendelkezett. Az évek során a helyi kulturális élet szolgálata mellett többféle funkciót is teljesített. Egykor levente-otthon volt, később terményraktár, egy része sportolók öltözőhelyisége. 1955-ben az épület felújításra került. A Művelődési Háznak 2 állandó kiscsoportja működik. Az ifjúsági klub 25-30 fővel és a gyermekklub 28 beirt taggal. A szakkörök, műkedvelő-művészeti csoportok száma: 3. Tagjai elsősorban általános iskolai tanulók. A műsoros rendezvények képezik a fenntartás alapját /évente 8-10/, az állami támogatás 10.600.- Ft hosszú évek óta. /Az 1974. évi statisztikai jelentésből vett adatok./

A Művelődési Ház vezetője tiszteletdíjas pedagógus /600 Ft/hó/. Alapfoku népművelői szakképzettséggel sem rendelkezett. Az eddigi folyosórészből alakították ki a községi könyvtárat. Területe ekkor raktárhelyiségekkel együtt 22 m² volt. Nehéz leírni hogyan lehetett itt közel 7000 kötetet elhelyezni. A helyben olvasás kizárt, a válogatást biztosító szabadpolcos rendszer kialakítása lehetetlen. A községi könyvtár mutatói a körülmények ellenére megfelelőek 768 a beirt olvasó, a kölcsönzött kötetek

száma megközelítette a 20.000-t.

A könyvtár vezetője tiszteletdíjas, részfoglalkozású dolgozó /4 órás foglalkoztatás, bére 800 Ft, középfoku végzettséggel nem rendelkezett, alapfoku könyvtárosi tanfolyamot végzett/.

Szólni kell még az ifjúsági könyvtárról. Az iskolához 300 m-re található, berendezése már könyvtárakból kisselejtett butorokból, polcokból áll. Kötetszáma 3037, a folyóiratokat nem rendel. A kölcsönzött kötetek száma 5539, a könyvtári olvasók kizárólag általános iskolai tanulók, /268/ az iskolai tanulólétszám 69 %-a. A nyitvatartási ideje heti 6 óra, kizárólag délután. A könyvtárhasználatra épülő könyvtári órák száma minimális /8-10 évente/. A könyvtáros alapfoku tanfolyamot végzett pedagógus.

A közművelődési intézmények éves terv szerint dolgoznak, ez azonban formális, rendszert nem alkotó, gyakorlati munkában realizálódik. Az éves program havi bontását a spontán tényezők alapvetően befolyásolják.

Besenyőtelek község művelődési intézményeinek bemutatása sok gondot jelez. A füzesabonyi járásban a 70-es évek elején ezek a feltételek ha nem is általánosíthatók, jónéhány településen fellelhetők. A fejlesztés az oktatás és közművelődés terén egyaránt elengedhetetlen. Nem vitatható ilyen szempontból az iskola primátusa. A kérdés a kettő együttes és egyidejű fejlesztése esetleg egy épületben megoldható-e? Berendezése mennyiben kombinálható? Lehetséges-e a többfunkciós terek ésszerű használata? Hogyan alakulnak a fenntartási, üzemeltetési költségek? Mennyiben vállalnak

több munkát a pedagógusok a tanórán és iskolán kívüli köz-
művelődési munkából? Ennek arányában milyen lehetőség adó-
dik a munka anyagi elismerésére?

Ezek és hasonló kérdések alapvető, befolyásoló tényezők.
Természetüknél fogva azonban elsődlegesen mennyiségi jel-
legűek. Sokkal inkább kifejezik e törekvések, a kísérlet
lényegét a tartalmi munka összetevői, remélt és megvalósít-
ható elképzelései.

Ilyenek:

- a tanulók iskolán és tanórán kívüli ismeretszerzési-
-nevelési lehetőségei /mozgalom, szakkör, könyvtár,
film, irányított közművelődési akciók/
- tehetséggondozás
- művelődési nivelláció
/alapvetően általános iskolai vetületei/
- szülők-iskola kapcsolatrendszere
- társadalmi szervek - szervezetek és az iskola-közműve-
lődés együttműködése. /ennek helyi gyakorlata/

A gondolatsor folytatható ahogyan és amennyire bonyolult
az általánosan vett nevelési gyakorlat. Ha nem is minden
összetevője a bonyolult társadalmi folyamatnak, eddigi né-
hány jellegzetessége regisztrálható a besenyőteleki gya-
korlat elemzésével. Az eredmények és problémák együttese
ez az elemzés, amely az eddigi alapvetést és szükségszerű
tájékoztató bevezetést követi.

2./ A közoktatási-közművelődési integrációs kísérlet kezdetei
Besenyőteleken /1974/75/.

A község kulturális alapellátottságának helyzete - az elő-
zőekben leírtak igazolják - nem mondható jónak.

A párhuzamos fejlesztés nagyon sürgető: új oktatási, ill. közművelődési intézményekre van szükség. Felmerül azonban már ekkor a közös, együttes kivitelezés, megvalósítás gondolata. E kérdésben a hajtóerő mindenképpen a sarudi példa. E tiszamenti település volt az első, ahol az oktatási-közművelődési intézmények integrációs kísérlete elindult. Ez a véletlenül múlt, azon, hogy közvetlenül egymás mellé épült a művelődési otthon - könyvtár és a tulzsufolt szűkös iskola. Ekkor /1974./lappangó igényként ugyan már jelentkezett a közös tér és eszközhasználat gondolata, erre épülően a lehetséges tartalmi együttműködés. A sarudi Nevelési Központ új beruházás nélkül, a meglevő adottságokra építetten kezdte meg kísérleti munkáját 1974-ben.

E gondolat érlelődött Besenytételeken is. A feltételek azonban nem biztosítottak. Ettől függetlenül 1975-től kísérleti hely lesz Besenytételek. A meglevő intézmények közötti lehetséges /egyes területeken hatékony/ együttműködés szakasza ez, felkészülés egy új objektum működtetésére, amely ezidőtájt a tervezőasztalon formálódik. Biztató, hogy megindul egy új vezetési modell kimunkálása, folyamattá, rendszeressé válik a nevelőtestület felkészülése a kísérleti munkára, kibontakoznak egy új szervezeti-szervezési-gazdálkodási modell körvonalai.

Az új intézmény megépítésének gondolatától közel 6 évnek kellett eltelnie a megvalósulásig, de a Magyarországon jelentkező komplex építészeti törekvések sem realizálódtak gyorsabban. A magyar építészek ugyanis a Skandináv országok példája és gyakorlata alapján már az 1960-as évek vé-

gén felvetették a hazai adaptációt.

Igy jött létre mintegy tizéves előkészítés és vajudás után az ország első nevelési központja Besenyőteleken.

/Időközben több ilyen beruházás is folyamatban volt /pl. Kecel, Pécs, Debrecen, Mezőhegyes/. Az első, de nem egészen új építmény, mert voltaképpen a meglevő épületek megőrzésével lett egységgé, ún. komplex intézménnyé.

A megvalósításban örvendetes és egyben elgondolkodtató, hogy az építészeti koncepciók megelőzték a pedagógiai funkció-tartalom kimunkálást és próbát. Holott a kérdésben a fordított mechanizmus az alapvetően helyes, amikor is a funkcióhoz és gyakorlathoz rendeljük a tárgyi-eszközi feltételeket. A racionalizmus ily módon vett fordulatot a besenyőteleki megvalósítás során, mint utólag kiderült szerencsés módon. A Magyar Építőművészet 1981/3. száma két illusztrált tanulmányban ad számot a Besenyőteleki Nevelési Központ tervezési-építészeti elveiről, a funkcionális elképzeléseiről, egyben a működtetés várható néhány problémájáról.

Az 1.sz. melléklet tartalmazza a kiviteli terv 1 példányát.

A 2. sz. melléklet az épület jellemző tereinek funkciótervét, amely az eltelt időben tovább változott.

Az épület tervezése, ill. kivitelezése, későbbi használata az alábbi építészeti-pedagógiai elveket követte:

- a megépített terek, egységek gyors elérhetősége, a többes funkciók kielégítésének biztosítása

/lásd! eszköz és időkoordináció/

- az egyes terek funkciószabta átrendezhetősége, a butor és eszközrendszer eseti mobilizálhatóságának lehetősége
- alapvető, hogy csak délelőtt legyen tanítás /ezt egészségügyi, elsősorban pedagógiai elvek indokolják/, délután a gyermek-közművelődés, este a felnőttművelődés színhelye legyen.
- az együttes fenntartás és működtetés lényegesen gazdaságosabban legyen a differenciált intézmények ilyen jellegű kiadásainál.
- az intézmény minden része a napszak teljes időszakában hozzáférhető, tervszerűen használható legyen.
- a gazdasági megfontolásokon túl a nevelési hatások legyenek koordináltak, a tanórán kívüli időben is áttekinthetők, tervezhetőek. E cél minden eddigit felülmúló legfontosabb e koncepcióban.
- a nevelési központ megvalósításával /terv és kivitelezés/ egyidejűleg - részben ezt megelőzően-készüljön el a teljes rendszer funkcióterve, működési modellje.

A rendszerhez illeszkedő funkcióterv nem változatlan. A gyakorlati munka esetenként módosítja, új feladatokat rendel egyes terekhez, esetenként megszüntet eddigi funkciókat. Az építészeti tervekből kitűnik a nevelési központ az alábbi egységeket foglalja magában:

- 13 tantermes általános iskola - 5 alsótagozati tanterem
  - 8 szaktanterem
  - 2 műhelyterem /50 m távolságra/

- Közművelődési blokk
/nagyterem, klubok, összevont könyvtár, 16 m-es mozi/
- Sportobjektum
/tornaterem, játszóudvar, bitumenes kispálya/
- 3 csoportos napköziotthon
- Egészségügyi központ /orvosi rendelő, iskolaorvosi-iskola fogászati rendelő/.

Az új beruházás 1979. augusztus 20.-án került átadásra.
Bekerülési költsége 12,8 millió Ft. Ez volt az építkezés
első üteme. A II. ütemben tanuszoda és napköziotthon kap-
csolódik a központi épületekhez. Ennek jelenlegi fedezete
nem biztosított, a következő időszak sem sejteti közeli
megvalósulását. A XVIII. szd-ig templomként funkcionáló -
- jelenleg 2 tantermes iskolaépület muzeumi célú, felhasználása
ugyancsak a fejlesztési lehetőségek függvénye.
A nevelési központ új épületszárnya közel négy éve került
átadásra. Az indokolt ráfordítás és a benne kibontakozó
munka összevetése minden időszakban időszerű.

- Hogyan fogadta a község lakossága a nevelési központot?
- Mennyiségi-minőségi jellemzői töretlen fejlődési tendenciát mutatnak-e?
- A helyi rendszer hasonló nagyságrendű és adottságú településeken mennyiben adaptálható?
- Hatékonyabb-e a tanórai, tanórán kívüli oktatás-nevelés?

A kérdések sora hosszan folytatható. A felkészülés 4 éve, a tényleges integráció közel négy éve hivatott e problémakör leglényegesebb kérdéseit exponálni és megválaszolni.

V./ A közoktatási és közművelődési intézmények integrálásának állomásai és eredményei Besenytoteleken; ennek pedagógiai konzekvenciói. /1974-1982./

1./ Telepítési - építészeti alapvetés:

1974 óta Heves megye iskoláinak zömében a tárgyi feltételek javultak. Jelentős számú új iskola épült /ill. bővítés történt/, a korszerűsítés is folyamatos. Berendezésük részben megújult a tanítás-tanulás eszközfelfutása jelentősen bővült /I-IV. tanszerjegyzék eszközei, egyéb audiovizuális eszközök/. A községekben a demográfiai felfutás nem jelent gondot. /Az elnéptelenedés lényegesen több megoldandó problémát okoz!/
Az óvodai, iskolai fejlesztésektől elmaradó ütemben megindult a közművelődési intézményhálózat fejlesztése. A Heves megyei Tanács Művelődési Osztályának felmérése igazolta, milyen adósságokat kell pótolni a művelődési házak, elsősorban a könyvtárhálózat fejlesztése terén. A fejlesztési tendenciákban párhuzamosság, ésszerűtlen kettősség jelentkezett. Erősen hatott a 70-es évek elején a differenciált intézményfejlesztés gondolata. A helyzet ettől Besenytoteleken sem különbözött.

A termelőszövetkezeti irodaház, az ÁFÉSZ szolgáltató ház, ill. a művelődési intézmények együttes megépítése távol állt a később megvalósult tervektől. A művelődés anyagi-fejlesztési gondjai sugallták az ilyen irányú megvalósítást. Az integráció a 70-es évek elején

nélkülözötte a tartalmi megközelítést, a művelődés folyamat, ill. sajátos rendszerkénti áttekintését. Ennek oka ekkor nem a pénzügyi lehetőségek hiányában keresendő, alapvetően a kialakult és a differenciáció mellett kardoskodó gyakorlatban. Valós és álérdekek sokaságát sorakoztatták /és sorakoztatják/ fel az oktatásügy és közművelődés hierarchiájában munkálkodó vezetők.

1975. évben született meg a döntés: un. komplex művelődési intézményt kell létrehozni. Alapelv, hogy minden meglévő épületet /ha indokolt/ meg kell hagyni, ill. az új beruházás részeként kell kezelni.

Az I-3-9/59. sz. tipusterv szerint épült 4 tantermes iskola /1961/, ill. az 1970-ben megépült típus 2 műhely képezte a kiindulási alapot.

A Heves megyei Tervezővállalat 1975-ben /pedagógus tanácsadó részvételével/ kidolgozta az építési programot. A véleményezésre jogosult országos és megyei, helyi szervek javaslatai alapján a terv többször átdolgozásra került. A kiviteli terv 1976 végére készült el. /Hevesterv: Bodnár János - Veres Zoltán/

A tervezés időszakában a módosítások is jelezték a nevelési központ /komplex intézmény/ neve, funkciója, programja, előírása, működtetése korántsem volt elfogadott, egységes értelmezése sok vitát eredményezett.

A távlati lakosság és a vonatkozó Építésügyi Szabvány /ÉSZ/ ajánlásai alapján az alábbi nagyság és funkciós kategóriák kielégítését kellett megoldani:

- 8 tantermes iskola /tornateremmel/
- B.1. fokozatu művelődési ház
- C. fokozatu közművelődési könyvtár
- 16 mm-es mozi

A Hevesterv szakemberei az ÉSZ. hivatalos helyiségprogramot a mindenkori helyi igények statisztikai és szubjektive prognosztizált felülbírálatával módosították /pl. mozi, könyvtár/.

Ezután jött a "központ" fogalomba illeszthető igények egymást helyettesítő - pótló /funkció-variánsok/ vagy egymást működésben - kielégítő /pl. tornaterem - szakkör/ csoportosítása és meghatározása. Ez volt /ma már nem lehet!/ a funkciós programozás legnehezebb, legvitatottabb része, a kísérlet esszenciája.

Az új épülettömb telepítése, építészeti-szerkezeti megoldása, műszaki-gazdasági mutatói példázzák az együttes beruházás minden előnyét. A példa egyedi, alapelvei azonban sokhelyütt alkalmazhatók. /3.sz. melléklet/.

A melléklet a főbb mutatók gyűjteménye. Az 1979. augusztus 20 -i ünnepélyes átadás, a birtokba vétel dátuma. Nagyon lényeges a megelőző időszakból megjegyezni az alábbiakat: a község lakossága a különböző fórumokon, a tervezés, kivitelezés minden lényeges mozzanatáról értesült. A lakosság jelentős társadalmi munkát vállalt és végzett a komplex kivitelezési munkákban. A későbbi kapcsolatok, az elfogadás, a használat szempontjából ez nem elhanyagolható mozzanat. Az elfogadás és a várakozás a jobb alapfeladat

teljesítés minden igénye kifejeződik a fokozott emberi érdeklődésben, a "mi központunk" gyakran elhangzó megjegyzésben.

Ennek a nem könnyű elvárásnak kell megfelelni a nevelési központnak, annak napi és éves, többéves sikeres és olykor kudarcokat is hordozó gyakorlatának.

2./ Az iskolai és iskolán kívüli /közművelődési/ tér- és időtervezés; az eszközrendszer koncentrációja a kísérleti intézményben:

A 70-es években az iskolák és közművelődési intézmények működési feltételei jelentősen javultak. Az alapterületi növekedés mellett, kifejezett az eszközrendszer bővülése /különösen az audiovizuális eszközök növekedése/.

A korszerűsödés nem indokolt kettősségéről, a differenciált beruházásoknál már szóltam. A párhuzamosság, a koordináció hiánya a terek /az alapfunkcióra építettem/ és eszközrendszer használatában egyértelműen kimutatható.

Az alaphelyzetből kiindulva az iskola elsősorban délelőtti, részben délutáni, a művelődési intézmények /művelődési ház, könyvtár, mozi/ részben a délutáni, elsősorban az esti órákban kihasznált /utóbbiaknál az intenzív használat igen problémás, az adódó lehetőségeknek csak a töredéke kiaknázott/.

Ebből következően az iskolákban a délutáni és esti, a közművelődési intézményeknél a délelőtti, délutáni időszakokban jelentős a termék, felszerelések, eszközök kihasználatlansága. Ezzel párhuzamosan az ország nagyon sok

iskolája /a hajdani besenyőteleki is/ tanteremhiány, helyszűke miatt "kétműszakos" váltott tanításra kényszerül.

A felismeréhez, megoldáshoz nem kellene tudományos vizsgálatok! A belső tartalékok ésszerű áttekintése és szemléletünk átértékelése adhatja az első lépést. Ma már egyértelműen kimutatható, a komplex intézmények létrehozásának első mozgató erői voltak a fenti ellentmondások. Ezen túllépve, és ezzel együtt a másik és döntő komponens közoktatásunk, közművelődésünk szükségszerű megújítása.

Első lépésként a füzesabonyi járásban /Besenyőteleken is/ a térszervezés, a közös eszközhasználat, az időbeni koordináció kérdéseit kellett megoldani.

A közművelődési intézmények arra alkalmas helyiségeit /nagyterem, klubszobák, könyvtár/ minimális ráfordítással tanteremnek /szaktanterem/ alakították át. A kettős funkció meghagyása a formális kereteket természetesen megváltoztatta. /Hagyományos iskola butorzat, padok mobil, gyorsan átrendezhető, variálható berendezések szükségesek./ A 2.sz. mellékletben található a besenyőteleki intézmény funkciórendszere. Ebből néhány példa a térszervezés fontosságának igazolására:

A kényelmes, esztétikus klubterem fotelékkal, állítható dohányzó asztalokkal berendezett. Az osztályfőnöki órák /klubszerűen!/ raj és őrsi foglalkozások, versenyek-vetélkedők melleg és meghitt otthona. Egyben uttoró játéktér. Délután és este a KISZ korosztály és a felnőttek veszik birtokba, itt tartják különböző foglalkozásaikat. A kísérlet megindulását követően a község 3 könyvtára összevonásra került /közművelődési, iskolai, nevelői/. Ekkor derült

az ésszerűtlen és átfedésektől terhes könyvbeszerzés, az állomány feltáratlansága. Ma a könyvtár az integrált intézmény kulcsfontosságú egysége. Területe 202 m², egységes fejlesztése, kiépített katalógusrendszere, fejlődő és bővülő media-tára, az ismeretszerzés korszerűsítésének legfőbb hordozója.

Kötetszáma /1982./10.700. A mennyiség mellett döntő a gyűjteményezés alapelve: minden olyan művet, ismerethordozó anyagot koncentráltan, beszerezni, ami /szükséges példányszámban!/ az iskolai oktatás szükségleteit biztosítja /lexikonok, kötelező és ajánlott olvasmányok, nevelői szakirodalom stb/.

Az önálló iskolai könyvtáraknak erre objektív akadályok miatt nincs lehetősége.

A könyvtár a legintenzívebb használt szaktanteremmé vált!

A könyvtár központi szerepét kifejezi a napi, ill. heti nyitvatartás: minden nap reggel 8-19 óráig tart nyitva folyamatosan /szabad szombaton is működik 8-12, ill. 14-18 óra között/.

A könyvtárban két főállású könyvtáros dolgozik. Mindkettő alapfoku könyvtárosi végzettséggel rendelkezik. /Vezetője egyetemet végzett pedagógus/.

A szakszerű és hatékony könyvtárhasználathoz, könyvtári órák módszertanához az OPKM adott jelentős segítséget /Dr. Arató Ferenc, Szenthe Ferenc, Katsányiné Könyves Tóth Lilla/.

Az intézményi térszervezés nem egyszerű feladat. A hosszabb távu és napi ütemezés, a programok ütközésmentes összeillesztése szinte órarendszerű napi beosztást igényel.

Ez az intézmény minden egységre kiterjedő és érvényes. Mint említettem az integráció egyik jelentős eredménye a délelőtti /"egyműszakos"/ tanítás megvalósítása. A gyermekekre nézve fontos pedagógiai előnyeit nem részletezem. A pedagógusok felszabadultak a fárasztó /eredményességben elmaradó/ délutáni tanítás alól. Ezáltal új energiák szabadulnak fel a közoktatás és közművelődés számára egyaránt. Az oly fontos tanórán kívüli nevelés minden szférájára több lehetősége adódik a nevelőknek. A napi munkában jelentkező változatosság, választhatóság is egyfajta ösztönző tényező.

A nevelő újszerű feladatot vállalhat és végezhet. A tanulók kiléphetnek abból a kényszerű milióból, /iskolapad, ülésrend, kényszerű csoportbeosztás/, amelyben naponta nem egyszer 6-10 órát is eltölt. /Ha a tanterem napközis foglalkoztató is egyben./

A közös használat eredményeként az iskolai terem és eszközrendszer jelentősen növekedett a közművelődés területén lehetőségeit tekintve még nagyobb mérvű a fejlődés.

/Lásd! 4-9. sz. melléklet: Besenyőtelek, Feldebrő, Mezőtárkány, Nagyt, Poroszló, Sarud összehasonlító adatai./

A népgazdaság jelenlegi helyzete, nehézségei, a beruházások csökkenése még kifejezettebben jelzik a koncentrált megoldás rendkívüli jelentőségét. Ugyancsak említésre méltó, hogy ezek az intézmények az 1981-85. közötti demográfiai felfutás időszakában minden nehézség és szükségmegoldások nélkül fogadni tudják az általános iskolai korosztályt.

Az időkeretek módosulása:

Az oktatási, és közművelődési intézmények összevonása, integrációja az időkereteket is jelentősen módosítja.

A vertikálisan és koncentrikusan táguló időkeretek szabályozása rugalmasságot, előrelátást követel. E téren az intézményvezetők csak a kezdeti lépéseket tették meg. A két véglet közötti helyes arányok megtelezése a hatékonyság kulcskérdése is egyben /tul és alulszabályozottság/. Oktatási és közművelődési intézményeinkben még gyakori a munkatorlódás, a spontán elemek károsan ható eltérítő szerepe. A közösségek /abban az egyén/ önszabályozó, önvezérlő szerepének fejlődése nem éri el a kívánt mértéket.

A nevelési központokban az ésszerű időfelosztás /ebben csak intenzív munkaperiódusokat beszámítva/ két pólus között determinálódik. Az oktatásügy terén számtalan hatályos rendelet, jogszabály, utasítás rendel időt az egyes tevékenységekhez.

/Pl. 1.o. heti 4 órás kötelező korrepetálás, pedagógus kötelező óraszámai, tantervi éves óraszámok, tanmenetek, házirend stb/.

A formális iskoláztatás kötelező és általános /az általános iskolai szakaszra jellemző/ szankcionált szervezeti és időkeretei egyrészt kitöltik az óvodai, iskolai /3-14-16 éves korosztály/ foglalkoztatási lehetőségeit. Jelentős gond a jelenlegi idő-determináció merevsége, sok kevésbé kipróbált, átgondolt változtatása.

A nevelési központok hallatlan előnnyel rendelkeznek e téren. Több olyan kötöttség alól kaptak /és kapnak indo-

kolt esetben! / felmentés, amely az integrációval ellentétesen ható rendelkezés.

A meghatározó tanórai nevelés-oktatás mellett kifejezett és hatásrendszerében nagyon jelentős a művelődési kiscsoportok, öntevékeny művészeti csoportok szerepe. Létük a napi arányos terhelést vizsgálva az intenzív tanórai ismeretszerzésnek is a függvénye.

Számtalan új lehetőség teremődött a nevelési központokban az önálló ismeretszerzésre, szórakozásra, a szabadidő értelmes eltöltésére. Oka és eredője a napi felhasználható idő hosszabbodása. Ez nem jelent mindenkor a szó szoros értelmében időt. Időnyereséget inkább, ami a napi hatékonyabb munkából fakad.

A nevelési központok - ez a későbbi elemzés során kitűnik - az egész napos iskola /művelődés?/ intézményei.

A napi tevékenyen, cselekvéssel eltöltött idő érleli a speciális terek eszközrendszerének alapos ismeretét /szaktermek, könyvtár/.

Ez a tény a tanítási órákon és délutáni foglalkozásokon nagyon lényeges tényező. A gyengéknél feltételezi az elégséges szint teljesíthetőségét, a tehetségeseknél a "többet adást". Optimális terhelést csak eszközbiztonság, egyéni ütemű tanulási szokásrendszer, intenzív időkihasználás esetén lehet elérni. Az életkori sajátosságoknak megfelelő periodizáció elengedhetetlen. A "szellősebb" napirend /óra-rend/ alapvető pedagógiailag megerősíthető tényezőket tartalmaz. A heti-napi tanítási menetrend változása /tanítási órák délután/, a technikai eszközök tényleges beépíthető-

sége a tanulás-tanítás folyamatába /a film, TV a nap minden percében elérhető/, a pihenőnapok színes ajánlatai. Vulgárisan a tanulók és felnőttek napjai /kötelező tanuláson, munkán túli ideje/ a közművelődés /könyvtár, mozi, színház, muzeum, sport, hobby stb./ széles skálájú ajánlatával, szolgáltatásaival színesíthető, tehető teljesebbé. Ennek várható visszahatása, dialektikája a permanens művelődés időbeni és tartalmi lényege. Erre felkészíteni az egyént a legkorábbi életszakaszoktól kell, felső időbeni határa nem megjelölhető.

/A Besenyőteleki Nevelési Központ kétheti időterve: lásd! 10. sz. melléklet/.

Összegezve: a tér-eszköz-időtervezés, szervezés sajátosságai a nevelési központban:

- Jelentősen bővíthetők az iskolai és iskolán kívüli foglalkozásokra igénybe vett termek, terek, kihasználtságuk optimálissá tehető.
- A gazdagabb eszköztár, felszerelés /oktatási eszközök és anyagok, könyvtár, audiovizuális ismerethordozók és közlő eszközök/ az önálló ismeretszerzés /permanens művelődés/ új utjait, lehetőségeit hordozza.
- Az iskola hagyományos, merev és indokolatlanul élő keretei, módszerei részben oldhatóak /tanterem, szaktanterem, munkaterem, egyéni és csoportmunka lehetősége, klubszerű foglalkozások, sajátos csoport-asszimiláció, belső esztétikai változások stb/.
- Az időtervezés /időgazdálkodás/ előrelátóbb lesz, csökkenthető a spontán és zavaró tényezők köre, arányosabbá

tehető a nevelő-tanulói /szülői!/ terhelés.

- A nevelőket /külső munkatársainkat/ sarkallja a korszerűbb eljárások alkalmazására, a kísérletezésre, módszereik fejlesztésére.
- Jelentősen hozzájárulhat az iskolák nyitottabbá tételéhez a közművelődés, a termelőmunka irányába /szülők-nevelők kapcsolata, helyi társadalmi-együttműködés, üzemi kapcsolatok/.
- A nevelési tényezők koordinálása tervszerűbbé, áttekinthetőbbé válik, sok új mozzanattal bővül. /Áttekinthető és felhasználható idő növekedése, közösségi átrendeződés, a személyiség fejlődés többoldalu megfigyelhetősége, önálló ismeretszerzés, a fejlesztendő területek valósabb ismerete, tehetséggondozás stb./.

VI./ Az együttműködés és integráció tartalmi kérdései:

Az eddigiekben elemzett együttműködési és integrációs kérdések a helyi oktatási-közművelődési gyakorlat lényeges összetevői. A rendszer működési eredményei és problémái nem határolhatók el a meglevő, adott feltételektől. A Besenőteleki Nevelési Központ működési feltételei a település nagyságrendjét tekintve ideálisak. Ebből következően ma és a következő években joggal a bizonyítás, a tartalmi munka eredményei kerültek a vizsgálódás középpontjába. Hol és mennyiben mérhető az iskolai munka fejlődése? Mely területeken kifejezett a közművelődés előrelépése? Beszélhetünk-e új minőségről az integrált intézmények esetében? Az eddigi gyakorlat alapja lehet-e a szélesebbkörű megvalósulásnak?

A kísérlet eredményei várhatóan hogyan és mikor hatnak objektíve mérhetően?

Milyen nagyságrendű település /egység/ tekinthető ideálisnak az integrációban /integrálható funkciók, tevékenységek köre/?

A kérdések nagy fontosságúak, érintik az iskola teljes és mai szerkezetét, szervezeti rendszerét, funkcióit, társadalmi státuszát hasonlóképpen a közművelődés minden szféráját.

A továbbiakban teljesség igénye nélkül a besenýóteleki kísérlet alapvető vonásai, jellemzői szóljanak a megtett útról, eredményekről és a továbbképes számos teendőjéről.

1./ A tervezőmunka elméleti kérdései és gyakorlati megvalósulása a Besenýóteleki Nevelési Központban:

Az oktatási és a közművelődési intézmények elengedhetetlen, periodikusan visszatérő feladata munkájuk rövidebb-hosszabb távu megtervezése. Jól felépített, rendszert alkotó terv nélkül a folyamatos munkát a spontán elemek akadályozzák, eltérítik a célhoz vezető úttól.

A nevelési központok tervezési gyakorlata a kezdeti években nem különbözött a "hagyományos" tervezéstől.

Külön készült óvodai, iskolai éves munkaterv. Ezeke tanítási évre készültek. A közművelődési intézmények /Könyvtár, Művelődési Ház/ tervei tárgyévre határozták meg feladataikat. A gazdálkodás - költségvetés tervei ugyancsak tárgyévre szólóak.

Az említett éves tervek nagyon sok párhuzamosságot, indokolatlan átfedést tartalmaznak. A nevelési-művelődési koordináció kidolgozatlan, nem feltétele a tagolt, rész-

ben specifikus intézményeknek.

Változtatni kellett ezen a tervezési szerkezeten és metóduson. A művelődés egységes egész, a közoktatás és közművelődés céljai tartalmilag azonosak. Természetesen módszerek, formáik részben specifikusak./

A tervezésnek a komplex művelődési intézményekben is meg kell felelnie az alábbi követelményeknek:

- a/ Tartalom és forma egysége
- b/ Távlatos és szakaszos tervezés
- c/ Logikai felépítettség
- d/ Konkrétság
- e/ A teljesítés rendszeres minősítése, értékelése.

a/ A tartalom és forma egységét a filozófia és pedagógiai elmélet fogalmazza meg. A "mit" és "hogyan" kérdésre a nevelési központoknak is válaszolnia kell, de tükrözni egyben az együttműködés, integráció eredményezte változásokat. A tartalom meghatározása - az általános művelődési tartalmak, helyi művelődési hagyományok és szokásrendszer - viszonylag egyszerű. Nehezebb és sokrétűbb a lehetőségek felmérése és az adekvát megvalósítási, gyakorlati tennivalók megtervezése. A feladatok mennyisége, minősége és a lehetőségek szinkronja megakadályozhatja az irreális tervezést.

b/ A távlati és szakaszos pedagógiai tervezés megfelel annak a tervezési gyakorlatnak, amely a szocialista társadalom-építés minden területén megvalósul. A nagyobb távlatok áttekintése és a közvetlen feladatok tervsze-

rü megoldása a tudatos tevékenység legalapvetőbb szükséglete. A kétféle tervezés szerves egységet alkot.

A tartalmi program több évre /3-5 év/ történő körvonalazása előfeltétele az egy évre /tanévre/ vonatkozó konkretizálásnak. Az évenként történő tervezés teszi lehetővé a távlatok korrigálását, egyben új távlatok kimunkálását.

c/ A tervezés helyes logikája a távlatosság és szakaszosság folyamatában érvényesül. E folyamatban kerül kidolgozásra a távlati cél, az ennek megfelelő évi program, amely az eddigi eredményekre /helyzetelemzés/ támaszkodik. A tervezés e tényezője megköveteli az iskola koordináló központi szerepének érvényesítését, egyben az érzékelhetően ható külső nevelési tényezők logikus rendszerbe állítását.

d/ A tervezés konkrétsága talán a legvitatottabb kérdés. Olyan feladatok és folyamatrendszer tervezését jelenti, amely adott esetben mennyiségileg, minőségileg mérhető, értékelhető, az általános, reális részegységekre tagolható. Egyben kötelezően megtartja a művelődés egységes voltát, a személyiségfejlesztés elvi részekre nem tagolható feladatrendszerét. Minden terv egy intézmény /intézményegyüttes/ terve, "testreszabott" programja. Az általános elvek konkretizálása a helyi lehetőségek, formák, módszerek hozzárendelése a megfogalmazott feladatokhoz.

e/ A teljesítés minősítése, értékelése szorosan összefügg a tervezés konkrét voltával. Rendkívül fontos feladat a kitűzött feladatok és a teljesítésük összevetése, az

eredmények elemzése. A folyamatba történő beavatkozás, szabályozás csak megfelelő értékelést követően hatékony. A szükséges korrekciók optimális időben történő végrehajtása a teljesítés alapvető kérdése.

A nevelési központ dinamikus, változó és megújuló művelődési modell. E dinamika nem a célokban jelentkezik elsősorban, hanem az azt közelítő és megvalósító utban, formákban, módszerekben.

A Besenyőteleki Nevelési Központ tervezésének sajátosságai:

A kísérlet 1974. évi indulási évétől 1978-ig az intézmény tervezőmunkájára a differenciáltság, "felparcellázottság" volt jellemző. Az előzőekben leírtak szerint külön tervek alapján dolgozott az iskola, a könyvtár a művelődési ház. Az 1978/79. tanévben készült első ízben ún. integrált terv. Ebben ötvözni kellett az iskolai és közművelődési feladatrendszert. Ez a terv szükségszerűen lineárisan, ill. koncentrikusan bővülő. Tükröznie kell az életkori, ill. tartalombeli, az iskolainál lényegesen nagyobb kiterjedést. Ez mindkét meghatározó tartományra vonatkozik: mind a tartalomra, mind a formára. Az általános iskolai nevelési és oktatási terv is jelzi részben, amikor is egységes keretbe foglalja a tanórán, ill. iskolán kívüli nevelési - művelődési feladatrendszert.

A nevelési központ terve mindenkor kettős megközelítésű:

- iskolacentrikus, mert adaptálja az állami nevelési-oktatási terveket az adott iskolára
- össztársadalomcentrikus, mert számbaveszi és felhasználja a tanítási órán és iskolán kívüli hatásokat, bekapcsolja azokat a személyiségformálásba.

A két megközelítés együttes érvényesítése az élenjáró iskolában eddig is optimálisan ötvöződött. A komplex intézmények esetében is hasonló a követelmény. Az iskola /óvoda/ általános és kötelező jellegéből következően a meghatározó alapintézmény. Egyértelmű viszont korszerű és hatékony munkát nyitott, kisugárzó és befogadó intézményként, hatókörét egy adott társadalmi közösségre bővítve képes teljesíteni.

A tevékenységrendszer koordinált tervezése, vertikális és horizontális kapcsolatok kialakítását követeli meg. E követelmény érvényesítése a legnagyobb körültekintést igénylő intézményvezetői feladat. Elmulasztása azt eredményezné, hogy egy fedél alatt elkülönült, legfeljebb véletlenül találkozó, párhuzamos tevékenységet fejtenének ki az intézményegységek. A sokféle, de koordinálatlan tevékenység éppen az alapfunkciókat gyengíteni ebben a strukturában, s az intézmény minden napjaiban anarchiát eredményezne.

Fontos tehát az alapfeladatok rendszerbe ötvözése, a vertikális és horizontális lehetséges és kívánatos kapcsolatok meghatározása. Ez nem szerkezeti-szervezeti, formális összekapcsolást, koordinációt jelent. A tevékenységek /tanóra, szakkör, rendezvények/ kerülnek így módon megtervezésre. A tervezés szintjén /és a gyakorlatban/ ennél is hangulatosabban a személyiség fejlesztési folyamata, a konkrét művelődési folyamattartalmak szerepelnek. A tevékenységi formák kiválasztása fontos, azonban a tartalomhoz viszonyítva alárendelt a szerepük, megválasztásuk a tartalomtól függ.

A második lépcsőben mérlegeljük melyik tevékenységforma felel meg legjobban a célnak: tanítási óra, korrepetálás, tanfolyam, szakkör, klub, stb. Ezeket egymással szoros összefüggésben kell tervezni. A cél az, hogy az általuk hordozott tevékenységtartalmak egységes rendszerben jelenjenek meg. A nevelési központ munkájának koordinált tervezése megköveteli a helyi művelődési környezet konkrét felmérését. 1980. évben készült el egy ilyen dokumentum Besenyőtelekről: "Adatok Besenyőtelekről".

Az adatbázist a községben élő középiskolások, KISZ-tagok gyűjtötték össze, rendszerezését-elemzését szociológus végezte.

Az adatbázisból az alábbi jellemzőket vettük figyelembe:

a/ Besenyőtelek településföldrajzi jellemzői.

/A település jellege, járási-megyei székhely távolsága, elérhetősége, közlekedés, infrastruktúra kiépítettsége, helyi munkalehetőségek stb./

b/ Az intézmény által szervezett művelődési folyamatokban résztvevők /vagy potenciálisan résztvevők/ életkori és foglalkozási megoszlása, életmódjuk jellemzői, közéleti aktivitásuk.

c/ A felnőtt lakosság /családok/ nevelési, művelődési szokásai, értékrendje, iskolázottsága /pl. tömegkommunikációs eszközökkel való ellátottság, könyv és folyóiratvásárlás, a család időbeosztása és munkamegosztása/.

d/ A község közösségi hagyományai /néphagyományok, szokások, ünnepek, rokoni kapcsolatok, közösségi munkák, kaláka, hobbyk/.

e/ A helyi társadalmi szervezetek tevékenysége, mely formákra építhet az intézmény.

/önálló klubok, éves programjaik jellemzői, önálló közösségi, művelődési formáik./

f/ Számba kell venni a művelődési /oktatási-nevelési/ folyamat szervezésébe külső közreműködőként bekapcsolhatók körét. /Szakmunkások, agrár, egészségügyi és egyéb értelmiségek, KISZ-esek bekapcsolódása az uttörőcsapat munkájába./

A Besenyőteleki Nevelési Központban az első integrált művelődési terv 1978-ban készült. Magán viseli a kezdeti próbálkozás nyomait, több része vitatható. Inkább a feladatok egymás utáni - egymás melletti felsorakoztatása jellemzi.

Az iskolai cél és feladatrendszer kidolgozása jó, de ennek ötvözése a tanórán és iskolán kívüli megismerési, nevelési területekkel, tényezőkkel már nem kimunkált. Hasonlóképpen nem koordinált a közművelődési /gyermek, felnőtt/ tevékenységrendszer sem.

1978. évtől újabb elképzelések, módszerek szerint készült az éves művelődési terv. Jelentősen változtatott a tervezési gyakorlaton a már elemzett adatbázis.

Az adatbázisra épülően készült el a komplex intézmény középtávú terve /1980-84./ Ezt követően tanévenként éves munkaterv adaptáció, kiegészítés történt.

A munkaterv kiegészítések az utóbbi két tanévben az alábbi séma szerint készültek:

- 1./ Az előző évi feladatok, célok teljesítése, elemzése.
/A főbb előremutató, akadályozó, módosító tényezőkre koncentrálni./
- 2./ Az intézményi célok és fő feladatok.
- 3./ A teljesítés feltételrendszere.
/személyi-tárgyi, felső és külső feltételek/
- 4./ Az intézmény tevékenységrendszer.
  - a/ A megismerő tevékenység
  - B/ Komplex személyiségfejlesztés
- 5./ A teljesítés tervszerű mérése, minősítése, értékelése.
- 6./ Mellékletek:
  - a/ Az uttörőcsapat éves programja
  - b/ Szakmai munkaközösségek tervei
  - b/ Könyvtári munkaterv
  - d/ Nevelési, ideológiai értekezletek, testületi, társadalmi vezetőségi ülések.
  - e/ Vezetői, terv, értékelési-ellenőrzési témák
  - f/ Havi oktatási-nevelési-közművelődési tervek elkészítésének elvei
  - g/ Felnőtt és gyermek kisközösségek éves tervei, programjai.
  - h/ Egyéb rendezvények tervei

A nevelési központ középtávú és éves terveinek összeállítása a gyermek és felnőtt közösségek együttes munkája. A tervezésbe bekapcsolt közösségek:

- a/ Intézményi tanács
/Óvoda, iskola közvetlen vezetése, közművelődési egységek

vezetői, intézményi tömegszervezetek vezetői, munkaközösség vezetők./

b/ Társadalmi vezetőség

/A községben működő gazdasági, állami, párt, társadalmi szervezetek képviselői/.

c/ Szülői munkaközösség

d/ Az intézményben dolgozó külső munkatársak /agrár, egészségügyi, egyéb szakemberek/

e/ Klubok, körök, szakkörök választott vezetőségei és tagjai

f/ Tanulóifjúság

A felsorolásból következően az iskolai célok, feladatok meghatározásában az a, c, e, f, szerepelnek dominánsan. Az integrált terv a fenti közösségek egyeztetett terve. Nagyon fontosnak tartom, hogy a különböző szintű gyermek- és felnőttközösségek lehetőséget kapnak a tervek összeállítására. Az évek során beigazolódott az a közösség képes folyamatos, jó színvonalu munkára, amely sajátjának érzi a tervet, tevékenyen részt vesz összeállításában. A közösségek ilyen irányu motiválása nem könnyű feladat. A klubok, szakkörök, művészeti csoportok tagjai csak akkor és olyan mértékben képesek és akarnak bekapcsolódni a tervezőmunkába, amennyire fejlett és kialakult a közösség.

Különösen a gyermekközösségek szintjén kell még sokat tennünk a kezdeményező, alkotó tervezés és elfogadás terén.

2./ Irányítás - vezetési modell

Az 1974-ben létrejött első komplex intézmények vezetési modellje sokat változott és változik napjainkban is. A megelőzően ható differenciáció egységes irányítást, vezetést

nem tétélezett fel. Az iskolai és közművelődési vezetés együttműködése, az esetek zömében szubjektív tényezőkön mulott. Az iskola zárt rendszere és szabályozott folyamatai nem igényelték a tevékenység koncentrikus bővülését. Méginkább nem egy nyitott, gyakorta változó közművelődési rendszer betörését az iskolába. Az együttműködési készség a népművelés részéről adódott alapvető problémáiból következően.

/Gyermekcsoportok működtetése, programok szinkronja, értékelési módszerek különbözősége stb./

Már a kísérlet kezdetén /1974/ világossá vált az intenzívebb együttműködés, a későbbi integráció alapkérdése: egyseges vezetési modell kialakítása. A sokszor szélmalomharcot folytató népművelőnek meg kell találni a helyét az iskolai hierarchiában és vezetési strukturában, másrészt az iskola magáévá kell hogy tegye az evidens és előremutató közművelődési tartalmakat.

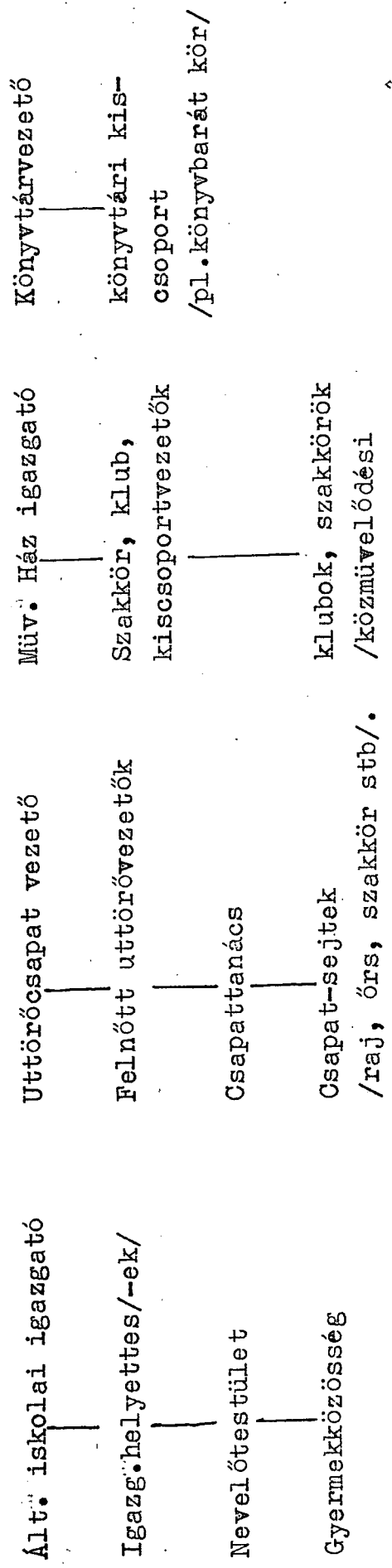
Az új vezetési-irányítási rendszer meghatározó kérdése a pedagógus-testület szemléletváltozása, szakítás az eddigi hagyományokkal. /Megjegyzem: az alapfeladatok primátusának megtartásával./

Gárdonyi Géza "lámpása", a falusi tanító egykor a "legintegráltabb" pedagógus-népművelő volt. Nem ennek az újra teremtetése, felélesztése /nem is lehetséges!/ a cél. Olyan irányító testület és vezetés kialakítása, amely együtt, egy közösségben, átgondolt munkamegosztás alapján vállalja a tanítás mellett a közművelődési feladatok egy részét vagy zömét.

Ennek vállalása nem tételez fel önfeláldozást, vagy lemondásoktól sarkallt önzetlenséget. Egyszerűen a széles értelemben vett nevelés-művelődés vállalását jelenti. Ez a nevelő-iskola koncepció alapkérdése, a permanens művelődés fundamentuma is ebben rejlik.

Az iskoláinkban, ill. művelődési alapintézményeinkben elfogadott irányítási-vezetési rendszer, összevetése a nevelési központokéval igen tanulságos.

A hagyományos iskolai-mozgalmi, közművelődési vezetési struktúra

A Besenyőteleki Nevelési Központ vezetési modellje /1982/.

Módszertani központok,
oktatási és közmüv.
szakfelügyelet, Járási
Uttörőelnökség

Fenntartó tanács

IGAZGATÓ

/Az okt.-nev.-közm. felelős irányítója/.

<u>Vezető óvónő</u>	<u>Gyermekeknev. igazgatóh.</u>	<u>Felnőttnev. igazgatóh.</u>	<u>Gazdasági igazgatóh.</u>	<u>Könyvtárvez.</u>	<u>Uttörőcsap. vezető</u>
0-6 éves korosztály/	/6-14 éves kor/	/14 éves kortól/			
Óvodai nevelő testület	Gyermekek kis-csop. vez. /Nem pedagógus is/	Felnőtt kiscs. vezetők /Nem ped. is/	gondnok	beosztott könyvtáros	
Óvodai kis-csop. vezetők					
Szülői MK.	SZMK	Társad. vez. törség	iskolai titk.	könyvtári gyermek és felnőtt olvasók	
Óvodás gyermekek	Tanulóifjúság	Felnőtt kiscs. tagjai	technikai dolgozók		

A táblázatok elemzése sok változást mutat.

A hagyományos iskolai-uttörő mozgalmi irányítás egységet alkot, strukturája kidolgozott, a munkakörök jól elhatároltak. Természetesen sok problémát is takar. Csak néhányat ezek közül: a besenyőteleki iskolában 1974-ig egy igazgató és egy helyettes látta el az intézmény vezetését. Az igazgató napi teendői között szerepelt a gazdálkodás számos feladata, gépíró hijján munkaideje egy részében ilyen jellegű munkára is kényszerült.

Ilyen nagyságrendű iskolában /397 tanuló/ nem megengedhető, hogy a vezető csupán ilyen apró, lényegtelen problémák megoldásával foglalkozzék. Az energiák ilyen erőteljes polarizálása a fő kérdések /nevelés-oktatás/ alapos ismeretétől és tényleges irányításától fosztja meg a vezetést.

Ez vonatkoztatható a helyettesre is, amit az 1976-ban érvénybe lépett Rendtartás is megfogalmaz:

"Az igazgatóhelyettes munkakörét azok a pedagógiai és egyéb jellegű feladatok alkotják, amelyeket..., az igazgató írásban meghatároz". /5./

Az igazgatóhelyettesek munkaköri leírása ebből következően sokféle és szubjektíve értelmezett. Egyik oka az intézményekben fellelhető kapkodásnak, hogy a vezetők kevésbé képesek a folyamatok egészét átfogni, azokba optimálisan beavatkozni. A rendszer-szemlélet kialakulásának is egyik akadályát képezi. /Ezt több éves tanulmányi felügyelői munkám során szinte tipikus problémaként észleltem./

A Besenyőteleki Nevelési Központ irányítási-vezetési strukturája az integrációs kísérlet fontos része. A kísérlet

egyik feladattá tették az új vezetési rendszer kimunkálását, a hasonló nagyságrendű településeken működő komplex intézmények vezetési elveinek-gyakorlatának modellezését.

Az új vezetési modell néhány jellemzője:

Az intézmény egyszemélyi felelős vezetője az igazgató. Az egységes oktatás-nevelés-közművelődés irányítása azonos sullyal utalt feladatkörébe. A pedagógiai képesítés és felkészültség mellett alapvető közművelődési ismeretanyag és tapasztalat birtokábaⁿ kell lennie. A kísérlet felsőszintű vezetői 1975 óta rendszeresen és komplex módon biztosítják a szervezett továbbképzést, az elégséges közművelődési, könyvtári vezetési ismeretek biztosítását. A művelődés egységét hangsúlyozva ezek alig különböznek a kialakult és adaptálható vezetési ismeretektől.

Az intézmény igazgatója nem könyvtári, ill. közművelődési szakember. E területeknek jól képzett felelős, nagy önállósággal dolgozó vezetője van. Az elégséges ismeretekkel rendelkeznie kell, amit a koordináció, tudatos és tervszerű folyamat és rendszer-szervezés indokol. A vezető önképzése elengedhetetlen.

A nevelési központoknál a modell számos változása észlelhető. A Besenyőteleki Nevelési Központban 1979. évtől működik gyermeknevelési igazgatóhelyettes.

Az iskola szaktárgyi, pedagógiai, munkaközösségi munkájának felelős irányítója. Ujszerű feladatkörében irányítja, ellenőrzi a gyermek-közművelődési csoportok, szakkörök munkáját, jóváhagyja munkatervüket. Az oktató-nevelőmunkához hasonlóan a szakköröket látogatja, méréseket végez, elemzi munkájuk-

kat. A 3-14 éves korosztály iskolai és óvodai, ill. az informális képzésben szervezett munka önálló irányítása, szervezése a feladata. Legfőbb segítője ebben a munkában az uttörőcsapat vezetője. A nevelési-oktatási helyettes /esetünkben gyermeknevelési helyettes/ mellett két új igazgató-helyettesi státusz létesült.

A gazdálkodási-működési feltételek biztosítása a gazdasági igazgatóhelyettes feladata. Munkája igen sok az előzőekben említett tehertől mentesíti az igazgatót /munkaköri leírások lásd: 11 sz. mellékletben/.

Külön figyelmet érdemel a közművelődési igazgatóhelyettesi beosztás. /Esetünkben - felnőttnevelési ig. helyettes./

Az egykori klubkönyvtár, művelődési otthon-ház igazgatói státusz él ezzel tovább alapvetően megváltozott idő és feladatbeosztással. A tantestület tagja, egyik vezetője. Főiskolát végzett pedagógus, ill. egyetemen szerzett népművelői oklevelet. A három igazgatóhelyettes egyaránt heti 8 órában tanítja szaktárgyait. A közművelődési helyettesnél ez lényegi kérdés. Nem kívülálló /gyakorta a nevelőtestület által nem elfogadott/ közművelődési szakember. Tagja egy közösségnek, a nevelő-közművelő munka zömét ellátó tantestületnek. Kapcsolatai - beosztása ma már túlhaladottá tesznek sok megelőző problémát. Ma a Besenytóleki Nevelési Központban egy 30-35 fős közösség végzi azt a közművelő munkát, amit a tiszteletdíjas, félállásban dolgozó megfelelő képzettséggel nem rendelkező "népművelési ügyvezetőtől" elvártunk.

A vezetési modellt változó viszonyainkhoz kell igazítani.

Igy 1982. október 1-től újabb változást hajtottunk végre.
Az eddig 5 csoportos önálló óvoda közös igazgatásba került.
Része lett szervezetileg a nevelési központnak. Indokolt
ez a változás, hiszen tartalmilag eddig is sok szállal kö-
tődött az intézményhez számos óvodai tevékenység került
integrálásra a megelőző időszakban. Ily módon az integrált
intézmény negyedik igazgatóhelyettese a vezető óvónő lett.
Feladatait az Óvodai Rendtartás határozza meg. Eddig vég-
zett gazdálkodási feladatait a közös gondnokság látja el.
Ezáltal az intézmény 3 éves kortól szervezi, irányítja a
település nevelési-művelődési tevékenységét.
Terveink között szerepel az egészségügyi szervek munkájának
részbeni integrálása 1982. november 7.-én az intézmény te-
rületén került átadásra a korszerű egészségügyi objektum.
Az iskolaegészségügy javításán túl a 0-3 éves korosztály,
elsősorban szüleik bevonását kívánjuk megvalósítani az in-
tézmény tevékenység-rendszerébe. Ezzel az iskolaelőkészi-
tés munkáját szeretnénk hatékonyabbá tenni.
A Nevelési Központ 39 nevelője és technikai dolgozója kö-
zül 25-30 végez konkrét közművelődési munkát, külső állandó
munkatársaink száma 12-15 fő. Ily módon az egészséges munka-
megosztás minden feltétele biztosított, különösen akkor, ha
a feladatok egyénre szabottak és érvényesül az önkéntesség,
egyéni választás lehetősége.
Valóban munkatársai a közművelődési egységnek akkor lehet-
nek nevelőink és külső munkatársaink, ha erre megfelelő
képzettségük, felkészültségük biztosított.

1975 óta évente tervszerűen folynak azok a kurzusok, amelyek általános vagy szakterületük igénye szerinti nevelési ismeretekhez, gyakorlati tapasztalatokhoz jutnak nevelőink. /Országos, megyei, járási továbbképzések, tanfolyamok./ A helyi intézményi képzési-önképzési rendszerünk is a komplexitást, az összetett feladatok végzését szolgálja. Csak néhány példát utalásként: nevelési értekezletek témaválasztása, könyvtári órák, könyvtárhasználati foglalkozások /bemutató-oktató jellegű/ tartása, komplex tanfolyami beiskolázás, továbbtanulási lehetőség biztosítása, az egyéni munkatervek /tanmenetek/ koordinatív elkészítése, stb. Nagyon lényeges, hogy a közművelődés valamely szintű vezetője mellett a "használók", a "fogyasztók" sem maradnak ki ebből a tanulási folyamatból. /Szülők, gyermekek, lakossági rétegek, üzemek, szervezetek./ Részükre a feladatok és tervek szerinti ütemezésben közvetítünk célirányos ismereteket. A művelődés folyamatában megtartani, megnyerni az egyént a permanens művelődés valamely vonzó és érdeklődésével egybeeső tartományának. Ez feladataink esszenciája, az integrációban résztvevő minden intézmény egységes, közös célja.

3./ A tanítási-tanulási folyamat néhány specifikuma a nevelési központban:

Az oktató-nevelőmunka szervezett, kötelező, formális szaksza az általános iskola, az integrált intézmény legfontosabb alapintézménye, az előbbi jellemzőkből ez egyértelműen következik. Jelenlegi iskolarendszerünkben legfőbb szervezeti kerete az osztályközösség, alapvető szervezeti formája a tanítási óra.

Az általános iskolára vonatkozó alapidokumentumok, utasítások a nevelési központ iskolájára is kötelezőek. Bár az iskolát funkciójából következően a többi tagintézménytől megkülönbözteti sajátos célrendszere, ugyanakkor a célokat megvalósító feladat és feltételrendszer részleges azonossága, valamint az intézményi célok egymásra épülésének rendje /óvoda-iskola-felnőttnevelés/ szorosan össze is kapcsolja vele. A nevelési központ sajátos nevelési környezetet biztosít. Az iskola az integrációtól nem kap kevesebbet, mint lehetőséget, hogy nevelési tevékenységét újszerűen szervezhesse, átültesse, integrálja a részegységekben felhalmozott intézményi értékeket.

Az alapfunkciók tehát mindkét területen /iskola, közművelődés/ sérthetetlenek, nem csökkenhet hivatásos tevékenységük színvonala. Ha egy új minőség érlelődéséről, a jövő iskolájáról szólnunk a szintentartás - kézzelfogható előrelépés nélkül - nem elegendő.

Ezek után jogos kérdés, hogyan, milyen módon gyarapodott a nevelési központban a tanórai rendszer és tevékenység?

Néhány jellegzetes változás az eltelt nyolc év tapasztalatai alapján:

- A szervezeti keretek és formák bizonyos módosulása figyelhető meg. Gyakran előfordul, hogy több osztály, közösség egyidejűleg vesz részt valamely elméleti bevezető foglalkozáson, majd osztálykeretben végzi a gyakorlati munkát! /Pl. kémia - fizika - filmvetítés, iskolatelevízió adása./ Ugyancsak létező /még nem elterjedt gyakorlat/ a kétirányú differenciálásból adódó szervezeti, formai módosítás. A tehetséges tanuló a tanítási óra alól mentesül, vagy egy részén vesz részt, többi idejét a könyvtárban

/általános média-tárban/ tölti.

/Lehetőséget biztosít erre, hogy az összevont könyvtár 8-19 óráig folyamatosan nyitvatart./ Ezidő alatt a tanulók nagyobbik része a törzsanyag feldolgozását végzi hagyományos tanórai formában.

- A szaktantermi rendszer kiépítése is több változással járt.

Oka a klubok, az intézmény egyéb tereinek tanítási órai felhasználása. Az ifjúsági klubban klubszerűen tartott osztályfőnöki órák számtalan előremutató és hasznos pedagógiai elvet hoztak felszínre. Egy irodalmi mű dramatizálása történhet a színházterem színpadán. A rajz, a klub, a könyvtári szakterem, tornaterem gyors átrendezhetősége, mobilizálható butorai új tér és környezet kialakításával ösztönzik a tanulókat alkalmazkodásra, az új helyzet átélésére. Már az is nagy eredmény - az egészséges napi terhelés, periodizáció szempontjából - kiszabadult a tanuló abból a padból, ahol naponta több órát tölt, gyakorolta a legminimális mozgásigényét sem kielégítve.

Az intézmény alakuló parkrendszere, szabadtéri színpada, sportudvara, a gyakorlókert /100 m/, a szabadban tartott tanítási óráknak nyújt új és vonzó lehetőséget. /Környezetismeret, földrajz, biológia, technika "B"./

Egyértelműen és sokirányúan jelentkezik a szakkörök hatása a tanítási óráknál is. A szakköri munka az ott elért siker, eredmény visszahat a tanítási órákra. Ezek közül csak néhányat említek: az eszközrendszer megismerése, a biztonságos kezelés elsajátítása, az új ismeretek felhasználása a tanítási órán; a tanórai alapozás jó gyakorló-

tere, alkalmazási területe a szakkör; /általában gond az alapozás elmélet és a gyakorlat, alkalmazás egybevágóságának hiánya/; a szakköri részvétel köthető a lelkiismeretes, képességek szerinti munkához - ezzel jelentős motiváló szerepe.

A pozitív kétirányú hatások sora ezzel közel sem teljes. A tanítási órák és a szakkörök kapcsolatrendszer, kétirányú hatása nem kellően kimunkált, elemzett. A kérdés mélyebb vizsgálata nagyon időszerű. A kiterjedt szakköri mozgalom, a fakultáció, az érdeklődésre épített tevékenységek átlag feletti eredményessége stb. mind sürgetik a tanítási óra és tanórán, iskolán kívüli önkéntes, választható formák összefüggéseinek, egymást felerősítő értékeinek számbavételét.

Vaikó Éva a Népművelési Intézet egyik munkatársa írja egy több éve működő irodalombarát szakköréről:

"E szakkör működésében az a legizgalmasabb, hogy a meglátogatott irodalomórák és az önkéntes kör hangulata erősen közelit egymáshoz. Kísérleteinek egyik fő célja éppen az, hogy az új intézménytípus lehetőségei mind a kötelező, mind a kötetlen foglalkozásokat jókedvű, hatékony, alkotó munkává segítsék". /6./

A szakkörök és a tanítási órák kapcsolatáról röviden szóltam, a tanórán kívüli nevelésnél bővebb elemzésre kerül sor. A tanítási órák korszerűsítése, hatékonyabbá tétele szempontjából kiemelkedő szerepe van a könyvtárnak. A könyvtár összevont nevelői, ifjúsági és közművelődési könyvtár. Eleget kell tennie tehát kettős funkciójának az iskolai és a közművelődési könyvtári követelményeknek. Előbbi meghatá-

rozó szerepkör abból következően, hogy a nevelési központ legfontosabb alapintézménye az iskola.

A könyvtár és munkája sok szállal kötődik a tanítási órákhoz. A könyvtár az intézmény legfontosabb információ forrása, szellemi bázisa. A 10.700 köteten kívül megindult általános media-tárrá fejlesztése. Gyűjtőkörébe vonta az intézményben található ismerethordozókat is. /Hanglemezek, magnószalagok, és kazetta, dialemezek, filmek, folyóiratok./ A könyvtári ellátottság gyűjtemény mutatószámait al5. melléklet tartalmazza.

Hogyan, milyen módon segíti a könyvtár a mindennapi oktató-
- nevelőmunkát?

- A 200 m²-es könyvtár /lásd! építészeti alaprajz/ több olyan térrel rendelkezik, amely tanítási órákra felhasználható. /Szaktanterem, fonotéka rész, "csendes" olvasó/.
- A könyvtár az intézmény központi része idővesztés nélkül szünetekben megközelíthető.
- Nyitvatartása /hosszu ideig folytatott mérések, ill. időközi korrekciók alapján/ ideális. Reggel 8-19 óráig tart nyitva, amely kölcsönzési időt is jelent! A nyitvatartás ideje alatt képzett könyvtárosok végzik az ellátást.
- A tanítási órák könyvtári megtartásához elengedhetetlen a nevelők könyvtár, ill. könyvtártechnikai, használati alapismerete.

Több könyvtári, könyvtárhasználati órát, bemutató foglalkozást szerveztünk a nevelőtestület számára az évek során.

A nevelési központ nevelői, külső segítőink jól ismerik a könyvtárat, ismereteik elégségesek hatékony és alkotó felhasználásához.

- A tanulók könyvtárhasználati ismereteinek megalapozója a könyvtár vezetője /a nevelők segítségével./ Évente kötelező jelleggel két könyvtárhasználati órát tart minden tanuló csoportnak /munkaköri leírásában szereplő feladat/. Így a tanulócsoporthoz - 1-8. osztály - ismerik a könyvtár rendszerét, a könyvek elhelyezését, a kölcsönzés és helybeni használat szakágait, a katalógusrendszert. 8. osztály végére ez jártasság, készség szintjére emelhető. A tanítási órai könyvhasználathoz utóbbi két mozzanak elengedhetetlen.

- A 12-15. sz. melléklet jelzi a könyvtári foglalkozásokat, rendezvényeket. 1982. évben 79 könyvtári tanítási óra volt a könyvtárban. /Ebben nem szerepel az irodalom-nyelvtani órák száma, amely órarendileg a könyvtárban kerül megtartásra./ A magyar irodalom, nyelvtan, történelem órákon kívül minden tantárgyból tartottunk foglalkozásokat a könyvtárban. Több osztályfőnöki óra témától függően, itt került megtartásra. Ezeken a tanítási órákon a könyvtár teljes állománya, eszközrendszere a nevelők, ill. a tanulók rendelkezésére állt.

2 Nevelőink még eléggé óvatosan bánnak az itt koncentrált ismerethordozókkal. Alapvető oka, hogy feltártsági szintje nem éri el az optimális szintet.

Nagyon lényegesnek tartom az iskolavezetés azt a követelményt, hogy könyvtári óra csak akkor legyen, ha több, hatékonyabb /a rendelkezésre álló eszközrendszerből következően/ mint a szakteremben, tanteremben megtartott tanítási óra. Ezért a nevelők kellő előre látással terveznek, a könyvtári órák tanmeneti ütemezése fontos követel-

mény. Ezért a nevelők kellő előre látással terveznek, a könyvtári órák tanmeneti ütemezése fontos követelmény.

Ugyancsak lényeges kérdés a tantermekhez kapcsolódó irodalmi, szakirodalmi anyagok megtervezése a tanmenetekben. Másrészt olyan a tanórához kötődő kutatási, gyűjtési, feldolgozási anyagok megjelölése, amelyek a könyvtárban kellő példányszámban rendelkezésre állnak.

A gyűjteményezést a tantervekkel szinkronban, belépési ütemük szerint végezzük, minden olyan könyv, egyéb ismerethordozó, folyóirat, amely szükséges beszerzésre kerül. Ezt még a felnőtt, közművelődési könyvtár beszerzési keretének részbeni felhasználásával is meg kell tennünk.

Külön szólok a könyvtár rendezvényeiről. Az intézmény jelentős számban rendez évente kiállításokat, író-olvasó találkozót, rendhagyó irodalom órákat, vetélkedőket. /Ezek jelentős költséget tesznek ki éves szinten, a tanulók és felnőttek számára ingyenesek./ Ezek rendezésére sem a hagyományos iskola, sem a művelődési ház nem lenne képes. /Anyagi kihatása miatt./

Hatása, pedagógiai értékei ezeknek a rendezvényeknek rendkívüliek. Olyan írókkal, művészekkel, előadóművészekkel találkoznak tanulóink, az érdeklődő felnőttek, amely az írott szónál, a rögzített hanganyagnál összehasonlíthatatlanul többet adnak, az élmény, a példa az élő emberi szó varázsával hatnak.

/A könyvtári foglalkozások, rendezvények adatait a 12-15. sz. melléklet tartalmazza./

- A nevelési központban az integrációt követően az újabb oktatási-nevelési eszköz áll a tanuló ifjúság, felnőtt lakosság szolgálatába. Az intézményben működik a községi filmszínház /színházterem/, hetente 3 előadást tart. A mozi az intézménytől gazdaságilag függetlenül, megyei, vállalati irányítással működik. A vállalat a beruházáshoz, berendezéshez anyagilag hozzájárult. Már a kezdeti lépéseknél megállapodás született a nagyértékű vetítőberendezések esetleges iskolai célú felhasználásáról.

Ekkor még nem került szóba a film, mint lehetséges nevelési-oktatási eszköz rendszerbe állítása, alkotó felhasználása nevelőmunkánkban. Akadályozta a tudatosságot nélkülöző műsorpolitika, az iskolai munkával való aszinkronitás, a filmbeszerzés és kölcsönzés nehézségei.

Alapvető változás ezen a téren 1980-ban történt. A felnőtt-nevelési igazgatóhelyettes lett az intézmény moziüzem vezetője. Ezzel megteremtődött a lehetősége, hogy pedagógiai elveket érvényesítsünk a filmszínház adta lehetőségeink között.

A film szórakoztató funkcióját nem feladva szerveztük, terveztük ezirányu munkánkat. A nevelők tervezőmunkáját, /tanmenetek/ arra ösztönöztük, építsék be a film adta ismeret-szerzési, nevelési lehetőségeket. A forrásokat is igyekeztünk kiépíteni. Három megye központi filmtára /Heves, Szolnok, Borsod/ készséggel segített és segít kezdeményezésünkben.

A film nevelési lehetőségeit több csatornán igyekeztünk kihasználni:

- kéthetente rendezzük meg az ugynevezett "ovi-mozi-t". A 125 óvodás a délelőtti órákban tekinti meg a mesefilmeket.
- Az általános iskolai tanulók számára évente 50-60 ifjúsági mozielőadást tartunk /bérletes rendszerben/.

A filmek rendelése már részben igazodik az iskolai feladatrendszerhez. /Pl. a kötelező olvasmányokból készített filmek ütemezett vetítése./ Évente több ingyenes előadást is tartunk tanulóinknak. Több olyan vetélkedő, verseny van, amelynek díjai között éves mozibérlet szerepel. Ez a forma és elismerés igen vonzó tanulóinknál. A vetítések ideje mindenkor igazodik az iskola egész napos tevékenységéhez, egyéb programjaihoz. Az ifjúsági előadások általában a heti két pihenőnap előtt kerülnek megtartásra.

A tanítási órákhoz kapcsolódó ismeretterjesztő tudományos filmek vetítése az elmúlt két évben jelentősen emelkedett. A tantárgyakhoz kapcsolódóan évente 60-80 ismeretterjesztő film kerül vetítésre. Ezek megrendelése a tanmenet, a tantervi munka alapján történik. Zömmel a tanítási órán kerülnek /többször összevont tanulócsoportnak/ megtekintésre, így a tanulók felkészülési, ill. szabadidejét nem csökkentik. Erre lehetőséget az biztosít, hogy a berendezés és a szakzerű kezelés a délelőtti - délutáni órákban bármikor biztosított.

A filmek megtekintése a nevelők részéről nagy körültekintést, előzetes felkészülést igényel. /A film előzetes megtekintése, kérdések, megfigyelési szempontok összeállítása, a film időtartama szerinti időgazdálkodás stb./

Sajnos ismeretterjesztő /főként általános iskolai tanulók-

nak készült filmgyártásunk nem tart lépést az igényekkel, új tantervekkel, a tudományok fejlődésével. Nagyon sok az elavult, már értéktelenné vált film. Új, korszerű filmek gyártását fontosnak itéljük, hiszen az oktatás-nevelés újszerű, hatékony eszközei, a tanulók-nevelők számára egyaránt vonzó, érdeklődést felkelt, figyelemorientáló formák. /Pl. a Delta, vagy a "Kisfilmek a nagyvilágból" c. sorozatok filmjei jelenleg mint oktatófilmek nem kaphatóak./

4./ A tanítási órán kívüli oktatás-nevelés lehetőségei, gya-
korlata a Besenyőteleki Nevelési Központbana

"Az általános iskola csak akkor képes megfelelni céljának, ha él a tanítási órán és az iskolán kívüli nevelés lehetőségeivel: igyekszik felhasználni ezek kötetlenebb formáit és módszereit. Az általános iskola célját a tanítási órán és azon kívül végbemenő pedagógiai tevékenység szerves egységében valósítja meg. A kettőt együttesen tervezi, hiszen az utóbbi folytatja, elmélyíti, kiegészíti az előbbi nevelő hatását." /7./

"A tanítási órán és az iskolán kívüli nevelés megszervezésének legfontosabb feltételei: a tanítási órákon folyó nevelőmunka színvonala, az uttörőközösség fejlettsége, a nevelőtestület pedagógiai-politikai kulturáltsága, a tanulók családi nevelésének minősége, a szülői munkaközösség aktivitása, az iskolán kívüli nevelési tényezők köre és működésének színvonala; valamint az iskola épülete és eszközei, továbbá az egyes iskolák településéből és a tanulók lakóhelyi viszonyaiból adódó egyéb feltételek.

A különböző általános iskolák tehát igen eltérő színvonalról indulva kezdhetik és eltérő feltételeik mellett fejleszthetik tovább a tanítási órán és iskolán kívül folyó pedagógiai tevékenységet". /8./

Az általános iskolai nevelés és oktatás tervéből vett fenti idézetek jelzik a nevelés tág értelmezésének szükségességét, az életen át tartó művelődés fontosságát.

70 / A gondolat nem újkeletű, a neveléstörténet igazolja, hogy számos nagy pedagógus foglalkozott elméletével, gyakorlati kérdéseivel. A permanens művelődés mai gondolata is csupán a régmúltban jelentkező probléma korunknak adaptált fellelése. Ennek igazolására csak néhány példát említek.

H. Spencer az általa említett öt cselekvési mód között említi a szabadidőt kitöltő cselekvés módokat /művészetek, zene, irodalom, festészet stb./

J. Dewey a herbarti iskolát élesen bírálva hangsúlyozza az iskola felelősségét és szerepét az iskolán kívüli nevelés szervezetté tételéért, hatásai megszűnéséért és felhasználásáért.

Kemény Gábor a "Demokratikus iskolareform" c. munkájában az iskolai szervezeten belül hangsúlyozottan említi a felvidéki és erdélyi önképzőköröket.

A szovjet pedagógusok közül Makarenko klubmozgalma, szakmai elmélete és gyakorlata, az iskolán kívüli oktatás-nevelés /egésznapos iskola/ koncepciója és megszervezése jelentősen gazdagította e kérdéskört.

A neveléstörténet számos példája sorakoztatható fel, amelyek sajátos társadalmi közegben és nyilvánvalóan más

célokkal említi az iskolán kívüli nevelés kérdéskörét. Tessedik Sámuel, Nagy László, Pestalozzi Krupszkaja pedagógiájában is fellelhetők ennek gondolatai.

A szocialista országok kibontakozó kulturális forradalma az iskolai munka korszerűbbé, hatékonyabbá, demokratikus-sá tétele mellett a tanórán kívüli nevelés-művelődés számos kérdését is alapjaiban érintette. A 60-as évek végétől jelentkezett különösen erőteljesen a formális nevelés és az iskolán kívüli nevelés egységének, folyamatrendszerének kimunkálása. A hazánkban kibontakozó integrációs kísérlet egyik reprezentánsa a Besenyőteleki Nevelési Központ gyakorlata. A teljesség igénye nélkül a legfőbb csomópontok bemutatása jelzi intézményünk eddigi eredményeit és gondjait.

A tanórán kívüli oktatás-nevelés lehetőségei között legjelentősebbek a szakkörök.

"Az érdeklődés, a tudásvágy felkeltésének fontos eszközei és egyben a közösségi és egyéni alkotótevékenység leglényegesebb órán kívüli szervezeti formái az ifjúsági szervezet irányítása alatt álló szakkörök". /9./

A szakkörök kiemelkedő funkciót töltenek be a művelődési folyamatban. A kötelező tananyagon túl az érdeklődési irányoknak megfelelően differenciált ismeretekhez juttatják a tanulókat. A személyiségfejlesztés értékes területei. Az előzőekben idéztem a nevelési-oktatási tervből. Ujszerű és az eddigi tantervektől, nevelési tervtől eltérő, hogy külön fejezetként, feladatként foglalja keretbe a tanórán kívüli nevelés és oktatás főbb célkitűzéseit.

A helyes elvi megfogalmazás azonban ellentmondásos és tarka gyakorlatban realizálódik. Ma már senki nem vitatja a szakkörök nagy jelentőségét. Helye, szerepe a pedagógiai folyamatban vitathatatlan. Eredményeinek, hatásrendszerének vizsgálata, elemzése azonban nem kapott kellő teret és hangsúlyt.

Ezért is tartom fontosnak a füzesabonyi járás, ill. a Besenyőteleki Nevelési Központ szakköri gyakorlatának vizsgálatát.

Közel tíz éve kísérem figyelemmel a járás, ill. az intézmény szakköri gyakorlatát. Ennek elemzése, értékelése úgy vélem tipikus, több olyan megállapítást tartalmaz, melyet az előrelépés, továbbfejlesztés fontos tényezői.

A szakkörnek többféle definíciója létezik, alapvető elveiben megegyeznek. Az alapkritériumok kiemelése mindenképpen tanulságos:

- szervezett forma
- önkéntesség, választhatóság
- közösségi jelleg
- valamely tudományág, művészet művelése
- praktikus igények kielégítése
- érdeklődésre építettség /specializálódás/
- aktív-alkotó önkifejezés, kezdeményezés
- keretjelleg, mobilitás
- komplex módszerek, eszközök alkalmazhatósága
- a személyiségfejlesztés sajátos színtere
- a szabadidőtől való függés
- az értékelés, ellenőrzés, önellenőrzés sajátos jellege stb.

Általános érvényű tipológiát a szakkörökre igen nehéz adni. A tudományok eredményei, a változó igények és eszközrendszer, a szabadidő struktúra változásai és megannyi tényező módosítja. A szakkörök kategorizálása is ennek megfelelően változik.

Jól mutatja a változásokat, fejlődést a 18-27. sz. melléklet, amely a füzesabonyi járás jellemző szakköri adatait tartalmazza. Az előrelépés különösen jelentős a sarudi és a besenyőteleki komplex intézménynél.

A szakkörök mennyiségi változása mellett egyéb említésre méltó sajátosság is jelentkezik.

Az oktatási-közművelődési integráció kezdeti lépései előtt a későbbi komplex intézmények adatai nem tértek el a többi iskoláétól. Behatárolta az iskola és a közművelődés egyéni kezdeményezése, a vezetés és testületek tenniakarása, vagy közömbössége, a felügyeleti szervek ösztönzése, az adott iskola /művelődési intézmény/ sajátosságai és hagyományai, a pénzügyi keretek stb.

A szakköri mutatószámok több következtetésre is módot adnak. A két kiemelt /országos kísérleti intézmény/ nevelési központ mutatószámai a jobb feltételekkel rendelkező kontroll intézmény adatainál lényegesen jobbak.

Sarud és Besenyőtelek, tanulóinak 90 %-a tagja legalább egy szakkörnek /kontroll 80 %/. Még jellemzőbb adat, hogy a kísérleti intézmények tanulóinak 72,6 %-a tagja 2-4 szakkörnek, ugyanez az arány a kontroll iskolánál 36,8 %. /Járási székhely, bázis iskola./

Az iskola felelősségét a tanulók teljes napjának szervezését, szabadidejének felhasználását csak megerősíti az a

tény, hogy a vizsgált intézmények tanulóinál a szülők 84 %-ban mindkét szülő dolgozik. /Az esetek nagy részében nem a lakóhelyén munkát vállaló bejáró dolgozó./

A mutatószámok megerősítik az iskola felelősségét, kötelességét a tanulók szabadidejének ttervezése, szervezése terén.

Ezzel alapvető megerősítést kap az iskolai nevelési-oktatási folyamat. A család, mint mikroközösség alapvető struktúrális és funkcionális változása is ezt követeli. Az esélyegyenlőség megteremtése sokat vitatott kérdéskör. Vitathatatlan a falusi iskolák hátrányos helyzete több szempontból is. A nevelési központok bizonyítják számos területen kompenzálható a hátrányos helyzet, a városi és falusi iskolák színvonalbeli kiegyenlítődésének megannyi lehetőségét rejtik magukban. Egy évtizede vizsgálom a füzesabonyi járás szakköri tevékenységét. Az 1972/73. tanévhez viszonyítva sajátos strukturális átrendeződés észlelhető. A megelőző években a szakkörök zöme a tantárgyakhoz kapcsolódott. A domináns az elmélyültebb ismeretszerzés, a tehetséggondozás volt.

Az elmúlt években - az intenzív közművelődési kapcsolatok eredményeként - az öntevékeny művészeti jellegű szakkörök, kiscsoportok számának növekedése jellemző. A közvetlenül tantárgyakhoz kapcsolódó szakkörök száma 25 %-ra csökkent. Jelentősen növekedett a technikai szakkörök száma az összes kiscsoport 16 %-a. A termeléssel összefüggő, kihelyezett szakkörök száma nem növekedett. A sport és testnevelés szakköri adatai az előző évek átlagának felelnek meg. Jelentősen növekedett viszont az előző szakköri kategó-

riákba nem sorolható, több tudományt, vagy részterületeit, művészeti ágakat ötvöző komplex szakkörök száma.

Egy másik jelentős változás a vezetés, irányítás területén észlelhető. Az iskolai szakkörök szervezése, irányítása az uttörőcsapat feladata. Ugyanakkor a fenntartás költségeit az iskola /ill. az állami költségvetés/ köteles fedezni. Ez a kettősség érezhető a szakköri munkában. Az egyseges vezetés, irányítás, és fenntartás hoz és hozhat csak eredményt. A nevelési központban kezdettől fogva megoldott ez a probléma. A Besenyőteleki Művelődési Központ szakköri munkájában az alábbi elvek váltak dominánssá:

A tanórán kívüli nevelés legjelentősebb lehetősége - értékeinek valós felismerése esetén - a szakköri mozgalom. Tudatosan az iskolai munkatervekhez igazodó forma.

A szervezettség folyamatos működést eredményez, ez a szakkörök egyik pozitívuma. Az eredményes munka egyik feltétele a szakköri közösség több éves együttműködése. /Az általános iskolai szakaszt figyelembe véve elvileg 4-6 évig járhatnak a tanulók egy szakkörbe./

A nevelési folyamat iskolai és iskolán kívüli formáiban egyaránt döntő tényező a növendékek motivációja.

A tanulói munka motivumai sokfélék és dinamikusak. Kétféle csoportosításuk mindenképpen indokolt: egyrészt a személyhez kötődő motivumok, másrészt a forma, méginkább a tartalom, a folyamat keltette motivációi. Mindkettőhöz kapcsolódó az egyéni szükséglet által létrehozott áttételes /belső/ indítérendszer.

A motiváció fenti két kategóriája mellett számos tényező

szerpelhet, amely a szakkörökbe irányítja, vonzza vagy esetenként távoltartja a tanulókat. A bátorító, megerősítő családi, iskolai és társadalmi környezet kedvez az önmegvalósításnak, a kezdeményezésnek, az új keresésének, a változtatni akarásnak - egyszóval a kreativitásnak.

A szakköri forma az iskolai "kötelező" és intézményes nevelésnél jobb és több lehetőséget nyújtó szintere a kreativitásnak. Az évszázados hagyományokra és tapasztalatokra építő és ma is meghatározó szervezeti forma - a tanítási óra nehezen változó és változtatható az elmúlt évek korszerűsítő elképzelései ellenére. Nem a jól szervezett, hatékony célhoz segítő, funkcióit teljesítő tanítási órák ellen emelek szót! A sablonok, a merevség, a konzervatív módszerek, a "könnyörtelen menetrend", ami szorító béklyó a nevelőnek és méginkább a gyerekeknek. Az új tantervi koncepciók ennek változását követelik, méginkább a nevelő-iskola megteremtése, amely jelenleg csak részeredményekben kibontakozó, korántsem igazolja az eredeti elképzeléseket.

Nagyon sok a szakkörökben ható és motiváló tényezőnek ott van és lenne a helye a tanítási órákon. A szakkörök motiváló rugói, specifikus jellemzői, a tanítási órákon is helyet követelnek maguknak a hatékonyabb és szélesebb skálán mozgó ismeretszerzés és személyiségformálás érdekében. A kötelező és elsajátítandó törzsanyagot mindenkor az iskola adja. A tanítási óra és a tanítási órán kívüli nevelés egysége és alkotó összekapcsolása adja a kreativitás kulcsát, a nevelőmunka megoldandó fő kérdéseinek zömét.

A természettudományi és műszaki szakkörök országos pályá-

zatának szolnoki döntőjén /1975. november 14-16./ Kulin György mondotta:

"... e gyermekszakkörök legkiválóbbjaiból lesznek a jövő akadémikusai, tudósai, hogy élvonalbeli tudósaink, mérnökeink gyermekkorában hasonló indítékok munkáltak."

Az önkéntesség, választhatóság, érdeklődésre építettség a szakkörök egyik vonzereje. Kifejezésre jut ebben már a szervezés és jelentkezés idején az egyén érdeklődése, ambíciói, egyedi szükségletei. A szakköri tevékenységben az előbbi jegyekből kiindulva a legnagyobb a valószínűsége annak, hogy az egyén szociogén és pszichogén szükségletei összhangban lesznek a nevelési feladatokkal. Az önkéntesség, az egyéni választás lehetősége, az érdeklődési motiváció merőben eltér az iskolai munkát nagyrészt meghatározó kötelező, az előbbieket nem feltételező jellegtől. A mai iskolai gyakorlat /tanítási órák/ jórészt objektív okoknál fogva nem, vagy kevésbé támaszkodik az érdeklődés, az önkéntesség, választhatóság motivációs bázisára. Az általános iskolában tervezett és a középiskolában részben megvalósult fakultáció előfutárát látom a szakkörökben. A falusi iskolákban sokkal inkább biztosítottak a feltételei, mint a szűkebb választéket kínáló bevezetésre tervezett fakultációnak. A szakköri tevékenység - bővebb választékából következően - ha eredményes, jobban nyit a termelőmunka vagy a közművelődés /permanens művelődés/ felé, mint a tantárgyi bástyákat és tradíciókat védő fakultáció. /E gondolatokat a Füzesabonyi Gimnázium és Postaforgalmi Szakközépiskolában szerzett tapasztalataim is alátámasztják./

A szakkörökbe jelentkező tanulók jogos igénye, hogy itt kifejtett tevékenysége találkozik érdeklődésével, felkészültségével, képessége szerinti feladatot végezhet. A tartalom elérhető közelségbe kerül, pozitív beállítódás esetén minden biztosíték megvan az azonosulásra.

Zbigniew Zaborowsky írja: "A nevelési folyamatban nem használ a legjobb szándék, ha az a lény, akit formálni igyekszünk sajátos ellenállást fejt ki, annál nagyobb ellenállást, minél távolabb eső a tartalom, amellyel hatni kívánunk a gyermek életének aktuális tartalmától, szükségleteitől, személyi példáitól, s az általa megerősített értékektől .

Az egyén szükségletrendszere és a nevelés követelményének mindenkori egybevágósága, találkozása az ismeretszerzésnek, a személyiség fejlődésének alapkérdése."/lo./

Az önkéntesség alapelve egyik biztosítéka a fenti követelmény részbeni vagy teljes érvényesülésének. Jelentősége csak fokozódik annak ismeretében, hogy az érdeklődés irányítható, motiválható, tendenciájában módosítható. Különösen fontos ez azért, mert tanulóink érdeklődése gyakorta instabil, a gyakori változás és változtatás a szakköri alapelveket és módszereket is változásra kényszeríti.

V. Tyerszkij Makarenko munkatársa a klubmunka vezetője volt a Dzserzinszkij-Kommunában. Így ír erről:

"...igen fontos alapelv volt, hogy a klubok, szakkörök, kollektív játékok rendszere az egész kollektívát fogja át. Minden egyes gyerek szabadidejében az általa választott szórakoztató nevelését, fejlődését segítő tevékeny-

séget folytatja, amely a sokfajta lehetőség közül őt a leginkább onzza". /11./

Igen fontos gondolat ez, hiszen a szakköri tevékenység köre jóval túlmutat a különleges tehetségek körén. /A járás komplex intézményeinek adatai is igazolják/. A gyengébb képességű - de valamely területen átlagosan jobb - tanulók is utat találnak a szakkörökbe, öntevékeny csoportokban, és eredményeket érhetnek el.

A szakköri részvétel motivumainak vizsgálata több érdekes következtetést eredményezett.

A tanulók közel 50 %-a külső ösztönzés nélkül egyéni szükséglete, érdeklődése szerint lett tagja valamely szakkörnek. Természetesen a közvetett ösztönzők szerepe is jelentkezik ebben.

A szülők által tanácsolt szakköri részvétel a rangsor második helyén szerepel /járási vizsgálat./ /Külön érdekesség, hogy a tanfolyamdíj, részvételi díj fizetése esetén nagyobb az érdeklődés, mint a díjmentes szakköröknél!/
Elgondolkodtató, hogy vizsgálódásaim alapján az iskola

ösztönző szerepe, motivációja a 20 %-ot sem éri el. Különösen csekély az osztályfőnökök orientációs szerepe 5 % alatti. A szaktanároknál némileg erősebb az ösztönző, motivációs ráhatás, bár korántsem elégséges.

A kortársak orientáló szerepe sem jelentős, a 7-8. osztályos tanulóknál jellemzőbb.

A saját szükséglet és érdeklődés szerinti döntés a helyes és erősítendő tendencia.

Lényeges kérdés viszont, hogy ez mennyire esik egybe a

reális önértékeléssel, a képességek szerinti választással. Egyértelműen erősíteni kell a tanórán kívüli oktatás-nevelés eredményessége /szakkör/ érdekében az iskola irányító-orientáló szerepét. Ez a szaktanárok és osztályfőnökök, az egységes tantestület közös felelőssége és feladata. Alapvető igényként jelentkezik tanulóinknál a szabadidő hasznos eltöltésének szükséglete. Ehhez kapcsolódó a szakterületek, tudományok mélyebb, szélesebbkörű megismerése.

Összekapcsolódik ez a törekvés különösen a jobb képességű tanulóknál az iskolai, tantárgyi eredmények javításával, az iskolai eredményesebb szerepléssel. /Ha a nevelő figyelembe is veszi a tanuló ezirányú ambícióit - ez azonban nem általános!/
/

A pályairányultság, pályaválasztás szintén jellemző motívum a szakköri jelentkezésnél és tevékenységnél a tanulóknál kb. 20 %-nál. Elsősorban a technikai szakkörökre jellemző. A tanulók reálisabb megismerése alapján a pályakorrekció /amely sajnos országos méretekben jelentős/ csökkentő tényező. Említésre méltó, hogy a tanulók viszonylag csekély számban remélik a szakköröktől az iskolai kudarcok csökkentését, a tantárgyi mulasztások pótlását. Ugy gondolom, ez abból a tanulói felismerésből ered, hogy a tanulók zöme nem a tantárgyakhoz közvetlenül kapcsolódó, azt folytató, elmélyítő tevékenységi formába kapcsolódik be. Ebből következően a gyengébb iskolai produktum és a szakköri eredményes tevékenység nem mindig kapcsolható össze közvetlenül. Az áttételes hatása viszont sokszínűen

észlelhető.

A szakköri motiváció a vizsgálataink alapján heterogén képet mutat. Két alaptényezője azonban kiindulópontja lehet az átgondoltabb, tervszerűbb, egyben eredményesebb munkának. Az egyik a tanulók érdeklődésre épített választási készsége, szükséglete és érettsége, amely ha erősödik az iskola orientáló, motiváló szerepe a szakköri tevékenységrendszer jelentős fejlődését eredményezi. A másik az előbbihez kapcsolódó igény a szabadidő hasznos eltöltésére, a permanens művelődés alapozása, a rekreáció lehetőségének megteremtése és igényessége gyermek és felnőtt korban egyaránt.

A tanítási órák és a szakkörök kapcsolatai:

A tanítási órák és az azokon kívüli oktatási-nevelési szituációk és hatások kapcsolódása sok tényező függvénye. A kardinális, kapcsolódó pontok feltárása adja a kérdés lényegét. Az egyes szakkörtípusok, klubok és a tanítási órák közötti kapcsolatok jellegükben, folyamataikban időben eltérő módon jelentkeznek. Legközvetlenebb a kapcsolat a tanítási órákhoz kapcsolódó szakkörökkel.

A tanítási órák számtalan gyakorlatban bevált módszere alkalmazható a szakkörökben, utóbbi sokféle hatása és lehetősége érvényesül a tanítási órákon. A szaktantermek adnak otthont a délelőtti tanítási óráknak. A szakkörök zöme is ezekben a termekben tartja foglalkozásait. Így természetes eszközrendszerének, azok használatának ismerete. Ez a szakkörök szempontjából, elsősorban az időgazdálkodást tekintve fontos.

A tanítási órákhoz kapcsolódó szakkörök esetén egy dialektikus kettéválasztás indokolt. A szakkörök kisebb hányada az adott szaktárgy /tantárgy/ belépését megelőzi - sajátos előképzettséget, alapoást előlegez. Pl. az óvodások részére szervezett orosz, ill. gyermektorna, vagy az alsótagozatosokat is foglalkoztató német, néptánc vagy diszitő-művész szakkör.

Ezeknél a szakköröknél lényeges követelmény a folyamatos, több éven át folyó tevékenység. Ez az ismeretszerzés, ill. a személyiség megismerése és fejlesztése terén is elengedhetetlen. Kétoldalú és hasznos kapcsolat formálódik és hat ily módon.

- rajz - báb, diszitőművész kör
- gyakorlati foglalkozás /technika/ - barkács, modellező kör
- matematika - KMBK
- orosz - orosz levelező, német, eszperantó szakkör
- magyar nyelv és irodalom - irodalombarát, könyvtáros szakkör
- testnevelés - sport és turisztika körök, néptánc, gyermektorna.

A fenti felsorolás korántsem teljes.

A tanítási óra és a szakkörök kapcsolatrendszerében kiemelkedő tényező az ismeretek alkalmazásának, gyakorlati próbájának lehetősége. Ezzel arányaiban változtatható meg az oktatás két alapvető fázisa. Például az 5.o. tanulók a János Vitéz-t szakköri foglalkozáson dramatizálták, mutatták be. A KMBK foglalkozásain nagyszámu feladatmegol-

dással fejlődik ez irányú készségük. A nyelvi szakkörökben bővül szókincsük, fejlődnek nyelvtani ismereteik és kifejező készségük. A modellező szakkörösök már kezdettől hozzászoknak a precíz, pontos munkához, megismerik a műszaki rajz elemeit és olvasását. A képzőművész kör tagjai új technikákat ismernek meg és alkalmaznak.

Az alkalmazás, gyakorlás, a manualitás lehetősége a szakköri munkában azért nagy jelentőségű, mert ez a didaktikai mozzanat jut kellően érvényre az oktatás folyamatát meghatározó tanítási órákon. A visszacsatolás, az ismeretek kontrolljának, és az ezt követő megerősítésnek vagy korrekciónak kiemelkedő tere és lehetősége a szakköri tevékenység. A tanítási órán kívüli nevelés-oktatás sajátosságaiból csak néhányat említettem. A közvetlen és közvetett nevelési hatások tárháza e kétirányú hatásrendszer.

A szakköri mozgalom kiterjedése és gyakorlata az eddiginél nagyobb figyelmet igényel.

Csak elvétve találkozunk pedagógiai irodalmunkban a szakkörökben foglalkozó témákkal, a szakmethodikák elsősorban a sajátost, a tantárgyhoz kapcsolódó jellemzőket exponálják. A Besenyőteleki Nevelési Központ szakköri adatait a 28-29.sz. melléklet tartalmazza. A jelentős számú szakkör tükrözi a tanulói érdeklődést, az érvényesített önkéntességet, a tanulói rendkívül aktív részvételi készséget. A felsőtagozatos tanulók 91 %-a, az alsó tagozatosak 67 %-a tagja legalább egy szakkörnek.

A tanórán kívüli nevelés - kiemelten a szakköröké - alapelveiben, módszereiben, eszközrendszerében az oktatás-nevelés céljainak alárendelt.

A nevelés komplex folyamata, bonyolult biológiai, pszichikai, pedagógiai, társadalmi összetevők érvényesülése. A szakkörök gyakorlata is érvényesít minden jellemző nevelési alapelvet sajátosságai függvényében. Hozzájárul a kommunista célratörés és eszmeiség megalapozásához. Megerősít és átformál közösségeket, hiszen tevékenységének is legfőbb értelme, színtere, eszköze a közösség. Nyilvánvaló követelmény az elő és hatékony megerősítő együttműködés szükségszerűsége a tanárai az azon túli nevelési tényezőknél. Eleget tesz az életkori és egyéni sajátosságoknak, amikor az egyén megelőző és megszerzett ismereteire és minden egyedben létező tehetségre, potenciákra épít. Életrehívása pillanatától feltételezi és igényli a szakköri tevékenység a tanulók aktivitását, cselekvését, amely nevelésünk egyedül járható és eredményes útja.

Az alapvető didaktikai feladatok megvalósítása során alkalmazott módszerek mennyiségi és minőségi arányai a szakkörökben, klubokban jelentősen eltérnek. Az alkalmazott eljárások közül a kevésbé feszes, a szakköri tagok részéről nagyobb aktivitásra építő /ezt már előzetesen feltételező/ módszerek gyakorisága nagyobb. Kevésbé domináns a közlés, előadás, kérdésekkel történő közvetlen irányítás és feldolgozás. Meghatározóbbak a beszélgetés, a vita, önálló és csoportmunka, a kutatás, kísérletezés, a manuálitás, a verseny-vetélkedő, a kirándulások, az üzemlátogatás. Az indirekt irányítás kifejezett.

A szakköri tagok munkájának elemzése, értékelése is több sajátosságot visel. Fontosnak ítélem, hogy a tevékenység-

ből /leggyakrabban önálló, ill.: csoportmunkában végzett cselekvés/ eredően kiterjedt és meghatározó az önértékelés, ill.: a szűkebb csoport által alkotott értékelés. A kollektív minősítés és értéktétel is gyakoribb, mint a tanítási órán, hiszen a klubok, szakkörök jelentős esetben mutatják be nagyobb közösségnek tárgyi-szellemi produktumaikat, produkcióikat.

A tanórán kívüli nevelés számos sajátossága sorolható az említetteken kívül. A tanórai és tanórán kívüli nevelés nem választható el egymástól. Alapigazság, hogy az iskolai "intézményes" nevelés csak a megelőző és utána vagy mellett ható és létező azzal szüntelenül konvergáló neveléssel lehet egész és teljes.

5./ A felnőttoktatás és közművelődés formái és eredményei a Besenyőteleki Nevelési Központban:

"Az emberek személyiségének alakítása ma már nem érhet véget az ifjukorral. A felnőtt embernek is folytonosan alkalmazkodnia kell az egyre változó világ új feltételeihez, és ez az alkalmazkodás nemcsak új ismereteket, hanem új képességeket, új szokásokat, új érdeklődést, tehát személyisége átalakulását, átszerveződését követeli".

..."A céltudatos, tervszerű és szervezett felnőttnevelés társadalmi szükségletté vált. Ez a szükséglet a felnőttek általános műveltségének gyarapítására, kulturális nevelésére, szakmai továbbképzésére és átképzésére az intézmények egész sorát hozta létre"./.!?:./

A nevelési központok létrehozásuk pillanatától két feladat együttes ellátását vállalták az iskolás /óvodás/ korosztály

oktatását-nevelését-közművelődését, másrészt a felnőttlakosság nevelési-közművelődési alapellátását, számítva az egyéb differenciált művelődési intézmények támogatására. /Módszertani központok, muzeumok, levéltárak, színházak stb./

Az iskolai nevelési-oktatási feladatok teljesítéséről, problémáiról az előbbieken szóltam.

A komplex intézmény rendszerében munkánk folyamatában sajátos helyet foglal el a felnőttoktatás-közművelődés.

Meghatározó jelleget kölcsönöz e tevékenységnek egyik oldalról a kínálat, a választék - másik oldalról ez választható, önkéntes jelleg.

A közös tér és eszközhasználat már a kezdetektől megvalósult. Az egységes közös tervezés, vezetés a folyamatok kontinuitását, hierarchikus felépítését biztosította. A felnőttnevelés-közművelődés eredményei közül a legjellemzőbb formákat emlitem.

A/ Iskolarendszerű felnőttoktatás:

Az 1981/82. tanévben szerveződött két általános iskolai felnőtt csoport. Mindkettő esti tagozatos rendszerben működő intenzív tanfolyam /320 órás/. Az egyik 5-8.o. összevont felsőtagozati, a másik alapismereti /1-2.o./ analfabéta felnőttek számára. Az utóbbi csoportban 7 cigányhallgató sajátította el az írás-olvasás, számtan alapelemeit. A hallgatók jelentkezésének egyik alapvető oka a személyes kapcsolat, az intézmény rendszeres látogatása /mozi, egyéb rendezvények/. Jelentős segítséget

adtak a tanfolyam beindításához a termelőüzemek, a szülői munkaközösség, az osztályfőnökök.

A tanfolyam ezévbén tovább folytatódott, népszerűsége, látogatottsága növekedett. Külön említést érdemel, hogy a hallgatók 60 %-a cigány származású. /A község lakóinak 10,4 %-a, az iskolás korosztály 18,5 %-a cigány./

Az intézmény mégzi a gimnáziumokba járó /levelező-esti tagozaton/ hallgatók rendszeres felkészítését az osztályozó vizsgákra.

B/ Szakmai képzés - továbbképzés:

E tevékenységünket a községben működő gazdasági egységek igénye alapján, ill. együttműködésével szervezzük. Jellemző formája a tanfolyam. A változó gazdasági technika-technológia készíteti a termelőüzemeket a folyamatos, termeléshez igazodó továbbképzések szervezésére. Az elmúlt évben szabás-varrás, főző tanfolyam indult. A termelőszövetkezetben az állattenyésztők, növénytermesztők részére szerveztünk a TIT szervezettel együttműködve továbbképző tanfolyamot. Népszerűek a háztáji-kisegítő gazdálkodást segítő szakmai tanfolyamaink, előadás-sorozatok is.

A könyvtár rendezvényeivel jól szolgálja a szakmai továbbképzéseket, a posztgradualis képzést. /Mezőgazdasági-, műszaki könyvhónap./

C/ Ismeretterjesztés - az intézményi önálló TIT csoport működése:

Az általános, ill. szakmai ismereteket bővítő társadalom és természettudományos ismeretterjesztés folyamatos, ki-

emelt tevékenység. Ez éves tervben, ill. havi bontásban megjelenő feladatsort jelent. Igazodik a teljes intézményi feladatrendszerhez, másrészt figyelembe veszi a gazdasági egységek, ill. lakossági rétegek igényeit. Munkacsucok a mezőgazdaságban, háztáji gazdaságokban, tanulók szünideje stb./

Az intézmény ismeretterjesztő munkájának zömét a 35 fős önálló TIT csoport végzi. Pedagógusok, egészségügyi dolgozók, agrár és műszaki szakemberek a tagjai. Az előadások zömét a TIT csoport tagjai tartják. Külső előadók meghívása is rendszeres. A Ho Si Minh Tanárképző Főiskola, a Heves megyei TIT szakelőadói, a Gödöllői Egyetem munkatársai gyakori vendégeink.

Ismeretterjesztő tevékenységünk mindenkor a helyi igényekből táplálkozik. Az egyes lakossági rétegek érdekei és intézményünk ismeretterjesztő kínálata a legtöbb esetben konvergál. A helyismeret, az igény és érdeklődés rendszeres figyelemmel kísérése biztosítja az ismeretterjesztő rendezvényeink látogatottságát, eredményességét.

Évente 55-70 TIT előadást tartunk! Évek óta állandó sorozataink a mezőgazdasági, egészségügyi, pedagógiai és közlekedési-műszaki. /A látogatottságot, a TIT előadások számát a 30. sz. melléklet tartalmazza./

D/ Felnőtt kiscsoportos tevékenység /szakkör, klub, tanfolyamok, művészeti csoportok/:

Az intézményben jelenleg 9 felnőtt közművelődési kiscsoport működik. Munkájukat éves tervek szerint folyamatosan végzik. A lakosság legkülönbözőbb korosztályait, rétegeit fogja át. A KISZ-klub a 18-22 éveseket tömöríti, a

"Kismama-klub" a leendő óvodás gyermekek szüleit, a "Diszitőművész-csoport" tagjainak zöme nyugdíjasokból kerül ki. /A hagyományörzés szempontjából lényeges, hogy e művészeti ágban gyermekcsoport is működik./

A közművelődési felnőtt csoportjaink jellegüktől függően hetente-kéthetente tartják összejöveteleiket, foglalkozásaikat. Minden szakkör, klub vezetője rendelkezik a csoport vezetéséhez szükséges szakirányú végzettséggel!

A tényleges eredményeket a kiscsoportok hatékony és vonzó munkáját, legjobban reprezentálja a csoportok évek óta alig változó állandó, stabil létszáma. A felnőtt kiscsoportokban 250-300-an vesznek részt, ez a felnőtt lakosság 10 %-a.

A felnőtt csoportok közül kiemelkedik a Kertbarát, a Szülők-klubja és a "Kismama-klub" működése.

Az intézmény kutatási témájához kapcsolódik a Film-klub működése. Tagjai bérletes rendszerben tekintik meg a tematikusan összeállított /elsősorban archiv filmeket/ amit klubszerű vita követ.

Az Autóklub 80 autóst tömörít, tagjai jogi, KRESZ, műszaki ismereteik bővítése mellett a helyi műszaki bázison jelentős kedvezményekben részesülnek. Szoros kapcsolatot /együttes rendezvényeket/ tartanak a megyei szervezettel is.

E/ Művészeti tevékenység:

Az intézmény két felnőtt művészeti csoportot tart fenn, jelentős anyagi ráfordítással. 1971. óta működik a Népdalkör, 1979. év óta a "Diszitőművész-csoport". Tevékenységük a néprajz, népi-iparművészet, népzene területeit öleli fel.

A szellemi előd mindkét csoportnál Dr. Berze Nagy János néprajz és népmesekutató Besenyőtelek község szülötte. A nemzetközileg is elismert jeles tudós hagyatéka a fő tárháza e két művészeti csoportnak. Pécssett élő fiával is rendszeres a kapcsolatunk.

A két művészeti csoport sok sikert ért el az elmúlt években. A Népdalkör "országosan jól minősült" elismerést szerzett. A "Diszitőművész-klub" tagjai számos kiállításon vettek részt és részesültek kiemelt elismerésben.

A két felnőtt csoport munkájában igen jelentős érték, hogy az énekkultúra, népzene, ill. a néprajz-népi művészet ápolását a klub résztvevői gyermekeikkel, családtagjaikkal együtt ápolják - joggal remélve továbbélésüket, megőrzésüket.

Az intézményben 1979. évtől működik két népitánc /kisdobos és uttörő/ csoport, ill. diszitőművész gyermek csoport. A hagyományok ápolása, fejlesztése a legfőbb feladatuk.

F/ A rekreáció lehetőségei az intézményben:

Szorosan kapcsolódik az integrált intézmény kettős feladatához. Az óvodás-iskolás korosztályra, ill. a felnőtt lakosságra egyaránt vonatkozó tétel: csak az optimális terhelés lehet fejlesztő, az intenzív terhelést periodikusan követnie kell a pihenés, a regeneráció szakaszainak. A Besenyőteleki Nevelési Központ széles skáláját biztosítja az ezt szolgáló lehetőségeknek. A rekreáció alapját a szabadidő növekvő mennyisége adja.

"Az emberek fő élettevékenysége /hivatásszerű munkája/ nagyon különböző jellegű, mint ahogyan különbözik az emberek

teherbíró képessége, megpróbáltatásokkal szemben a türe-
határa is. A szabadidő helyes felhasználásáról akkor beszél-
hetünk, ha a munka terhelése arányában megfelelő időt biz-
tosítunk a passzív pihenésre, a felüdülésre, a regenerá-
lódásra." /13./

A szórakozás, pihenés, üdülés alábbi formáit nyújtja az
integrált intézmény:

- könyvtári szolgáltatások /rendezvények/
- filmszínház /heti 3 vetítés/ alkalom felnőtteknek/ -
filmklub működése
- zenés-táncos rendezvények
- művészeti csoportok fogadása
- vetélkedők, versenyek rendezése
- kiscsoportos foglalkozások
- sport és játékfoglalkozások
- kiállítások, tárlatok, muzeumok meglátogatása
- kirándulások, természetjárás és turák

A rekreációs tevékenység szervezésekor helyi adottságain-
kat tekintjük kiinduló alapnak. Felhasználjuk a járási-me-
gyei művelődési és sportintézmények lehetőségeit, ajánla-
tát is. A pihenést, szórakozást szolgáló iskolai és fel-
nőtt rendezvényeink sikerének alapja a megelőző széles-
körű véleménykutatás, igényfelmérés. Ezt az intézményegy-
ségek vezetői folyamatosan végzik, külső szakemberek bevo-
násával /szociológusok, néprajzkutatók, pszichológusok,
pedagógusok/.

Az utóbbi két évben a rekreációs tevékenység sajátos voná-
sai jelentkeztek településünkön. Az 5 napos munkahét beve-

zetése e folyamat élénkülését, a rekreációs szféra bővülését sejtette. Sajnos nem igazolta vállalkozásainkat a szabadidő /hétvége/ növekedése. A szombati, ill. vasárnapi nyitvatartás nem hozta a várt eredményeket a változatos és differenciált programok, szolgáltatási készség ellenére sem. Oka valószínűleg a település sajátosságában rejlik a kiterjedt és munkaigényes háztáji gazdálkodásban /állattenyésztés, dohánytermesztés/ rejlik.

6./ A Besenyőteleki Nevelési Központ társadalmi kapcsolatai:

A társadalmi kapcsolatok helyi kialakulásában a legjelentősebb tényező, hogy a létrehozás-építés, működtetés időszakában nagymérvű társadalmi összefogás bontakozott ki.

A község szinte teljes lakossága végzett társadalmi munkát az intézmény átadása során. Az elfoglalás és használat szempontjából ez nagyon jelentős mozzanat.

A helyi lakosságon túl a füzesabonyi járás szinte valamennyi gazdasági egysége részt vállalt a fejlesztésből /Mátra-vidéki Fémművek, ÁFÉSZ, Vegyesipari KTSz stb./

A gazdasági egységekkel kialakított kapcsolatok az anyagi-működési feltételek biztosításán túl a pályairányítás-pályaválasztás terén nyújtottak segítséget.

A községben működő állami-társadalmi szervezetekkel többoldalian hasznos együttműködés formálódott az elmúlt évek során.

A helyi Lenin TSz-szel és a Herbária üzemegységgel együttműködési megállapodás született. Előbbivel közös fenntartási szerződésünk van évi 40 ezer Ft-tal segítik az intéz-

mény működését. Jelentős a körzeti ÁFÉSZ támogatása is. A községünkben működő pártszervezetek kezdettől fogva segítik, irányítják munkánkat. A fenntartó községi tanács vezetőitől is minden támogatást megkapunk. A kísérlet megindulásának kezdeményezői voltak, lelkes hivei, segítői napjainkban is ezen ujszerű munkának.

A településen működő gazdasági egységek, társadalmi és tömegszervezetek, valamint az intézmény vezetése közötti információcserét a Társadalmi Vezetőség szolgálja. Az előbb említett szervek, szervezetek képviselői résztvesznek a társadalmi vezetőség munkájában, annak tagjaiként. A nevelési központ lehetőségeinek ismeretében információik a realitás talaján maradvá rendkívül hasznosak. A látogatottság szolgáltatásaink igénybevétele és eredményes gyakorlata sok szállal kötődik munkájukhoz, a szervezésben, rendezésben nyújtott segítségükhöz.

A következő évben kísérleti jelleggel az iskola Szülői Munkaközösség, ill. a Társadalmi Vezetőség irányító-segítő testületként működő egységét szeretnénk megvalósítani. Ezáltal ötvöződné az iskola és közművelődés társadalmi jellege, amely biztosíthatná a természetes és lehetséges kontinuitást az iskola és közművelődés társadalmi kapcsolataiban, ill. mindennapi gyakorlatában.

Ez a testület hatókörébe vonhatná az intézmény működésének minden területét, kiemelten a tartalmi munka szféráit.

VII. Összegzés és következtetések:

"Vizsgáljátok, törvényszerű-e az, ami megszokott" B. Brecht szavai az ember lényéből fakadó igazságot, a fejlődés szükségszerűségét fogalmazzák meg.

A megőrzés - túlhaladás dialektikus tétele rejlik e szavakban. A társadalmi-gazdasági alakulat minden szférájára érvényes. Természetyszerűleg a közoktatás és közművelődés, a teljes művelődésszerkezet sem kivétel ezalól.

Ezt teszi a szocialista művelődésügy is, amikor keresi, kutatja a fejlődés tendenciáit, a szocialista nevelés és művelődés követelt és célhoz vezető útjait.

A közoktatás-közművelődés együttműködését integrálását célzó kísérletek az említett korszerűsítési lehetőséget kutatják.

A kísérlet nem kizárt, folytatódik a már jelentkezett eredményeket, értékeket megerősítheti vagy kérdésessé teheti, tendenciájában módosíthatja.

A füzesabonyi járásban - Besenyőteleken - folyó kísérlet az együttműködés és integráció gyakorlati színtere. Tapasztalatait felhasználva belátható időn belül körvonalazza a magasfoku integráció jellemzőit, kialakítva egy új iskola-közművelődési intézménymodellt és művelődésszerkezetet. Az út ehhez az eddigi eredményeken át vezet, amelyek közül néhány kiemelés exponálja az eredményeket, ill. körvonalazza az elérhető, a lehetségest:

- 1./ A kísérlet minden mozzanata igazolta - a központi közoktatási-közművelődési határozatok érvényesítésével - a helyi adekvát tervezés megvalósíthatóságát, a kívánatos koordináció elérhetőségét.

A tervezés, irányítás, szervezés, ellenőrzés egységesebbé, demokratikusabbá vált. Besenyőtelek község értelmisége - kiemelten a pedagógus testület - egységesen vállalt részt a nevelési-közművelődési feladatokból. Ezzel alapjaiban egy újszerű közoktatási-művelődési, irányítási modell körvonalazódik.

- 2./ A nevelési központ jelentősen bővítette az iskola kisugárzását, társadalmi kapcsolatai jelentősen bővültek.

Alapvetően átértékelődött az iskola és család kapcsolatrendszere, a nevelési partner-kapcsolat erősödött. Ezáltal formálódtak a felnőttek művelődési szokásai, jóértelmen megkezdődött az iskola primátusának megszűnése. Ez elsődlegesen a tárgyi-eszközi felszereltséget érinti, melyben elemezve tartalmi hatásai még jelentősebbek.

Kozma Tamás kandidátusi értekezésében így ír erről:

"... ha ugyanabba az épületbe, amelyben délelőtt a gyermek, délután a sportolni vágyó idősebb testvér jár el, este pedig az olvasó tanuló, művelődő vagy szórakozó szülő látogatja, az esetleges szembenállás család és iskola között könnyebben oldódik: a család egész szellemi légköre jobban "ráhangolódik" az iskola követelmény és értékrendszerére".

A nevelési központok különböző formái igazolják ennek gyakorlati megvalósulását. /1982. évben az országban 68 ilyen intézmény működött./ Növekedett a felnőtt lakosság részvétele az egyes közművelődési, iskolai rendezvényeken,

fejlődést jeleznek a könyvtári összehasonlító adatok, új felnőttnevelési formák kerültek bevezetésre.

§Előadássorozatok - pedagógiai, egészségügyi, mezőgazdasági/ dolgozók általános és középiskolája, szakmai tanfolyamok és továbbképzések, spontán művelődési formák stb./

- 3./ A nevelési központ lényegesen jobb tárgyi-eszközi és személyi feltételekkel működik. Előnyeit az előzőekben részletesen elemeztem. Kiemelendő viszont, hogy az integrált intézmények jórészt a meglevő feltételek intenzív érvényesítésével hozzák felszínre az összevonás előnyeit. Ez a legteljesebb szinkronban van a népgazdaság teherbíró képességével, az anyagi-szellemi fejlesztési lehetőségekkel és tendenciákkal.

Új és jelentős ráfordítások nélkül a korszerű fejlesztés azonban nehezen elképzelhető. Ezt a Besenyőtelek-i példa is igazolja. A felújított és az új együtt képes /ez a lehetséges!!/ szolgálni a művelődési integrációt. /A megépült, vagy épülő új építmények /Debrecen, Pécs, Kecel/ nem tekinthetők tipikusnak, széles körben elterjeszthetőeknek./

- 4./ Számos pedagógiai tendenciát hordoz és igazol a közoktatási-közművelődési integráció:

- a nevelési szintereket és lehetőségeket bővítő forma
- a tanulók /és felnőttek/ személyisége számosabb szituációban figyelhető meg, az egyéni bánásmód követelményei jól érvényesíthetők

- az ismeretszerzés az iskolán és tanórán kívüli lehetőségek bekapcsolásával jelentősen bővül /könyvtár, film, tömegkommunikáció eszközök, szakkör, közművelődési rendezvények stb./
- az oktatás két komplex fázisa arányaiban megváltoztatható: a gyakorlás, alkalmazás, visszacsatolás gyakoribb, rendszeresebb, szélesebb skálán valósítható meg,
- a tanítási órák és a tanórán kívüli ismeretszerzés, nevelőmunka törésmentesen biztosítható, a kontinuitás kifejezettebb. /Komplex éves terv, egységes irányítás és elemzés stb./
- a taneszközök átlagon felüli biztosítása az ösztönző lehetőségek a hatékony taneszközök gyakoribb és alkotó használatára ad lehetőséget
- az oktatási-nevelési módszerek változatosabbak, több lehetőség adódik az egyéni kezdeményezésre, kísérletezésre, a különböző módszer-kombinációk alkalmazására
- lehetőséget biztosít a korszerű oktatási formák szélesebbkörű /tanítási órán kívüli/ alkalmazására, az egyéni és csoportmunka arányaiban növelhető
- a világnézeti alapozást erősítő külső tényezők eredményesebben kapcsolhatók be az egységes nevelési folyamatba
- a közösségek fejlődésében is sok újszerű mozzanat jelentkezik a komplex intézmények esetében. Több és fejlettségében, strukturában különböző kollektiva értékrendjét /osztály és rajközösség, szakkör, közművelődési kis-csoportok/ szokásrendszerét kell a tanulóknak elsajátí-

tania, adaptálnia. Ez a későbbi társadalmi beilleszkedést, alkalmazkodást jelentősen segíti

- a közvetett ráhatás különösen a szakköri tevékenységben erőteljesen és hatékonyan érvényesíthető
- a nevelési központ szintjén /közművelődés/ bővített erkölcsi magatartási normarendszer /pl. Házi rend/ az alapozásban és gyakorlatban szélesebb teret, lehetőséget kap
- a tanítási óráknál, foglalkozásoknál, lényegesen gyakoribbak a közösségi minősítési, értékelési alkalmak - a kollektívák közötti véleményesére gyakoribb
- megalapozza a permanens művelődés szükségletrendszerét, erősíti igényét, és az önművelődésre ösztönző beállítódást /kiindulva abból az alaphelyzetből, hogy a legfontosabb "közművelődési" intézmény az iskola
- a tanulók szabadideje, időgazdálkodása tervszerűbbé, áttekinthetőbbé, irányítottabbá válik
- a tanítási órán kívül szervezett szabadabb, kötetlen formák megfelelő periodizációt eredményeznek a napi terhelésben, közelítik azt az optimálishoz. Vonzóbbá, színesebbé válik a napirend egy-egy időszaka /óráközi szünetek, szakkörök, napközis sport, munka és kulturális foglalkozások/
- a nevelési központ az "egésznapos iskola" egy sajátos és sok újdonságot sejtető színtere.

Az iskola külső kapcsolatait tekintve is nemegy területen hozott előrelépést:

- az intézmény társadalmi megítélése kettős feladatának teljesítésével megváltozott

- a család és iskola, a szülő-nevelő kapcsolata alapjaiban változott meg. A szülő a nevelési központban egyrészt mint "közművelődési fogyasztó", másrészt mint nevelési partner kettős szerepben jelenik meg. Ez által a jóhirű iskola fogalma, jóhirű művelődési intézménnyé bővül.
- a felnőtt lakosság kapcsolatai is számos új formával bővült. Nevelési szempontból jelentős minden gyermek-felnőtt akció, közös tevékenység. Igen nagyszámu azon rendezvények, akciók száma, amelyben felnőtt és gyermek közösen vesz részt. /könyvtár, vetélkedők, versenyek, iskolai ünnepélyek./
- az intézményintegrációval az iskola tekintélye tovább növekedett, ez összefügg többértévé vált feladatrendszerével
- a felnőtt közművelődési formákban /kiscsoportok/ résztvevő szülők /felnőttek/ újszerű és rendszeres ismeretszerzési - nevelési alkalmak résztvevői lesznek
- a közművelődés akcióinak többsége közvetetten visszahat /részben közvetlenül/ az iskolai, óvodai nevelőmunkára, segítve ezzel az intézményes nevelés eredményesebb feladat teljesítését.

A felsorolás korántsem adja az előnyök teljes keresztmetszetét. Az együttműködés sem újkeletű, sajátos, jelenlegi társadalmi fejlettségünk szintjén. /Egy kisközség esetében egyedi és tipikus is egyben./

Az integrált intézmény legfontosabb alapintézményei az iskola élvezi a közművelődés adta lehetőségek minden előnyét. A közművelődés is új tereket, lehetőségeket, energiákat kapott az iskolától.

Az iskola és közművelődés együttműködése, integrációja a fenti előnyök, eredmények felsorolásával nem teljes. További kutatás, vizsgálódás és valós értékelés szükséges a tényleges hatások és a tovább fejlesztést követő tendenciák feltárására.

Bizonyításra nem szoruló tény az iskola kötelezettsége a szűkebben értelmezett iskolán túli oktatás-nevelés szervezésében, irányításában. Az iskolának számos területen kell átlépnie a környező társadalmi közegbe és kell befogadnia, integrálnia hatásrendszerét. Ezek közül az egyik legjelentősebb a többségében differenciált közművelődési intézményhálózat /esetünkben helyileg integrált/ hatásainak felhasználása, adaptálása.

"A sokoldaluan képzett szocialista személyiség formálásának előfeltétele, hogy biztosítsuk a gyermekeket körülvevő külső környezet, a család, az iskola, a közművelődés hatásainak összhangját és minél teljesebb egyöntetűségét. Ezért elengedhetetlenül szükséges, hogy a tanulás korszakában az iskolai hatásrendszeren túl a pedagógus az iskolán kívüli környezethatást is ellenőrzése alá vonja és a családdal, a népművelési szervekkel összefogva, a gyermekeket és serdülőket veszélyeztető hatásokat paralizálja, és az iskolán kívüli nevelést a tudatosság, célszerűség, rendszeresség fokára emelje". /.14./

A fenti korkövetelmény nehéz, kísérletező utját járjuk a Besenytóteleki Nevelési Központban. Eddigi biztató és várható eredményei a töretlen folytatást követelik, remélve hozzájárulnak a közoktatás és közművelődés megújítási folyamatához az iskola, művelődés eredményesebbé, korszerűbbé tételéhez.

VIII. Felhasznált irodalom:

- 1./ Csoma Gyula: Az iskola és a közművelődési intézmények együttműködéséről.
Ped. Szemle 1978/1. sz. 62. old.
- 2./ Csoma Gyula: u.a. 63. old.
- 3./ Elvi-elméleti megfontolások a nevelési központok fejlesztési-kutatási tervének vázlatá.
/A Pécssett megjelent 1981-es kiadvány másolata/
Népművelési Intézet Bp. 1981. 33. old.
- 4./ U.a. 31. old.
- 5./ Rendtartás az általános iskolák számára.
Tankönyvkiadó Bp. 1976. 2. § /2/ bekezdés.
- 6./ Sarud-dokumentumok I. 1977. Népművelési Intézet.
Vaikó Éva tanulmánya 49. oldal.
- 7./ Az általános iskolai nevelés és oktatás terve. I. kötet.
Tk. Bp. 119. oldal.
- 8./ U.a. 120. old.
- 9./ Ágoston György: Neveléselmélet. Tankönyvkiadó Bp.
1973. 249. oldal.
- 10./ Zbigniew Zaborowszky: A nevelési folyamat integrált felfogása. Ped. Szemle 1968/11. 973. oldal.
- 11./ V. Tyerszkij: A klubmunka és a játék Makarenko közösségeiben. Kossuth Kiadó Bp. 1964. 176. oldal.
- 12./ Ágoston György: Neveléselmélet. Tankönyvkiadó Bp.
1973. 12-13. oldal.
- 13./ Kiss Tihamér: Nevelés a szabadidő helyes felhasználására.
Magyar Pedagógia 1976/4. sz. 334. oldal.
- 14./ U.a. 331. oldal.

IX. Tanulmányozott irodalom:

- 1./ Az állami oktatás helyzete és fejlesztésének feladatai.
Az MSZMP. KB. 1972. június 14-15. ülése.
- 2./ Az általános iskolai nevelés és oktatás terve I-III.
kötet.
- 3./ Az általános iskola és a kulturális intézmények.
Szerk.: Honffy Pál. Tankönyvkiadó Bp. 1977.
- 3./ A könyvtár fejlesztéséről, kezeléséről és szolgáltatásairól.
Bp. 052 KKM. Szerk.: Szenté Ferenc 1981.
- 4./ Az általános művelődési központok iskoláinak nevelő-
-oktató tevékenysége.
Bp. OSZKKM. Szerk.: Szenté Ferenc 1982.
- 5./ A tanulói önkormányzat fejlesztése.
Szerk.: Petrikás Árpád TK. Bp. 1978.
- 6./ Ágoston György: Neveléstudomány.
TK. Budapest 1973.
- 7./ Ágoston-Nagy-Orosz: Méréses módszerek a pedagógiában.
TK. Budapest 1979.
- 8./ Ágoston György - Veszprémi L.: A pedagógusok magatartásának hatása a tanulók teljesítményére egy vizsgálat tükrében.
Pedagógiai Szemle 1967/3. sz. 198-209. old.
- 9./ Ágoston György: Gondolatok a korszerű oktatásról.
Pedagógiai Szemle 1973/4. sz. 308-313. old.
- 10./ Ágoston György: A kommunista erkölcs tartalma és az erkölcsi nevelés feladatai.
Tankönyvkiadó Bp. 1965.

- 11./ Bernáth József: Közoktatás és közművelődés.
Pedagógiai Szemle 1975/7. sz.
- 12./ Bernáth József: Iskola és önművelés.
Tankönyvkiadó Bp. 1977.
- 13./ Bábosik I. - M. Nádas M.: Az oktatás nevelőhatásának vizsgálata.
Ped. Közlemények 12. Tankönyvkiadó 1970.
- 14./ Bógyi-Veres: Heves megyei kezdeményezések a nevelési központok megvalósításáért.
Sarudi dokumentumok I. 1977.
- 15./ Duró - Kelemen - Radnai: Fejlődés és neveléslélektan.
Tankönyvkiadó Bp. 1966.
- 16./ Duró L.: A személyiség-megismerés és a hivatás-tudat alakító hatásainak vizsgálata.
Pszichológiai Szemle 1967/4. sz. 513-526.old.
- 17./ Duró L.: Az életkori sajátosságok figyelembevételének néhány neveléslélektani problémája.
Pszichológiai tanulmányok X. Akadémiai Kiadó Bp.
351-355. oldal.
- 18./ Csoma Gyula: Az iskola és a közművelődési intézmények együttműködéséről.
Pedagógiai Szemle 1978/1. szám.
- 19./ Csoma Gyula: Tananyagreform és permanens képzés.
Köznevelés 1973/26. sz.
- 20./ Eperjessy Gézané: Egész napos iskola.
Köznevelés 1973/29. sz.

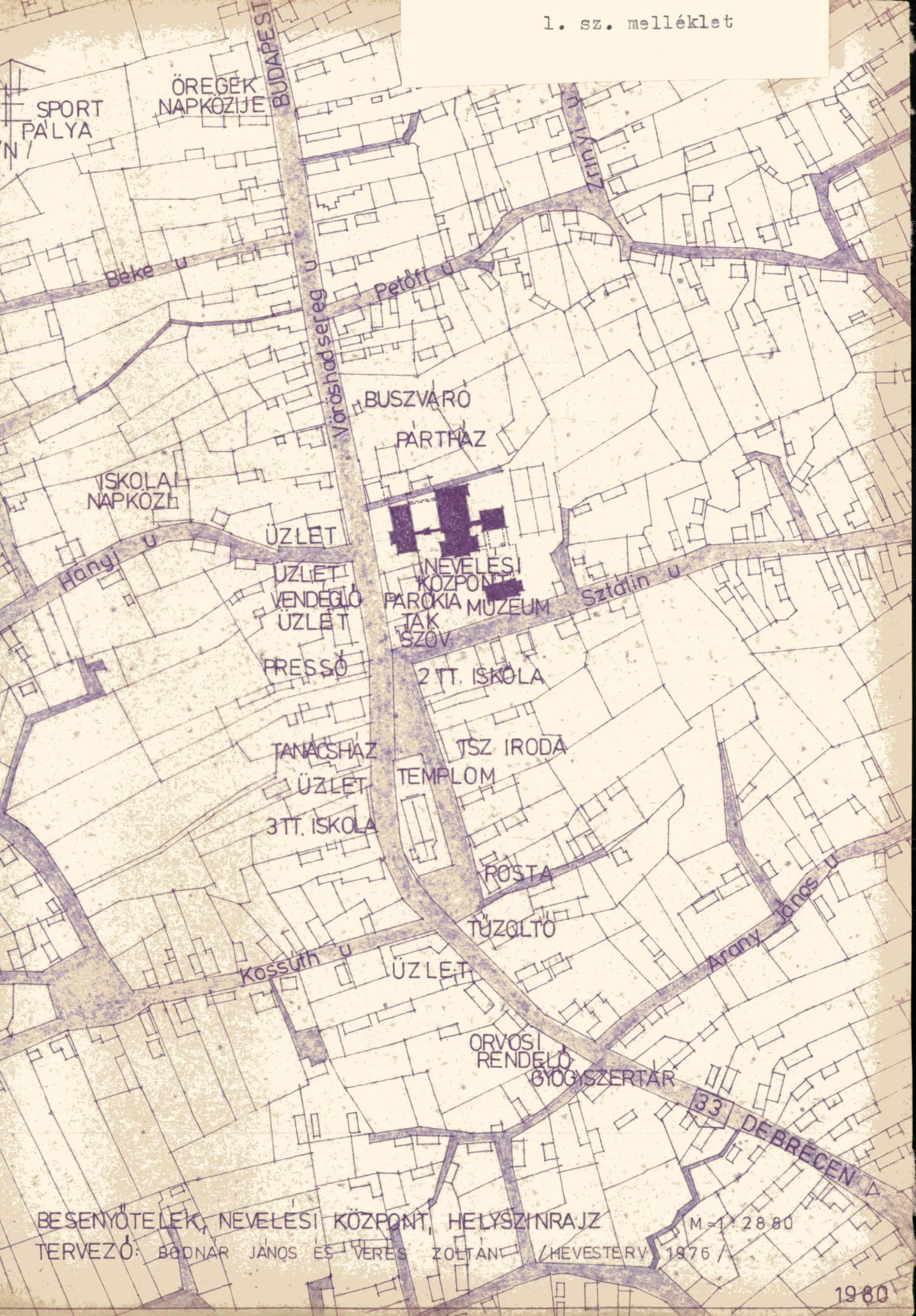
- 21./ S. Forgó Magdolna: Komplex szakkörök.
Köznevelés 1972/2. sz.
- 22./ Győri György: Egész nap az iskolában.
Köznevelés 1973/1. sz.
- 23./ Győri Gy.-Szaboszlai B.: A köznevelés kerekasztala a szaktantermekről.
Köznevelés 1977/10. sz.
- 24./ Haranghi László: Mi a szakkör?
Népművelés 1975/11. sz., 1976/1-3. sz.
- 25./ Kozma Tamás: Differenciált iskolafejlesztés.
Magyar Pedagógia 1977/3-4.
- 26./ A. Lewin: A nevelési mikrorendszerek kialakulása, fejlődése és működésük folyamatának elemzése.
Magyar Pedagógia 1977/1.
- 27./ Lénárd Ferenc: Differenciált oktatás korszerű módon.
Köznevelés 1972/3.
- 28./ Mihály Ottó: Permanens művelődés? Igen! Permanens nevelés és iskola helyett? Nem!
Pedagógiai Szemle 1975/4.
- 29./ Munka és művelődés II. Nemzetközi felnőttoktatási konferencia. Bp. 1966.
- 30./ Nádasi M. - Bábosik I.: Az oktatás nevelőhatásának vizsgálata. Köznevelés 1971/1.
- 31./ Az önművelési képesség és a közösségi magatartás vizsgálata. Ped. kutatások borsodi tapasztalatai II.
Miskolc 1979.

- 32./ Permanens nevelés a szocialista országokban.
Szerk.: Mihály Ottó Akadémiai Kiadó Bp. 1979.
- 33./ Sarudi dokumentumok I-III. füzet.
Népművelési Intézet kiadványa 1975-78.
- 34./ Sántha Pál: Az iskola és a művelődési otthon együttműködése. Akadémiai Kiadó 1976.
- 35./ Somos Lajos: Matematika és orosz speciális szakkörök.
Köznevelés 1972/2.
- 36./ Szamosujvári S.: Történelmi szakkörök az általános iskolában. TK. 1974.
- 37./ Szabó László: Az általános iskola tartalékai.
Köznevelés 1972/11.
- 38./ Szabó László: Közoktatás és közművelődés.
Köznevelés 1973/26.
- 39./ Uttörővezető folyóirat 1970-79. számai.
- 40./ Tehetség és különleges képzés.
A pedagógia időszerű kérdései külföldön. TK. 1965.
- 41./ Vészi János: Komplex művelődésügyi intézmények létesítésének és működtetésének elvi és módszertani kérdései.
Népművelési Intézet Bp. 1975.

X. M E L L É K L E T E K

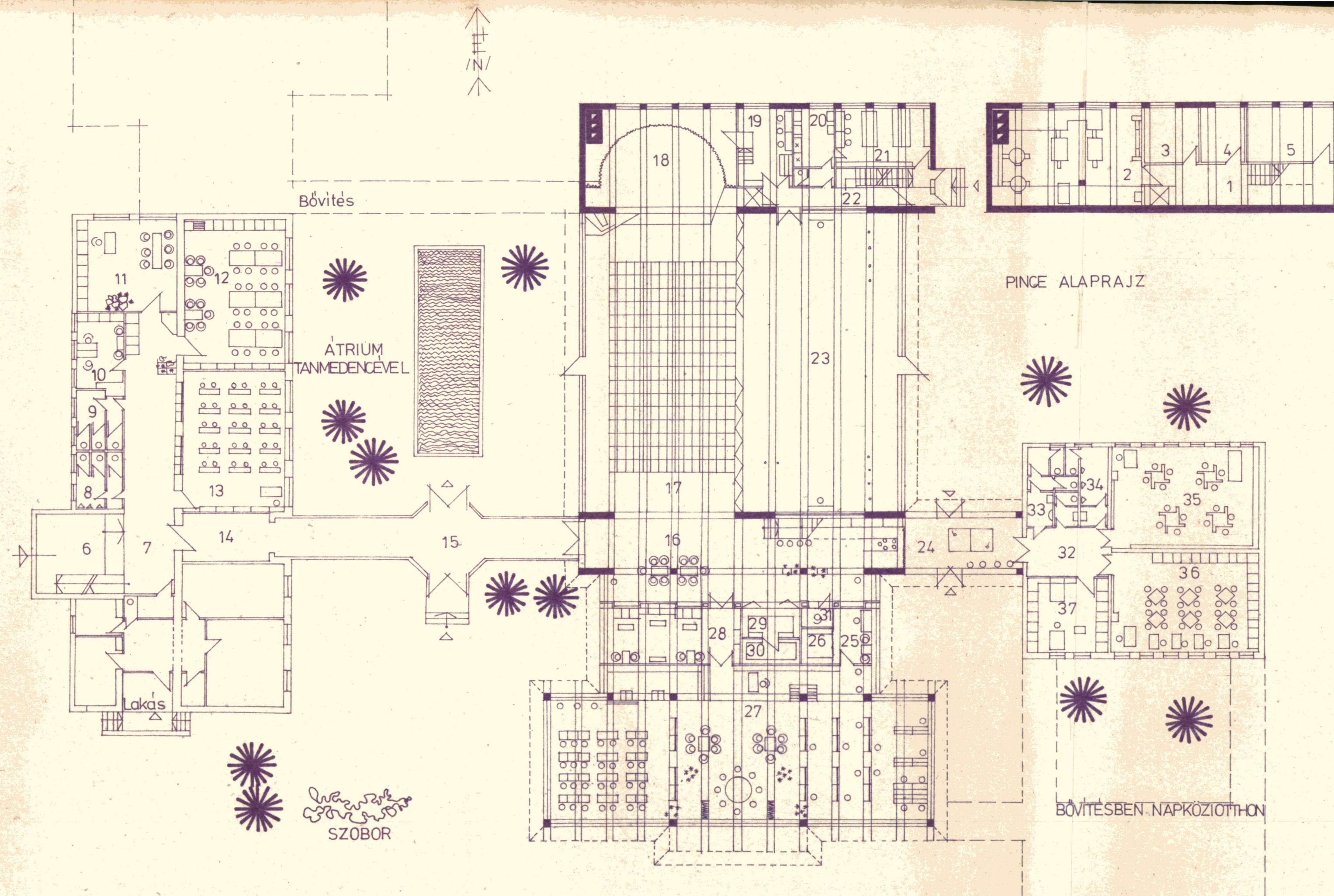
BESENYŐTELEK, NEVELESI KÖZPONT, HELYSZINRAJZ

TERVEZŐ: BODNAR JÁNOS ÉS VERES ZOLTÁN / HEVESTERV 1976 /

M=1:2880

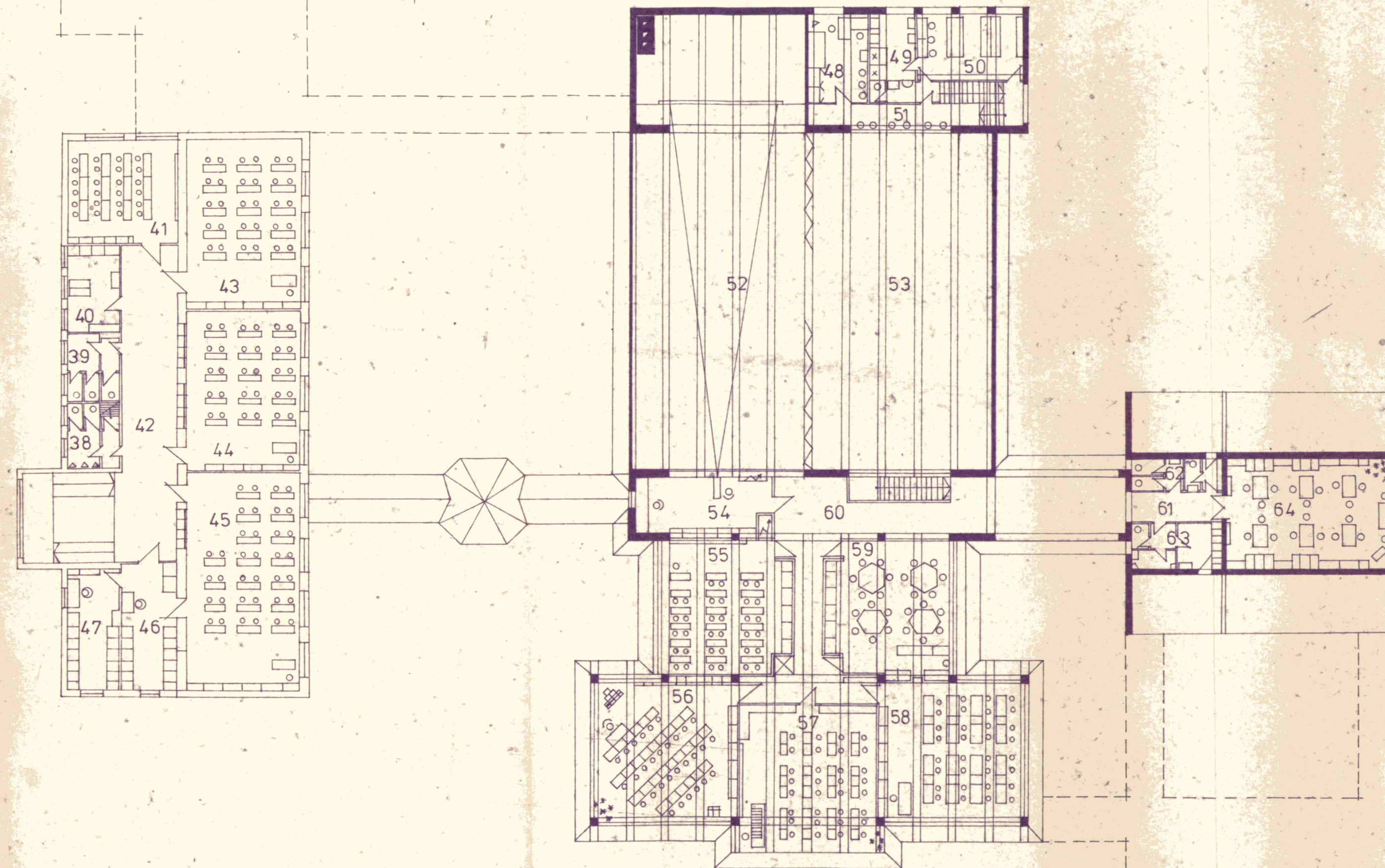
1980

Sor szám	FUNKCIÓ	Meglévő épület NTTO M ²	Új épület NTTO M ²
1.	KÖZLEKEDŐ, SZÉKRAKTÁR / LEDOBONYILÁSSAL /		26,00
2.	KAZÁNHÁZ		57,40
3.	SZIVATTYÚHÁZ		12,80
4.	PIHENŐ		10,40
5.	RAKTÁR		21,40
6.	LEPCSŐHÁZ	24,72	
7.	ZSIBONGÓ, KÖZLEKEDŐ	52,05	
8.	FIÚ WC	9,00	
9.	LÁNY WC	8,27	
10.	IRODA, IGAZGATÓHELYETTES	13,72	
11.	IRODA, IGAZGATÓ	31,27	
12.	NEVELŐI SZOBA ÉS KÖNYVTÁR /KEZI /	52,63	
13.	ALSÓS TANTEREM	52,06	
14.	ATJÁRÓ, RUHATÁR, ZSIBONGÓ	13,48	
15.	KÖZLEKEDŐ, PORTA, ALKALMI RUHATÁR, ZSIBONGÓ		43,20
16.	ELŐCSARNOK, ZSIBONGÓ, ZAJOS KLUB, INFORMÁCIÓ		75,80
17.	AULA, ZSIBONGÓ, MOZI, SZÍNHÁZ, TÁNC, KIÁLLÍTÁS		188,16
18.	SZINPAD, PRÓBATEREM, ZENEI-ÉNEK SZAKKÖR		47,34
19.	SZERTÁR, ÖLTÖZŐ, DISZLET RAKTÁR		17,30
20.	MOSDÓ, WC		12,70
21.	ÖLTÖZŐ /TORNA, SZINPAD /		21,80
22.	KÖZLEKEDŐ, SZÉLFÓGÓ, ÖNÁLLÓ BEJÁRAT		13,80
23.	TORNATEREM, ÖSSZENYITVA, GYÜLES-NAGYRENDEZVÉNY		172,00
24.	KÖZLEKEDŐ, PING-PONG, ZSIBONGÓ		25,92
25.	KÖNYVTÁRI IRODA		8,85
26.	KÖNYVTÁRI RAKTÁR		3,00
27.	KÖNYVTÁR, CSENDES KLUB, TANTEREM, SZAKKÖR		190,00
28.	FÜSTMENTES KLUB, SZAKKÖR, KLUBVEZETŐ		28,05
29.	BÜFÉ		5,78
30.	BÜFÉ RAKTÁR		5,10
31.	PÉNZTÁR		1,68
32.	KÖZLEKEDŐ	13,57	
33.	LÁNY WC, NEVELŐI WC	11,97	
34.	FIÚ WC	8,02	
35.	POLITECHNIKAI MŰHELY	52,20	
36.	FŐZŐ-VÁRRÓ MŰHELY	52,20	
37.	RAKTÁR, ELŐKÉSZÍTŐ MŰHELY	21,12	
PINCÉ ÉS FÖLDSZINT ÖSSZESEN:		416,28	+ 988,48 = 1404,76 M ²

Sor szám	FUNKCIÓ	Meglévő épület NTTO M ²	Új épület NTTO M ²
38.	FIÚ WC	9,00	
39.	LÁNY WC	8,27	
40.	IRODA	13,72	
41.	CSOPORT SZOBA	31,27	
42.	KÖZLEKEDŐ, ZSIBONGÓ	52,05	
43.	ALSÓS TANTEREM	52,92	
44.	ALSÓS TANTEREM	51,00	
45.	ALSÓS TANTEREM	68,50	
46.	SZERTÁR	19,91	
47.	SZERTÁR	19,24	
48.	ORVOSI SZOBA		17,29
49.	MOSDÓ, WC, ELŐTÉR		12,26
50.	ÖLTÖZŐ		22,00
51.	KÖZLEKEDŐ, ORVOSI VÁRO		18,30
52.	AULA LÉGTERE		
53.	TORNATEREM, LÉGTERE		
54.	GÉPHÁZ, STUDIO		25,00
55.	ÁLTALÁNOS SZAKTANTEREM		49,75
56.	MŰVÉSZETI SZAKTANTEREM, SZAKKÖR		60,34
57.	NYELVI SZAKTANTEREM, SZAKKÖR		57,60
58.	TERM.TUD. SZAKTANTEREM, SZAKKÖR		59,37
59.	ÖSSZEVONT SZERTÁR, LABOR, SZAKKÖR		49,75
60.	KÖZLEKEDŐ, FELSŐSÖK RUHATÁRA		82,89
61.	KÖZLEKEDŐ		7,68
62.	LÁNY ÉS NEVELŐI WC		8,53
63.	FIÚ WC ÉS SZEMÉLYZETI ÖLTÖZŐ-MOSDÓ		11,04
64.	JATEK-ÜTTÖRŐ SZOBA		53,10
EMELETEN ÖSSZESEN		325,88	+ 534,90
		860,78 NTTO M ²	

A besenyőteleki központi épület helyiségeinek
jelenlegi funkciója

I. Az új épületszárnyban

a / Földszinten:

Könyvtár

de.:könyvtári órák

irodalmi szaktanterem

du.:könyvbarát szakkör,

gyermekkölcsonzés: könyv, dia, lemez,
magnószalag

meseoglalkozások: óvodások, iskolások részére

este:felnőttkölcsonzés

író-olvasó találkozók

kluboglalkozások /könyvtárral kapcsolatosan/

irodalmi előadások

szakkörök ütemezett foglalkozásai

Klubterem

ifjusági kluboglalkozás

tv-nézések

társasjátékok

TIT-előadások

értelmiségi klub

Előcsarnok a "zajos klub"-bal

de.:zsibongó

du.:játékrész gyermekeknek: asztalitenisz

asztalifoci

társasjátékok

este: DISCO-műsor

játéktér

tánc

rexasztal

Nagyterem:

nagytermes rendezvények

színházi előadások

mozielőadások

községi, iskolai ünnepségek

filmvetítések

táncmulatságok

uttörőcsapat-rendezvények

testnevelési órák

falugyűlések

tasz-községi gyűlések

kiállítóterem

Szinpád:

de.: karének

du.: próbaterem

gyermek tánccsoport

irodalmi szinpád

este: ifjúsági tánccsoport

pávakör és citera együttes

próbaterem

Tornaterem:

de.: testnevelésórák

du.: tömegsportok

versenysport-foglalkozás

versenyek

este: felnőtt tömegsport

edzés a felnőtt női kézilabdacsapatnak

a labdarugócsapatnak

a cselgáncs szakosztálynak

b^{szk} / Emeleten:

Művészeti szaktanterem:

de.: rajz- és énekórák

du.: képzőművész-szakkör

este: képzőművészeti és zenei előadások

Nyelvi szaktanterem

de.: orosz és magyar nyelvi órák

du.: levelező szakkör

középiskolai előkészítő

orosz nyelvi társalgási szakkör

este: nyelv-tanfolyam

orosz-eszperantó

Összevont szertár-labor

de.: kémiai és biológiai órák

du.: biológia szakkör

egészségőr szakkör

este: kertbarát szakkör

biológia és kémia jellegű előadások

Természettudományi szaktanterem

de.: matematika - fizika órák

du.: középiskolai előkészítő

KMBK csoportok foglalkozásai

őrsi és rajfoglalkozások

este: ilyen jellegű előadások

Általános szaktanterem

de.:a szaktantermekből kimaradtó órák

osztályfőnöki órák

du.:KMBK

vezetőképzés, gyermekklub-foglalkozások

- szabad szombaton

este:TIT-előadások

autóklub-összejövetel

vetélkedők, klubfoglalkozások, osztály-

találkozók, /színes TV/

II. A korábban létesült iskolaépületben:

a./ Földszinten:

Történelmi és magyar irodalmi szaktanterem

de.:történelem órák

magyar irodalom órák

du.:középiskolai előkészítő

őrsi és rajfoglalkozások

este: szülői értekezletek

szülők iskolája

ped. előadások

Ifjúsági klub - játékszoba

de.:ének és osztályfőnöki órák

du.:raj és őrsi foglalkozások

Matematika szaktanterem

de.:matematika órák

osztályfőnöki órák

du.:őrsi és rajfoglalkozások

KMBK foglalkozások

este: vetítéssel egybekötött előadások

50-60 hallgató részére a tökéletes sötétítés biztosítható

b./ Emeleten:

Tanterem:

de.:4/a, b. osztály órái - matematika órák

- anyanyelvi órák

du.:rajfoglalkozások

őrsi foglalkozások

korrepetálás

este: szülők iskolája

Földrajzi terem

de.:tanítási órák

osztályfőnöki órák

du.:korrepetálás

őrsi és rajfoglalkozások

este: TIT-előadás

szülői értekezlet

pedagógiai előadások

Csoportszoba: - a szaktantermekből kimaradt szaktantermi órák

de.:osztályfőnöki órák

du.:korrepetálás

őrsi foglalkozás

rajfoglalkozás

Játékszoba:

da.:és este: szülői értekezletek

szakkörök

TIT előadások

Műhelyterem /2 db/

de.: technika órák - ill. fiu, lány gyakorlati
foglalkozás

du.: fiu modellező szakkör

fiu barkács szakkör

lány kézimunka szakkör

fiu gépjármű szakkör

este: fiu-felnőtt modellezés

lány diszítőművész szakkör

technikai jellegű szakkörök

főzőtanfolyam

Az 1, 2, 3 a. és b. osztályok a község egyéb iskolaépü-
leteiben vannak elhelyezve. Ezeket a termeket csak isko-
lai célokra használják.

de.: tanítás

du.: utőttörőfoglalkozások

este: szülői értekezletek

Besenyőtelek, nevelési központ

Építésztervező: Bodnár János és Veres Zoltán

/Heves megyei Tanácsai Tervező Vállalat/

Pedagógus szerzőtárs: Bógyi Kálmán

/Heves megye Tanács VB.

Művelődésügyi Osztálya/

Statikus: Márton József

Gépész: Tóth László és Szőke Ottó

Elektromos: Hopka Györgyné

Mélyépítés: Laszota Zoltán

Kivitelező: Kertész János, Balogh Ödön

/Heves megyei Tanácsai Építőipari Vállalat/

Beruházó: Vámosy István és Erdélyi Lajos

/Heves megyei Beruházási Vállalat/

Tervezés: 1976.

Kivitelezés: 1979.

Bekerülési költség: 12.800.- Ft /járulékos költségekkel/

A templomiskola színes üvegablakát Bor Pál 90 éves
festőművész ingyen készítette.

Eger, 1980. november hó

Besenyőtelek, nevelési központ

A Besenyőteleki nevelési központ az ország első /7/ nevelési központjaként 1979-ben épült fel.

A komplex intézmények tervezésének hagyományai a megyében 1969-ig nyulnak vissza.

Ma az alábbi megyei falvakban működik ilyen intézmény:

Sarud	1974-től
Besenyőtelek	- " -
Poroszló	- " -
Nagyut	- " -
Feldebrő	1977-től
Mezőtárkány	- " -
Detk	- " -
Gyöngyössályos	- " -
Karácsond	1978-tól
Kömlő	- " -

A besenyőteleki terv ilyen "talajon" nőtt; irodalma sok oldalt tesz ki, ezért újabb írás helyett "dokumentum-játék"-ként álljon az alábbi idézetsor tájékoztatóul, tanulságul egyaránt.

Idézetek a "Tanulmány a Heves megyei Komplex művelődési intézményekről" c. anyagból: /Készült az Oktatásügyi Miniszter részére 1980. 2. 20.-án/

A létesítményről:

"A községben ... az alábbi nagyság és funkciós kategóriák kielégítését kellett megoldani:

- 8 tantermes ált. iskola /a típus 4 tantermes iskola és típus 2 műhelyes épület adottságként kezelendő/

- B1 fokozatu művelődési ház
- "C" fokozatu közművelődési könyvtár és
- 16 mm-es mozi.

... A funkciós programozás volt a legnehezebb, a legvitatottabb ... a kísérlet esszenciája.

- Szerkezeti megoldás:

VB váz /PEVACOM fém asztalzsálura tervezve/. Magastető ill. IRMA rendszerű lapostető.

Egységes műanyag szakipari fal EGERTERM üvegezéssel körben, kivétel a technikai épületrész, mely falazott kitöltésű.

PVC, parketta és márványmozaiklap padlóburkolat.

Olajtűzelésű központi fűtés.

Variálható villamos szerelés.

Kommersz iskolabutorok.

- Műszaki-gazdasági mutatók:

MGN szerint tervezhető bruttó

területek összesen: 3552.- m²

Meglevő és megvalósított terü-

let összesen: 2683.- m²

Megtakarítás /24 %/: 869.- m²

MGN szerint tervezhető

épületköltség összesen: 33289 eFt

Megvalósított épület

járulékos költségekkel: 12800 eFt

Meglevő épületek MGN szerinti ára 6767 eFt

Megtakarítás /41,2 %/: 13722 eFt

A berendezés t-ervezett költsége: 1570 eFt volt.

A parkosítás tervét Bodnár János társadalmi munkában készítette el, melynél megkísérelte az épület polifunkciós hasznosítását átvinni a természetbe /szabadtéri sport-, játék, előadó, társalgó, fórum, emlékterek/.

A működtetésről:

/Abszolút rapszódikusan és nem csak Besenyőtelekről szólva/

- "... azonban a legjobban ellátott intézmények létszáma /testületi/ sem éri el az integrációban résztvevő intézmények létszámnormájának maximumát."
- "A gondnokság ... leveszi a gazdálkodással és adminisztrációval járó terhek nagy részét..."
- "A megoldás ... új, közös költséghely lenne. Ugyanez vonatkozik a statisztikai adatszolgáltatásra is."
- "Ez a munkaerő-gazdálkodási szabadság azonban jogszabály módosítást követel."
- "Az összevonással ... egy minőségileg új intézmény jön létre, melynek jellemzőit értékelni ma még nincs megfelelő metrikánk."
- "Alapvető, hogy ... csak délelőtt legyen tanítás ... mely iskolaegészségügyi szempontból is vitathatatlan. ... délután ... a gyermek közművelődés, este pedig a felnőtt-művelődés színhelye legyen..."
- "A tanórai munka oldottabb légkörben folyhat ... ..A napközis nevelés hatékonyabb lett..."

- "... csak a gyermek a kapocs ... A szülők egy része tagja valamilyen felnőtt közművelődési csoportnak... Kötődésük újszerű."
- "Azelőtt ... az iskola és művelődési ház olyan messze álltak egymástól, mint Makó Jeruzsálemtől."
- "Az aula reggel 8-tól este 22 óráig foglalt."
- "Mindent az egységes intézmény tulajdonának tekintünk".
- "A tanulók ... a könyvtárat szinte minden nap igénybe veszik."
- "... a tanítási órák befejezésével az oktató-nevelő munka a művelődési házon belül tovább folyik."
- "Ma ... az egyéb értelmiségi dolgozók közül 5 fő végez rendszeres közművelő munkát."
- "A fűtőolajat egy tartályban tároljuk, ... de az ezekre szánt összeg két helyen van tervezve."
- "Naponta hárman mentek a postáért, és ugyancsak hárman vitték az intézményi postát. Megszüntettük ..."
- "Az iskolás-gyerek sem tudott dönteni, melyik könyvtárban válasszon könyvet ..."
- "Nem szerzünk be mindenhová eszközöket ..."
- "Sokat jelent a vezetők között kialakult emberi kapcsolatok színvonala ..."
- "Célunk, hogy minden gyerekhez eljussunk, minden gyerek érdeklődését felkeltsük."
- "... a cigánygyerekek ... érzelmi szegény környezetét oldja."
- "Egyre több cigányszülő közeledik az iskolához..."

Idézet Besenyőtelek községi tanácsa Elnökének:

Vadnai László elvtársnak írásából:

"... A felszabadulás óta eltelt idő alatt községünk jelentős eredményeket ért el ... Elért eredményeink ellenére megoldatlan maradt azonban a lakosság kulturális szükségleteinek kielégítése..."

1974-ben bekapcsolódtunk az országos közművelődési kísérletbe, melynek célja az iskola és művelődési ház munkájának összehangolása...

Az értelmiség széles rétegei kapcsolódta be a közművelődésbe. A kísérlet sikeréhez hozzájárult felettes szerveink eszmei és anyagi támogatása is ...

A komplex intézmény ... nemcsak a gazdaságossági megfontolások alapján látszik célszerűnek, hanem a nevelési hatások integrálásával jelentősen emeli a nevelési cél hatékonyságát. Bennünket elsősorban az utóbbi cél vezérelt az intézmény felépítésére...

Bizonyára vannak vagy lesznek az épületnek építészeti és a benne folyó tartalmi munkának hiányosságai ... segíteni szeretnénk ... a szakembereknek /építészeknek, pedagógusoknak, népművelőknek/, hogy munkájuk során figyelembe vehessék eredményeinket és hiányosságainkat...

A besenyőteleki Nevelési Központ közös összefogás eredménye. Szép példája az elméleti és gyakorlati szakemberek összefogásának ... amely megmutatta ... hogy összefogás nélkül a fejlődés ... elképzelhetetlen..."

Befejezésül:

Köszönjük a mindenhonnan megnyilvánuló segíteniakarást és segítséget, többek között a Magyar Építőművészek Szövetségének, Bor Pál 90 éves festőművésznünknek.

Kivánom, hogy szülőfalum, amely valaha a "nemes Besenyőtelek" címet viselte, ma igazán nemes és teljeséletű embereket adjon az országnak.

Eger, 1980. november 1.

Veres Zoltán sk.

A komplex intézmények statisztikai adatai:

K ö z s é g	népesség száma	tanulói létszám	nevelők száma óvoda + iskola
Besenyőtelek	3187	349	31
Feldebrő	1700	122	15
Mezőtárkány	2040	171	18
Nagyut	1011	97	12
Poroszló	4015	457	38
Sarud	1910	150	19

A komplex intézmények épület adatai m²-ben:

K ö z s é g	iskola	műv.ház klubkönyvtár	könyvtár	együtt
Besenyőtelek	2105	2683	műv.házban	4788
Feldebrő	1201	300	130	1631
Mezőtárkány	1240	220	100	1560
Nagyut	290	545	műv.házban	835
Poroszló	1901	1334	36	3271
Sarud	698	571	műv.házban	1269

Az összevonás különösen /Mezőtárkány, Poroszló, Sarud, Besenyőtelek községekben/ szembeötlő és eredményezett nagyon jelentős új és használható tereket.

A kísérleti intézmények iskolai adatai

K ö z s é g	Tante- rem szakte- rem	Termé- szettud. előadó	Torna- terem	Torna- szoba	Műhely- terem	Uttörő- szoba	Napkö- zis szoba	Könyv- tár	Szer- tár	Tornater- mi öltöző mosdó
Besenyőtelek	12	1	1	1	2	1	4	1	2	2
Feldebrő	6	1	-	-	-	1	1	-	2	-
Mezőtárkány	8	-	-	-	-	-	1	-	3	-
Nagyut	5	-	-	-	1	-	-	-	1	-
Poroszló	10	1	1	-	3	1	3	1	2	2
Sarud	7	-	-	1	1	-	-	1	1	2

A komplex intézmények közművelődési adatai

K ö z s é g	Klub- szoba	Szakköri szoba kisterem	Fenti- ekben ülőhe- lyek sz.	Nagyte- rem fé- rőhelye /fő/	Kiállí- tási tér	Olva- sói tér	Olvasói ülőhe- lyek sz.	Zenei részs- leg	Raktár	Iroda
Besenyőtelek	1	2	30	400	1	1	40	1	1	1
Feldebrő	1	-	25	110	1	1	40	1	1	-
Mezőtárkány	1	-	40	220	1	1	15	-	1	-
Poroszló	1	1	30	200	1	1	205	-	1	1
Nagyut	1	1	60	360	-	1	15	-	2	1
Sarud	1	1	80	240	1	1	26	-	1	-

Audiovizuális eszközök

K ö z s é g intézmény	rádió	TV	magnó	lemez- játékszó	erő- sítő	diave- títő	filmve- títő	episz- kóp	epidi- asz- kóp	írás- vetítő	nyelvi labor
<u>Besenyőtelek</u>											
Óvoda	6	2	1	1	1	3	-	-	-	-	-
iskola	5	5	3	2	-	6	1	1	-	6	1
Műv.otthon	1	1	1	1	1	1	2	-	-	2	-
Könyvtár	1	-	1	2	1	1	-	-	-	-	-
Filmszínház	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<u>Feldebrő</u>											
Óvoda	1	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-
Iskola	2	2	2	2	1	4	1	1	-	2	-
Műv.otthon	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Könyvtár	1	1	-	1	-	2	-	-	-	-	-
Filmszínház	-	-	1	1	1	-	2	-	-	-	-

8. sz. melléklet

K ö z s é g intézmény	rádió	TV	magnó	lemez- játsszó	erő- sítő	diave- títő	filmve- títő	episz- kóp	epidi- aszkep	írásve- títő	nyelvi la- bor
<u>Mezőtárkány:</u>											
Óvoda	1	1	-	1	-	1	-	-	1	2	-
Iskola	5	4	4	1	1	5	1	-	-	-	-
Műv. ház	-	1	-	1	2	-	-	-	-	-	-
Filmszínház	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<u>Nagyut</u>											
Óvoda	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Iskola	1	2	1	1	-	3	1	1	1	2	-
Műv. otthon	1	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-
Könyvtár	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Filmszínház	-	-	1	-	1	-	2	-	-	-	-

K ö z s é g intézmény	rádió	TV	magnó	lemez- játsszó	erő- sítő	diave- títő	filve- títő	episz- kóp	epidi- aszóp	írásve- títő	nyelvi labor
<u>Foroszló</u>											
Óvoda	3	2	2	2	-	4	-	-	-	-	-
Iskola	4	3	4	2	1	10	2	-	2	4	-
Műv. otthon	3	2	3	2	3	-	1	-	1	-	-
Filmszínház	-	-	-	-	2	-	2	-	-	-	-
<u>S a r u d</u>											
Óvoda	1	1	1	1	-	1	-	-	-	-	-
Iskola	2	4	10	3	1	5	1	-	-	3	-
Műv. otthon	1	1	2	1	1	-	1	-	-	-	-
Könyvtár	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Filmszínház	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-

Az Általános Művelődési Központ kétheti munkarendje
időbeosztása

Páros hét:

délután:

14 és 17 óra között gyermek-
programok

este:

17 óra után ifjúsági és
felnőtt programok

H É T F Ő

KMBK. 5

német nyelvtanfolyam

tömegsportok

könyvtár

családi kör klub

mozielőadás

diszítőművész szakkör

dolgozók iskolája

K E D D

modellező szakkör

könyvtár

gyermektorna

modellező szakkör

autóklub

kertbarát szakkör

S Z E R D A

orosz levelező

magyar korrepetálás

könyvtár

ovis-torna

mozielőadás

dolgozók iskolája

C S Ü T Ö R T Ő K

magyar korrepetálás

matematika előkészítő

KMBK.4

dia-szakkör

honismereti szakkör

pávakör

P É N T E K

őrsi foglalkozások

ifjúsági klub

rajfoglalkozások

ifjúsági mozi

könyvtár

S Z O M B A T

gyermekklub

de. könyvtár

tűzoltó szakkör

P á r a t l a n   h é t :

délután: 14 és 17 óra között
gyermek programok

este: 17 óra után ifjúsági és
felnőtt programok

H É T F Ő

tömegsportok
német nyelvtanfolyam
magyar előkészítő
könyvtár
ovi-mozi

kismama klub
mozielőadás
diszitőművész szakkör
dolgozók iskolája

K E D D

modellező szakkör
lövész szakkör
báb szakkör
diszitőművész szakkör
könyvtár
gyermek torna

modellező szakkör
filmklub

S Z E R D A

természetkutató szakkör
társadalomkutató szakkör
kisdobos tánc
ovis-torna
uttörő tánc
orosz korrepetálás
könyvtár

mozielőadás
gimnáziumi előkészítő
dolgozók iskolája

C S Ű T Ő R T Ő K

KMBK 4
dia-szakkör
honismereti szakkör
orosz korrepetálás

pávakör

P É N T E K

őrsi foglalkozások

ifjúsági klub

rajfoglalkozások

ifjúsági mozi

2 karének

könyvtár

S Z O M B A T

Könyvtár

du. ifjúsági mozi

M U N K A K Ö R Ö K   M E G H A T Á R O Z Á S A
az Általános Művelődési Központ igazgatója, igazgató helyet-
tesei, vezető óvónő részére

V e z e t é s i   m o d e l l

I G A Z G A T Ó

vezető	gyermeknev.	felnevelőnev.	gazdálk.	könyvt.	uttörőcsapat
óvónő	igh.	igh.	igh.	vezető	vezető

gondnok

iskolatitk.

M U N K A K Ö R Ö K:

I g a z g a t ó:

- Munkaköri feladatát az iskola Rendtartás 1 §. 1-19.pontja, az óvodai Rendtartás 16. §. 1-5, 18. §. 1-7. pontja, valamint az Általános Művelődési Központok Működését szabályozó rendeletek, jogszabályok határozzák meg.
- Az Általános Művelődési Központ valamennyi egységének /óvoda-iskola, közművelődési egységek/ egyszemélyi felelős vezetője.
- Képviseli az intézményt, a párt, állami és társadalmi szervek, valamint magánszemélyek előtt. A szocialista pedagógiai elveknek és a párt irányításának megfelelően irányítja az intézmény oktató-nevelő-közművelő munkáját.
- Gyakorolja az elsőfoku tanügyigazgatási, valamint a munkáltatói jogkört, az alábbi dolgozók esetében.
/óvónők, általános iskolai tanítók, és tanárok, könyvtárosok/

- Dönt az óvodás, ill. általános iskolai tanulókat érintő olyan ügyekben - a vezető óvónővel együtt -, melyeket a Rendtartás és más jogszabályok hatáskörébe utalnak.
- Munkáltató jogkörében ellátja mindazokat a feladatokat, amelyeket a Munka törvénykönyve és Végrehajtási utasítása, valamint más munkaügyi jogszabály hatáskörébe utal. Rt.l §. 5. pont a-e. alpont.
- Az előbbieknél megfelelően irányítja, ellenőrzi a vezető óvónő /óvodai fizikai dolgozók/, valamint a gazdasági igazgatóhelyettes /iskolai, közművelődési, fizikai dolgozók/ munkáltatói jogkörének gyakorlását.
- A munkaköri köteleességét vétkesen megszegő dolgozó fegyelmi felelősségre vonásáról gondoskodik.
- A kiemelkedő munkát végző dolgozót jutalomban - pénz, fizetésemelés, rendkívüli szabadság - kitüntetésre felterjeszti.
- Gondoskodik a munkafegyelem és törvényesség megtartásáról.
- Felelős a gazdálkodási, pénzügyi rendelkezések megtartásáért, végrehajtásáért, ellenőrzéséért.
- Irányítja, ellenőrzi a gazdasági helyetttessel, a vezető óvónővel együttműködve az óvoda-iskola-közművelődés ügyviteli munkáját, előírás szerint dokumentációját.
- A hatáskörét meghaladó kérelmeket haladéktalanul továbbítja az illetékes felügyeleti szervnek.
- Összehangolja az ÁMK. intézmény-egységeinek munkáját, biztosítja tervszerű koordinált együttműködésüket.

- Az igazgató helyettesek, vezető óvónő, MK. vezetők, a Társadalmi Vezetőség, a gyermek és felnőtt kiscsoport vezetők, SZMK bevonásával elkészíti az intézmény éves oktatási, nevelési, közművelődési tervét. Felelős a terv végrehajtásáért, és végrehajtatásáért.

További feladatai:

- Az ÉMK. pedagógus munkakörben dolgozóinak, a gondnok, és iskolatitkár minősítése, személyi ügyeik intézése, a kádermunka folyamatos, tervszerű végzése.
- A nevelők társadalmi tevékenységének ellenőrzése.
- Az óvodai-iskolai-közművelődési nevelési tényezők koordinálása.
- Az iskolai sport és az egész intézmény kulturális tevékenységének irányítása, ellenőrzése.
- A napközi otthon munkájának segítése, ellenőrzése.
- Az összevont könyvtár munkájának segítése, folyamatos ellenőrzése.
- A tanulók nyári programjának, foglalkoztatásának szervezése, ellenőrzése az igazgató helyettesekkel, csapatvezetőkkel együttműködve.
- A tantárgyfelosztás, az óvónők napi- heti beosztásának, valamint a délutáni és esti foglalkozások, rendezvények elkészítése, beosztása.
- A takarékosági mozgalom segítése, ellenőrzése.
- Az SZMK. választmányának segítése, pedagógiai képzése.
- Látogatja a tanítási órák, óvodai foglalkozások mellett a közművelődési kiscsoportok foglalkozásait, rendezvényeit.

- Az igazgató első fokon hozott határozata ellen benyújtott fellebbezést a vonatkozó ügyiratokkal együtt nyolc napon belül köteles felterjeszteni az illetékes tanács vb. szakigazgatási szervének. A döntésről annak kézhezvételétől számított nyolc napon belül írásban értesíti a fellebbezőt.
- Irányító, ellenőrző munkája kiterjed az ÁMK minden tevékenységére: óvodai oktatás-nevelés, iskolai /dolgozók iskolája is/ oktató-nevelőmunka, gyermek és felnőtt közművelődés, könyvtári munka.

A munkaköri leírásból adódó feladatokat az igazgató a vezető óvónővel, ill. helyetteseivel összehangoltan, együttműködve oldja meg. A szocialista vezetési gyakorlat megköveteli elvszerű együttműködésüket, a kollektív döntések szélesítését, egyben a személyes felelősség vállalását.

Gyermekevelési igazgatóhelyettes:

A Rendtartás 2. §. 1-4. pontja, valamint a helyi gyakorlat alapján munkaköri kötelessége a következő:

- Az igazgatót és a felnőttnevelési igazgatóhelyetteset akadályoztatása és távolléte esetén teljes felelősséggel és jogkörrel helyettesíti.
- Irányítja az iskola szaktárgyi, pedagógiai, munkaközösségeit, a munkaközösséget, továbbképzéseit.
- Segíti az uttörőcsapat munkáját.
- Irányítja és ellenőrzi a gyermek-közművelődési csoportok, szakkörök munkáját, munkatervüket jóváhagyja.
- Segíti a nevelőket a pedagógiai előadások, fogadóórák szervezésében.

- Segíti az osztályfőnököket, szaktanárokat a neveltségi helyzet és szaktárgyi felmérések végzésében.
- Szervezi és szervezteti a szülői értekezleteket, biztosítja az iskola és család nevelési összhangjának megteremtését.
- Vizsgálja a készségfejlesztést.
- Év végén és félévkor, valamint nevelési értekezletek előtt az igazgatóval szaktárgyi és neveltségi szintfelmérést végez.
- Óralátogatásaival, pedagógiai, közművelődési, szakmai tapasztalataival segíti az igazgatót pedagógiai tervező, szervező, irányító és ellenőrző munkájában.
- Részt vesz az éves oktatási-nevelési-közművelődési terv elkészítésében.
- Elkészíti az iskola, kombinatív órarendjét, az intézmény egésznapos működési rendjét, beosztását.
- Gondoskodik a szaktermek, tantermek, szertárak rendjéről.
- Iskolai törzskönyv vezetés.
- Tanulók nyilvántartása.
- A pedagógiai jellegű adminisztrációs munka végzése. Válasz a pedagógiai - oktatás, nevelési jellegű ügyiratokra, ha az igazgató másként nem intézkedik.
- A nevelők adminisztrációs munkájának irányítása, ellenőrzése: anyakönyvek, naplók, személyiséglapok, feljegyzések a tanulókról.
- A gazdasági igazgatóhelyetttessel együtt gondoskodik a taneszközök beszerzéséről, és célszerű felhasználásáról.

- A gazdasági igazgatóhelyetttessel és a felnőttnevelési igazgatóhelyetttessel együtt gondoskodik a szükséges nyomtatványok megrendeléséről.
- Felel az iskola belső és külső rendjéért, tisztaságáért, azt a nevelőkkel és tanulókkal betartatja.
- A gazdasági igazgatóhelyetttessel együtt szervezi és szervezteti a szülők és tanulók körében a hasznos társadalmi munkát.
- Közreműködik a csapatvezetővel, az iskola különböző szintű közösségeivel az intézményi Házi rend elkészítésében, ellenőrzi megtartását.
- Az iskolaelőkészítés és a nevelés folyamatossága érdekében kapcsolatot tart az óvodával, gondoskodik az óvodai nagycsoport, ill. az ált. iskola 1. osztályában, valamint a napközis nevelők tervszerű és folyamatos pedagógiai kapcsolatáról.
- Részt vesz az iskolaérettségi vizsgálatokon, végzi a beiskolázással, felmentéssel kapcsolatos teendőket.
- A gyermeknevelési igazgatóhelyettes tapasztalatairól, ellenőrzéseiről köteles írásos feljegyzéseket készíteni, azt legalább 5 évig megőrizni.

Felnőttnevelési igazgatóhelyettes:

A Rendtartás 2. §. 1-4. pontja, valamint a helyi gyakorlat alapján munkaköri kötelessége, feladata a következő:

- Fő munkaköri kötelessége a felnőtt közművelődés irányítása.
- Elkészíti a havi közművelődési programot. Gondoskodik annak végrehajtásáról.

- Szervezi, szervezteti a felnőtt kiscsoportokat.
- Segíti a felnőtt lakosság általános, szakmai, politikai, művészeti, jogi, gazdasági, stb. művelődését.
- Előadássorozatok, egyedi előadásokat szervez, ezek megtartására felkészült előadókról gondoskodik.
- Műsoros rendezvények, találkozók, művészeti bemutatók, versenyek, kiállítások szervezésével segíti a felnőtt lakosság és a tanuló ifjúság művészeti, esztétikai, irodalmi, zenei érdeklődésének felkeltését, szórakozását.
- Kapcsolatot tart a község társadalmi és tömegszervezeteivel.
- A közművelődési felelősökön keresztül segíti a szervezeteket, intézmények közművelődési tevékenységét.
- A helyi párt, állami és társadalmi szervekkel együttműködve a közművelődés sajátos eszközeivel segítse az akciók, évfordulók, társadalmi események megünneplését - műsorok biztosítása.
- Segíti az ifjúsági klub tevékenységét.
- Szervezze a dolgozók általános iskoláját.
- Gondoskodik a csoportvezetők továbbképzéséről.
- Irányítja, ellenőrzi a csoportvezetők adminisztrációs munkáját.
- Minden hó végén igazolja a kiscsoport- és szakkörvezetők megtartott foglalkozásait.
- Igazolja a TIT előadások és előadássorozatok megtartását.
- Az anyagi lehetőségek figyelembe vételével végezzen színvonalas reklám és propaganda munkát.

- Gondoskodik a közművelődési szolgáltatásokról és a közművelődés célját szolgáló intézmény működési rendjéről, nyitvatartásáról.
- A kiscsoportok, egyéb közművelődési rendezvények látogatásaival, tapasztalataival segítse az igazgatót pedagógia, közművelődési tervező, szervező, irányító, ellenőrző munkájában.
- A közművelődés jellegű adminisztrációs munka végzése.
- Válasz a közművelődés jellegű ügyiratokra, ha az igazgató másként nem rendelkezik.
- Nyomtatványrendelés közösen a gazdasági igazgatóhelyettesel együtt.
- A gazdasági igazgatóhelyettessel együtt részt vesz az éves költségvetés elkészítésében.
- Részt vesz az éves oktatási-nevelési-közművelődési terv elkészítésében.

Gazdasági igazgatóhelyettes:

A Rendtartás 2. §. 1-4. pontja, valamint a helyi gyakorlat alapján munkaköri feladata a következő:

- Fő munkaköri kötelessége az ÁMK oktatási-nevelési-közművelődési intézmény gazdálkodásával, működésével és fenntartásával kapcsolatos feladatok ellátása.
- Munkakörében gondoskodik a komplex intézmény költségvetésének tervszerű és célszerű felhasználásáról.
- Elvégeztet minden javítási, felújítási, karbantartási munkát: nevelési központ, napközi otthon és különálló iskolai és közművelődési célt szolgáló épületek.

- A munkák elvégzésére kivitelezőt, munkavállalót biztosít.
- Munkáltatói, alkalmazási, kinevezési, fegyelmi jogkör gyakorol a komplex intézmény technikai munkavállalói fölött a napközis főzőnő kivételével.
- Gazdasági, pénzügyi rendelkezések megtartása és végrehajtása.
- Az intézmény éves költségvetésének elkészítése közösen a gondnokkal.
- A költségvetés elkészítése előtt a feladatokat megbeszéli az igazgatóval, a gyermek- és felnőttnevelési igazgató-helyetttessel, valamint a vezető óvónővel.
- A dolgozók kötelező orvosi vizsgálatáról gondoskodik.
- Válaszol a gazdálkodással járó ügyiratokra, ha az igazgató másként nem rendelkezik.
- Elszámolja a helyettesítési és tulóra díjakat.
- Gondoskodik a gondnok és a gazdálkodás részére szükséges nyomtatványok megrendeléséről.
- Irányítja a gondnok és az iskolatitkár munkáját.
- Intézi a dolgozók bérügyi problémáit az illetményhivatal és más gazdasági szervezetekben - közösen a gondnokkal.
- Minden hó végén érvényesíti a számlákat.
- Gondoskodik a komplex intézmény épületeinek és felszereléseinek állag megóvásáról: iskola, napközi otthon, művelődési ház.
- Gondoskodik az intézmény tüzelő beszerzéséről, szállításáról és berakásáról: iskola, napközi otthon, művelődési ház.
- Ellátja az intézmény munkavédelmi felelős teendőit, ill. ellátatja az óvodában megbízott helyettesével.
- Felel a munkavédelmi feladatok betartásáért és betartatásáért, a szemlejegyzőkönyvek elkészítéséért.

- Az iskola biztonsági megbízottja.
- A gyermeknevelési igazgatóhelyetttessel együtt gondoskodik a taneszköz beszerzéséről, annak leltárbavételéről.
- Hetenként ellenőrzi a komplex intézmény épületeit, a szükséges javításokról azonnal gondoskodik.
- Engedélyezi a közművelődési kiscsoportok, és szakkörvezetők tiszteletdíjának kifizetését.
- Engedélyezi a művelődési ház működésével kapcsolatos ki és befizetéseket.
- A gondnokkal együtt ellenőrzi az étkezést nyújtó intézményeket, étrend, anyagfelhasználás, bevételek, kiadások, selejtezés, stb.
- Kidolgozza az intézmény technikai dolgozóinak munkarendjét, azt a dolgozókkal betartatja.
- Részt vesz a komplex intézmény éves munkatervének elkészítésében.

Vezető óvónő:

- Az Általános Művelődési Központ óvodájának felelős vezetője.
- Munkakörében pedagógiai - szakmai, tanügyigazgatási, munkáltatói, gazdálkodási, ill. ügyviteli feladatokat lát el az alábbi részletezés szerint. /Óvodai Rendtartás 17-22 §./

Pedagógiai-szakmai feladatai:

- A vezető óvónő az óvoda pedagógiai-szakmai irányítója. Gondoskodik az oktató-nevelő munka állandó fejlesztéséről.

- Elkészíti az óvoda munkatervét /az óvónők bevonásával/
munkarendjét, napirendjét, házirendjét és gondoskodik
azok megtartásáról.
- Ellenőrzi, segíti és értékeli a csoportokban folyó ne-
velőmunkát, a nevelőtestület és az óvoda egyéb dolgozó-
inak tevékenységét; utmutatást ad a további feladatokhoz,
ezekről szükség szerint feljegyzést készít.
- Irányítja az óvónők továbbképzését, biztosítja a szakmai
továbbképzések feltételeit.
- Az iskolával együttműködve bekapcsolódik az ideológiai
továbbképzések szervezésébe, lebonyolításába.
- Ellenőrzi és jóváhagyja a csoportnaplót, rendszeresen
tájékozik a gyermekekről készített feljegyzésekről, és
utmutatást ad az óvónők ezirányú tevékenységéhez.
- A tanévnyitó, ill. tanévzáró értekezletek előtt összeg-
ző jelentést, feladatmeghatározást készít, amit időben
átad az igazgatónak.
- Megtartja a kötelező nevelési értekezleteket, a tanév fo-
lyamán szükség szerint nevelői, ill. munkatársi értekez-
letet hív össze.
- Biztosítja a családi és óvodai nevelés összhangjának meg-
teremtését.
- Megszervezi a Szülői Munkaközösséget, gondoskodik arról,
hogy az óvoda és a család együttműködése sokféle, hasznos
- a helyi körülményekhez alkalmazkodó - formában való-
suljon meg.

- A gyermekek iskolára való előkészítésének és a nevelés folyamatosságának érdekében kapcsolatot tart az ÁMK általános iskolájával - gyermeknevelési igazgatóhelyettesével - együttesen gondoskodik az óvoda nagycsoportjában, ill. az általános iskola 1. osztályban /napköziotthon l.csoport/ működő pedagógusok tervszerű, folyamatos pedagógiai kapcsolatáról.
- A vezető óvónő a felnőtt és gyermeknevelési igazgatóhelyettesekkel együttműködve szervezi, irányítja az óvodai dolgozók /nevelők/ közművelődési tevékenységét.
- A vezető óvónő felelős az ÉMK egyéb intézményrészeivel kialakított kapcsolatok továbbfejlesztéséért, az óvodás gyermekek közművelődési tevékenységének szervezéséért, irányításáért.

Tanügyigazgatási feladatok:

Az ÁMK elsőfoku tanügyigazgatási hatósága az igazgató. A vezető óvónő gyakorolja viszont az ÁMK napköziotthonos óvodájának tanügyigazgatási teendőit. Ezeket az óvodákra vonatkozó jogszabályok, ill. a Rendtartás előírásai rögzítik. A vezető tanügyigazgatási intézkedései megtétele előtt tájékoztatást ad, beszámol az ÁMK igazgatójának.

Munkáltatói jogköre:

- A vezető óvónő a Munka Törvénykönyve, annak végrehajtási rendeletei, illetőleg az egyéb jogszabályokban foglaltak, valamint a fenntartó szerv által meghatározott rend alapján megosztott hatáskörben gyakorolja a munkáltatói jogkört. /Dajkák, fűtő, főzőnő, konyhalányok/
- A vezető óvónő feladata az óvoda valamennyi dolgozója munkaviszonyából eredő jogainak érvényesítése és kötelességei

teljesítésének ellenőrzése.

- A munkáltatói jogkör gyakorlásától függetlenül a vezető óvónő, mint közvetlen vezető gyakorolja az óvoda pedagógiai-szakmai, tanügyigazgatási, gazdálkodási és az ügyvitellel kapcsolatos hatásköröket a jelen munkaköri leírás alapján.
- A vezető óvónő fegyelmi jogkört gyakorol a napköziotthonos óvoda fizikai állományú dolgozók felett, részben gyakorolja a fegyelmi jogkört az óvoda nevelői felett /fegyelmi felelősségre vonás első, második fokozat/.
- A vezető óvónő jogkörében gyakorolja az óvodai Rendtartásnak megfelelően jutalmazásai, bérfejlesztési, /egyéb formában történő elismerést/ jogkörét, ill. mindennemű jutalmazás, bérfejlesztési ügyben javaslatot tesz az intézmény igazgatója felé.

A vezető óvónő gazdálkodási feladatai:

- A vezető óvónő felelős az óvoda gazdálkodásáért.
- Az óvoda saját költségvetéssel rendelkező költséghely.
- A mindenkori pénzügyi és költségvetési rendelkezések alapján a gazdasági feladatokat a gondnoksággal együtt, megosztottan látja el az alábbiak szerint:
  - Kezeli az ellátmányt és készpénzt.
  - A gondnokkal, ill. iskolatitkárral együtt végzi azon adminisztrációs feladatokat, amelyek tervszerű gazdálkodás velejárói.
  - Időközben felterjeszti, továbbítja a könyveléshez, bizonylatoláshoz, átutalásokhoz, ki- és befizetésekhez szükséges adatokat, információkat.

- A gondnoksággal együttműködve megrendeli, ill. megrendelteti a szükséges óvodai nyomtatványokat.
- Válaszol az óvodához érkező ügyiratokra, kivéve ha az igazgató másként nem rendelkezik.
- Intézi az Illetményhivatalnál /a gondnokkal együtt/ az óvoda fizikai munkakörben foglalkoztatott dolgozóinak vitás bérügyi kérdéseit.
- A gondnoksággal együttműködve felelős a havi jelentések elkészítéséért és továbbításáért.
- A gondnoksággal együttműködve - az ÁMK igazgatójának utmutatásai alapján - elkészíti a napköziotthonos óvoda költségvetését.
- Gondoskodik az éves költségvetés tervszerű és időarányos felhasználásáról a gondnokság segítségével.
- Felméri a szükséges karbantartási-felújítási munkákat a gazdasági igazgatóhelyetttessel, gondnokkal együttműködve gondoskodik a munkák megrendeléséről és időbeni elvégzéséről. A munkálatokat folyamatosan ellenőrzi, ill. ellenőrizteti.
- Végzi az óvodai étkeztetéssel járó feladatokat, amelyért a hatályos bér és munkaügyi jogszabályokban megállapított díjazásra jogosult.

Könyvtári foglalkozások, rendezvények

Év	Tanórák	Közművelődési kiscsoportok	Rendezvények
1979.	28	15	Író-olvasó találkozó Nagy Katalinnal
1980.	68	17	3 kiállítás 3 vetélkedő, verseny író-olvasó találkozó Soós Zoltánnal Varga Domokossal
1981.	79	30	11 vetélkedő, verseny Író-olvasó találkozó Csák Gyulával Nyári feladatlapok kisbrosoknak, uttörőknek Író-olvasó találkozó Balogh Bénivel Irodalmi délután "Ha a világ rigó lenne" - Havas Judit Rendhagyó irodalmi óra: "Jól szólni dísz" - Kun János
1982.	109.	37	2 kiállítás 6 vetélkedő, verseny író-olvasó találkozó Berkesi Andrással 2 zenei rendezvény /Polifon együttes; Ocskay Gy./ Rendhagyó irodalmi óra: "Arcomról minden csillagot" - Kun János 2 rendhagyó irodalmi óra: Havas Judit, Budai Ilona, Kun János 2 irodalmi ea: Havas Judit, Budai Ilona, Kun János 1 kiállítás /vásár - gyermekkönyvhét/ 1 vetélkedő /Kodály/

Községünk könyvtári ellátása

Év	Állománygy. a költség- vetésből	Támogatás	Összesen	Beszerzés		Összes állomány		Periodika előfizetés
				könyv	h. lemez	könyv	h. lemez	
1979.	17.000	15.338	32.338	990	-	8523	-	7
1980.	17.000	25.063	42.063	1029	84	9552	84	24
1981.	23.000	15.410	38.410	775	143	10792	227	24
1982.	23.000	9.518	32.518	691	40	10467	267	38

V I S Z O N Y S Z Á M O K

Év	ellátottság kötet/lakos	Olvasóarány % lakos/olvasó	kötet/feln. olvasó	Olvasóellátottság kötet/gy. ismeretterjesztő/kötet/ olvasó /gy. olvasó		Beszerezési kvóta a költségvetésből összeg/lakos
1979.	2,7	22,8	12,1	9,4	3,6	5,4 Ft
1980.	3,94	23,3	15,3	10,8	4,1	5,4 Ft
1981.	3,2	24,7	14,1	11,4	4,3	7,6 Ft
1982.	3,3	25,6	13,5	12,1	5,0	7,6 Ft

Kimutatás a szakkörökről, közművelődési kiscsoportokról

1973-1980.

Besenyőtelek

1973.

Szakkör	Csoportok sz.	létszám
1. Matematikus	1	32
2. Képzőművész	1	19
3. Irodalom barát	1	37
4. Kézilabda	1	15
5. Labdarugó	1	24
6. Lövész	1	8
7. Bélyeggyűjtő	1	38
8. Tüzoltó	1	18
Közművelődési + iskola össz.: 8		191

I. Iskolai szakkörök: 1979/80.

Szakkör	létszám	dijazás órak.
1. Orosz levelező	15	2 óra
2. Képzőművész	15	2 óra
3. Könyvbarát	20	2 óra
4. Egészségőr	15	2 óra
5. Barkács	15	2 óra
6-8. Modellező /csop.3/	40	MHSZ.tiszteletd.
10-13.KMBK. /4 csoport/	80	TIT díjazás
14. Orosz társalgás /alsót./	20	2 óra

összesen: 14 csop. 220 fő

Közművelődési kiscsoport szakkör

Csoport szakkör	létszám	tiszteletdíj
1. Gyermekklub	30	400 Ft
2. Diszitőművész	24	400 Ft
3. Népitánc	21	400 Ft
4. Eszperantó	21	300 Ft
Összesen: 4 csoport	96 fő	

Összes szakkör, klub, kiscsoport	18
létszám	341
tanulólétsz.	364

Feldebrő1973.

Kiscsoport, szakkör	csoportok sz.	létszám
1. Fizikus	1	15
2. Honismereti	1	20
3. Matematika	1	15
4. Népitánc	1	12
5. Modellező	1	15
6. Lövész	1	15
7. Bélyeggyűjtő	1	15
8. Természetjáró	1	15
Összesen:	8	122

1979/80.

I. Iskolai	létszáma	díjazás, órakedvezmény
1. Turisztika	15	2 óra
2. Honismereti	21	2 óra
3. Lövész	15	2 óra
4. Népitánc	15	2 óra
5. Kis biológusok köre	16	2 óra
Összesen: 5 csoport	82 fő	

II. Közművelődési	létszám	tiszteletd.
1. Citera	15	300 Ft
2. Irodalmi színpad	15	300 Ft
3. Ifjú zenebarátok	22	-
Összesen: 3 csoport	52 fő	

Összes kiscsoport, szakkör, klub: 8

létszám: 134

tanulólétsz.: 121

Mezőtárkány:1973.

Szakkör	csoportok sz.	létszám
1. Honismereti	1	20
2. Irodalmi	1	18
3. Gyermekklub	1	21
4. Orosz levelező	1	16
5. Modellező	1	15
6. Világjáró	1	16
Összesen:	6	106

1979/80.

I. Iskolai	létszám	dijazás,órakedv.
1. Orosz nyelvi	12	2 óra
II. Közművelődési		
1. Gyermekklub	16	300 Ft
2./Cigány gyermekklub	16	300 Ft
3. Népitánc	17	300 Ft
4. Orosz társalgás	25	300 Ft
5. Képzőművész	18	300 Ft
6. Citera /gyermek/	15	300 Ft
7. Sakk	14	300 Ft

Összesen: 7 csop. 133 fő

Összes kiscsoport, szakkör, klub: 8

Létszám: 145

tanulólétszám: 172

N A G Y U T1973.

Kiscsoport, szakkör	csoportok sz.	létszám
1. Honismereti	1	20
2. Irodalom barát	1	20
3. Modellező	1	16
4. Matematikus	1	10
Összesen:	4	66

1979/80.

I. Iskolai	Létszám	díjazás, órakedvezm.
1. Rajz	15	2 óra
Összesen:	15	
II. Közművelődési		
1. Gyermekklub	25	300 Ft
2. Fotó	15	300 Ft
3. Honismereti	15	300 Ft
Összesen: 3 csoport	55 fő	

Összes kiscsoport, szakkör, klub:	4
Létszám:	70
tanulólétsz.:	95

P O R O S Z L Ó1973.

/Iskola + közművelődés együtt/

Szakkör	csoport	létszám
1. Bélyeggyűjtő	1	42
2. Gyermekklub	1	25
3. Honismereti	1	19
4. Fizikus	1	14
5. Matematika	1	15
6. Ezermester	1	16
7. Kertész	1	14
8. Honvédelmi	1	18
9. Közlekedésrendészeti	1	24
Összesen:	9	187

1979/80.

I. Iskolai

Szakkör	létszám	dijazás, órakedvezm.
1. Sakk	18	2 óra
2. Kézilabda /2 csoport/	24	4 óra
3. Kézimunka	15	2 óra
4. Bélyeggyűjtő	34	2 óra
5. Barkács	14	2 óra
6. Közlekedési /2 csoport/	38	-
7. Képzőművész	16	2 óra
8. Báb	18	2 óra
9. Lövész	28	2 óra
10. Orosz levelező	18	2 óra

Összesen: 11 csoport 223 fő

II. Közművelődési

Szakkör	létszám	dijazás
1. Gyermekklub	20	300.- Ft
2. Népdalkör	22	400.- Ft
3. Népitánc /uttörő/	16	300.- Ft
4. Honismereti	20	300.- Ft
5. Könyvbarát	16	600.- Ft
6. Népitánc /kisdobos/	18	-

Összesen: 6 csoport   112 fő

Összes kiscsoport, szakkör: 17

Létszám: 335 fő

tanulólétszám: 459 fő

S A R U D1973.

/Iskolai + közművelődési együtt/

Szakkör	Csoport	létszám
1. Világjáró	1	11
2. Matematikus	1	14
3. Motorszerelő	1	10
4. Rádiós	1	14
5. Növénytermesztő	1	11
6. Báb	1	11
7. Népitánc	1	13
8. Kézilabda	1	12
Összesen:	8	96

Megjegyzés: 1973-ban Sarudon közművelődési intézmény nem volt, így kiscsoport - közművelődési sem működött.

1979/80.

<u>I. Iskolai szakkör</u>	létszám	órakedvezmény
1. Riporter	16	2
2. Báb	15	2
3. Könyvtáros	20	2
4. Irodalombarát	25	2
5. Orosz levelező	15	2
6. Képzőművész	14	2
7. Ifjúsági szövetkezet	20	2
8-9. KMBK	32	TIT szervezés
10. Tűzoltó	18	-
11-14. Sport /4 sportág 4 csoport/	60	4
15. Ének-zene	38	4
Összesen: 15 csoport	273 fő	

<u>II. Közművelődés</u>	Létszám	Dijazás
1. Totyogó klub óvodások	36	300 Ft
2. Népitánc /gyermek/	16	300 Ft
3. Gyermekklub	25	300 Ft
4. Motoros	16	300 Ft
5. Diszitőművész	14	300 Ft
6. Orosz társalgás /I.o./	20	300 Ft
7. Rádiós klub	43	500 Ft MHSZ
8. Angol nyelv	16	TIT
9. Hangszeres zene	10	zeneiskola
<hr/>		
Összesen: 9 csoport	196	
Összes szakkör, klub, kiscsoport	24	
létszám:	479	
tanulólétszám:	168	

Összehasonlító szakköri mutatószámok 1972/73.

K ö z s é g /iskola/	tanuló létszám	szakkörök		szakköri létszám a tanulók %-ában
		száma	létszáma	
1. Aldebrő	140	3	62	44
2. Besenyőtelek	390	8	191	48
3. Feldebrő	145	8	122	84
4. Füzesabony I.	392	14	257	66
5. Füzesabony II.	344	4	104	30
6. K á l	462	4	69	15
7. Kápolna	175	4	57	33
8. Kompolc	184	3	60	33
9. Mezőszemere	222	6	94	42
10. Mezőtárkány	188	6	106	56
11. Nagyut	124	4	66	53
12. Poroszló	470	9	187	40
13. Sarud	174	8	96	55
14. Szihalom	275	7	144	52
15. Tagiskolák	155	-	-	-
Összesen:	3.840	88	1.615	42 %

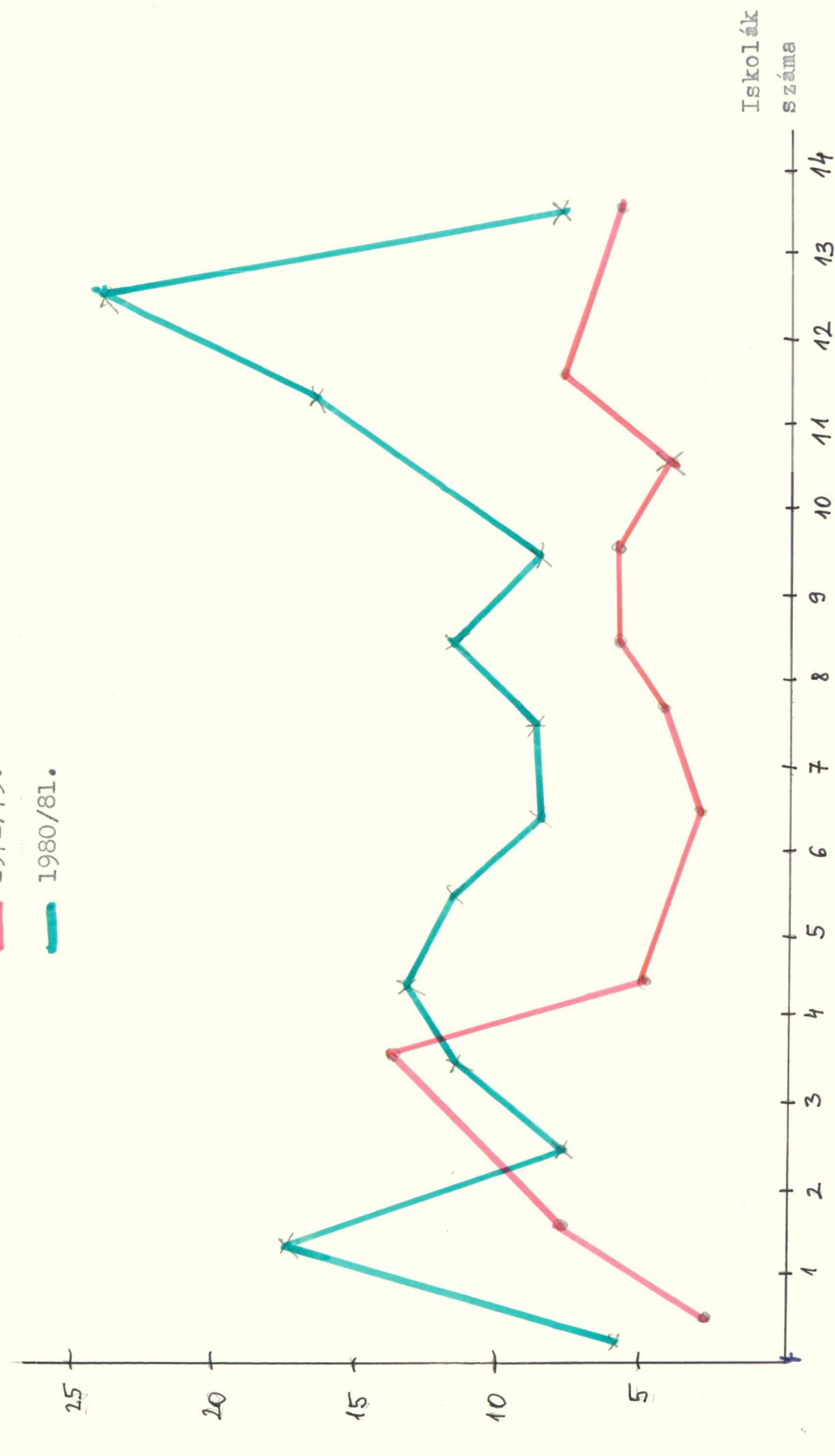
Összehasonlító szakköri mutatószámok 1979/80.

K ö z s é g /intézmény/	tanuló létszám	szakkörök		szakköri létsz. a tanulók %-ában
		száma	létszám	
1. Aldebrő	138	7	97	70
2. Besenyőtelek	354	18	341	96
3. Feldebrő	121	8	134	110
4. Füzesabony I.	415	12	234	56
5. Füzesabony II.	414	14	222	54
6. K á l	423	12	230	54
7. Kápolna	164	9	156	95
8. Kompolt	264	8	185	70
9. Mezőszemere	176	12	203	115
10. Mezőtárkány	172	9	157	91
11. Nagyut	95	4	70	73
12. Poroszló	459	17	335	72
13. Sarud	168	24	479	285
14. Szihalom	211	9	150	71
15. Tagiskolák	106	2	38	28
Összesen:	3.680	165	3.031	83
Komplex intézmény:	1.369	80	1.516	110

A szakkörök számának alakulása 1972/73. - 1980/81.

1972/73.

1980/81.

Közművelődési kiscsoportjaink

1973. évben

csoport neve	létszám	vezetője
1./ Ifjúsági klub	30	Nagy Lajos
2./ Pávakör és citeraegyüttes	16	Hajdu Sándorné

1982. évben 46

Felnőtt csoport:

1./ Ifjúsági klub	30	Forgács Pál
2./ Pávakör	17	Kalóz Andrásné
3./ Kertbarát kör	25	Mlinkó Margit
4./ Diszitőművész szakkör	26	Forgács Antalné
5./ Kismama klub	25	Szalmásy Józsefné
6./ Családi kör klub	25	Bácskai László
7./ Filmklub	68	Kalóz András
8./ Autóklub	30	Polyák Pál
9./ Dolgozók iskolája 5-8.oszt.	11	felsőszaktanárok
10./ Alapismereti tanfolyam 1-2.oszt.	6	Mucsi László
		258 fő

Gyermekek csoportok:

1./ Gyermekklub	25	Járdán Erzsébet
2./ Báb szakkör	16	Szabó Pálné
3./ Kisdobos tánc szakkör	22	Mucsi Lászlóné
4./ Uttörő tánc szakkör	16	Mucsi László
5./ Diszitőművész szakkör	18	Forgács Antalné
6./ Honismereti szakkör	15	Béres Endre
7./ Társadalomkutató szakkör	18	Dr. Balogh Ernőné
8./ Természetkutató szakkör	18	Nyester Erzsébet
9./ Modellező szak./hajó és rep./	17	Gyuráki Gyula

10./ Gyermektörna	20	Nagy Lajos
11-12/ KMBK 2 csoport	18	Nyester Erzsébet
	17	Vitányi Andrásné
13./ Német nyelvtanfolyam	14	Hidy Katalin
14./ Orosz szakkör	14	Hidy Katalin
15./ Modern sportgimnasztika		Lakatosné Kelemen
/óvodásoknak/	14	Ágnes
16./ Riporter Szakkör	10	Bóta Gyula
		Béres Endre
17./ Dia-szakkör	20	Béres Endre
18./ Tűzoltó	40	Bóta Gyula
Össz.: <hr/>	167	

Kiscsoportban munkát végző tan. összesen: 317 fő

Rendezvények megnevezése	rendezvények száma 1973.	rendezvények száma 1982.	résztevők száma 1973.	résztevők száma 1982.
TIT előadás ebből:	40	60	1020	2100
társadalomtudományi	19	31	500	1100
Természettudományi	21	29	520	1000
színházi ea. /műsoros est/	3	10	480	2800
koncert	2	2	280	500
kiállítás	2	4	1200	2450
táncmulatság	8	8	1300	5900
ötórai tea /DISCO/	6	4	600	1200
vetélkedő	2	16	140	600
ifjúsági mozi	10	34	700	3900
ismeretterjesztő film	-	30	-	1500
író-olvasó találkozó	-	2	-	100
előadói est	-	3	-	200
egyéb rendezvények	12	36	2500	5400
rendezvények összesen:	85	269	8320	28750
mozielőadás	-	212	-	10717
rendezvények és látogatók összesen:	85	481	8320	37017

1. Az új intézmény átadás előtt (oldalnézet).

2. A "templom iskola". A XVIII. szd. végétől oktatási
célt szolgáló műemlék templom.

3. Az 1961-ben létesített iskolaépület.

4. A régebbi iskolaépület kapcsolódása a főbejáratú folyosóval az új művelődési objektummal.

5. Az új művelődési központ főépülete.

